

ЭРКИН ВОҲИДОВ

АСАРЛАР

Учинчи жилд

*Куз
саховати*

Эркин Воҳидов

Тўла асарлар тўплами

III

Кўз саховати

Бедорлик
Ахшидур иллик ҳақиқат

Мадасси
Устандур фожиаси

УЎК: 821.512.133-1
КБК: 84(5Ў)6
В 88

Нашрга тайёрловчи

Мирзо Кенжабек

Масъул муҳаррир

Носиржон Жўраев

Воҳидов, Эркин.

В 88 Тўла асарлар тўплами. 3-жилд: Шеърлар, ҳажвий асарлар ва шеърӣ драма. Нашрга тайёрловчи М.Кенжабек, 2016. – Т.: «Sharq». – 344 б.

Ўзбекистон Қаҳрамони, Халқ шоири Эркин Воҳидовнинг «Тўла асарлар тўплами» 3-жилди – «Куз саховати» деб номланиб, шеърлар, ҳажвий асарлар ва шеърӣ драмадан таркиб топди.

ISBN 978-9943-26-196-9

УЎК: 821.512.133-1
КБК: 84(5Ў)6

ISBN 978-9943-26-196-9

© Э.Воҳидов, 2016 й.

© «Sharq» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси Бош таҳририяти, 2016 й.

Шавкы армонийи газал

Насиди илз шудир, қисмат йўқ дўнак,
Чигал, таҳлика илз запонья илзда -
Ту дарғу илз дурёни илз кўйиси дўнак
Сор экан, азизийи, пошонья илзда.

ИНСОН

(Қасида)

Собиту сайёрада
Инсон ўзинг, инсон ўзинг.
Мулки олам ичра бир
Хокон ўзинг, султон ўзинг.

Собит ўз маъвосида,
Сайёр фазо дунёсида,
Коинот саҳросида
Карвон ўзинг, сарбон ўзинг.

Шамс – дил тафтингдадур,
Сайёралар кафтингдадур,
Кенг жаҳон забтингдадур,
Боғбон ўзинг, посбон ўзинг.

Бу ёруғ дунё надур?
Кошонадур, вайронадур,
Сенга меҳмонхонадур,
Меҳмон ўзинг, мезбон ўзинг.

Бунда оқ бирла каро,
Зулмат, зиё, шоҳу гадо
Жанг килурлар доимо,
Ул ён ўзинг, бул ён ўзинг.

Сен бало, ҳам мубтало,
Хайр ила кин, росту риё,
Фитнагар олам аро
Фаттон ўзинг, қурбон ўзинг.

Гоҳ адолат боғида,
 Пири адоват гоҳида,
 Ўз дилинг даргоҳида
 Шайтон ўзинг, ғилмон ўзинг.

Хормисан ё гулмисан,
 Тождормисан ё кулмисан,
 Чуғзмисан, булбулмисан,
 Нолон ўзинг, хушхон ўзинг.

Бу ҳаёт ўрмон экан,
 Жон борки, қасди жон экан,
 Бунда қатл осон экан,
 Сиртлон ўзинг, жайрон ўзинг.

Бу ҳаёт уммон экан,
 Уммон абад гардон экан,
 Қатрадек сарсон экан,
 Сарсон ўзинг, гардон ўзинг.

Машғали фикрат – сенинг,
 Ҳам чанғали ваҳшат сенинг,
 Ғайрату ғафлат сенинг,
 Жавлон ўзинг, урён ўзинг.

Қилдингу ойда хиром,
 Ҳам ерда қон тўқдинг ҳаром,
 Ушбу ҳолингдан мудом
 Хандон ўзинг, гирён ўзинг.

Миндинг илм нарвониға,
 Чикдинг фунун осмониға,
 Бу жаҳон айвониға
 Аркон ўзинг, вайрон ўзинг.

Заррани ижод этиб,
 Даҳшат бало бунёд этиб,
 Окибатни ёд этиб
 Ҳайрон ўзинг, хайрон ўзинг.

Боғи арз обод эрур
 Сендин агар имдод эрур,
 Йўкса у барбод эрур,
 Тўфон ўзинг, тўгон ўзинг.

Сен ҳилол, юлдуз, салиб,
 Таврот, Забурдин юксалиб,
 Боймисан ёки ғариб
 Комрон ўзинг, яксон ўзинг.

Ким фаранги, ким ҳабаш,
 Ирқ, қон талаш, имон талаш,
 Шулни инсондек яшаш,
 Армон ўзинг, афғон ўзинг.

Мамлакатга мамлакат,
 Миллатга миллат бўлса қасд,
 Қилгувчи сўнг оқибат
 Армон ўзинг, афғон ўзинг.

Онаизоринг – замин,
 Танҳо йўғу боринг – замин,
 Хаста беморинг – замин,
 Ўғлон ўзинг, дармон ўзинг.

Бағрида ётқучи – сен,
 Неъматларин тотқучи сен,
 Тиғ бўлиб ботқучи – сен,
 Пайкон ўзинг, қалқон ўзинг.

Марсга тўп отқучи – сен,
 Зухрони уйғотқучи – сен,
 Уйқуда қотқучи – сен,
 Уйғон ўзинг, уйғон ўзинг.

Келдинг оламга, демак,
 Етмас уни сўрмак, емак,
 Ерни этмогинг керак
 Бўстон ўзинг, ризвон ўзинг.

Сўзга ҳам поён бўлур,
Ёзсам яна девон бўлур.
Рустами дoston бўлур,
Дoston ўзинг, девон ўзинг.

Бўлмасин субҳинг қаро,
Бор бўл мудом борлик аро,
Ўзни этгил доимо
Инсон ўзинг, инсон ўзинг.

Эй, сен Эркин, сен буқун
Ёздинг дилингдан бир тугун,
Сен киму не даҳри дун,
Бийрон ўзинг, нодон ўзинг.

1973

МУҲАББАТ БИРЛА...

Муҳаббат бирла чеккан –
 Гурбатинг роҳат билан тенгдур.
 Муҳаббатсиз ва лекин
 Ишратинг кулфат билан тенгдур.

Унга жону жаҳоним
 Бой бериб оламда бойдурман,
 Сенинг, эй бемуҳаббат,
 Нусратинг ҳасрат билан тенгдур.

Риё аҳлининг алдоқ –
 Ҳурматига нафратим бордур,
 Сенинг, эй дўст, менга
 Нафратинг шафқат билан тенгдур.

Муҳаббат оташини
 Ҳеч қачон дўзахга тенг қилмам,
 Нечунким, менга нурли –
 Талъатинг жаннат билан тенгдур.

Кечиб қўй, ошиқ ўлгач,
 Икки олам мулкидан, Эркин,
 Муҳаббат ичра барча –
 Заҳматинг давлат билан тенгдур.

1973

СЕВГИ ОТАШИ

Қон эмасдур жисм аро ул,
Шуъласидур ишқ ўтин,
Мўй эмасдур тан уза бул,
Сўхта жонимдан тутун.

Билмадим, ул оташ ичра
Ўртаниб бўлгум адо
Ё самандардек чикарман
Ўт аросидан бутун.

Мумкин эрмас хас ичида
Чўғни пинҳон айламак,
Ишқ солиб жисмимга ёнғин,
Ошикор ўлди букун.

Ишқу ҳажр оламга мерос,
Бўйла меросдур азал
Бизга Фарҳоддан фидолик,
Бизга Мажнундан жунун.

Ишқ бир офтобдур мунаввар,
Заррадан Зухро қадар –
Ул қуёшнинг теграсида
Айланурлар бесукун.

Ёр севиб, олдинг сен, Эркин,
Бу жаҳондин кўп сабоқ,
Бундан ортиқ қайда мактаб,
Қайдадир дорилфунун?

1973

ЖОН ТАЛАШ

Жон билан дил ўртасида
 Бўлди ул жонон талаш,
Не ажаб, ўзбек уйида
 Доимо меҳмон талаш.

Мулки дил жон хайли бирлан
 Ёр талошини килур,
Қай замон бўлмиш икки эл –
 Ўртасида хон талаш?

Жону дил хунрезлик айлаб
 Бўлди охир тилка жон,
Дил эса мажрух, анорнинг
 Донасидек конталаш.

Жону дил килди талошу
 Бунда келди минг бало,
Ўртада мен мубталою
 Зору саргардон талаш.

Бу талош васфини битсам
 Лолазор бўлгай замин,
Сўзларим анжуми сиғмай
 Лавҳаи осмон талаш.

Билмам, ул ой жону кўнгил –
 Бирла колгай, ё кетур,
Ваҳки, қолмоқ бирла кетмоқ
 Ўртасида жон талаш.

Жон-ку, бир парвонадур,
 Эркин, уни ҳеч ўйлама,
Ишқ бозорида бўлсин
 Сен битар девон талаш.

1973

ҚЎЛЛАР

(Қасида)

Танингда камтарин аъзо
Бу қўллардир, бу қўллардир,
Мудом меҳнат учун пайдо
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Жаҳонда токи бунёдсен
Ки, номи одамизодсен,
Юракдек тинмаган асло
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Хаёт деб ердан узсанг ҳам,
Нажот деб кўкка чўзсанг ҳам,
Тириксан то сенга ошно
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Замин бунёди бу қўллар,
Унинг барбоди бу қўллар.
Саодат ҳам буюк савдо
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Ғазал бахш этган оламга,
Ажал келтирган одамга
Бу тигдир, бу гули раъно,
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Севар ёрга гул узган ҳам,
Очиқ кафтини чўзган ҳам
Тилаб хайру закот танхо,
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Жаҳон даъвосини этган,
Жаҳондин лек очиқ кетган
Искандар илки бедаъво
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Кулол айлантирар чархин,
Қаро лой санъат ўлгай чин,
Бужур, лек санъати зебо
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Тутибдур игна жонона,
Бўлибдур шеър сўзона,
Ўзи олтин, иши тилло
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Ажаб, нозик бу бармоқлар
Териб мисқол килур тоғлар,
Жаҳонда энг буюк кимё
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Диёрим бир сахий соқий,
Орол унга майи боқий,
Сиру мавжли Амударё
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Қўйиб нуқта касидамга,
Боқарман тоигги оламга,
Куёшдан шуълаларму ё
Бу қўллардир, бу қўллардир.

Салом, офтоб, салом, дунё,
Салом, шеърим, сени танҳо
Юракмас айлаган иншо,
Бу қўллардир, бу қўллардир.

1975

БИР ҚАДАМ

Иккимизнинг ўртамизда
Йўл, дилоро, бир кадам.
Шунчалар мушкулми қўймоқ
Сенга, зебо, бир кадам.

Кўзларимнинг нури бўлди
Йўлга пойандоз, кел,
Сен касам ичдингми ё, деб –
Қўймам асло бир кадам.

Мен сени Зухрою Ой деб
Илтижо қилдим ва лек
Сен йироксан, гарчи менга
Ою Зухро бир кадам.

Парда ичра офтобим,
Ёнида мен нурга зор,
Ташнаман, кирғокдадурман –
Бунда дарё бир кадам.

Не иложим, севги расми
Шул экан тақдир азал,
Ҳеч писанд эрмас масофа,
Мушкул аммо бир кадам.

Интизорлик телба қилди,
Телбаликка йўқ илож,
Жонидан кечган кишига
Икки дунё бир кадам.

Бас, шикоят қилма, Эркин,
Журъат айлаб йўлга чиқ,
Сенга бир одим Самарқанд,
Сўнг Бухоро бир кадам.

1976

* * *

Ажаб, ёшликни не қилдим –
Факат орзуда ўткардим.
Ҳаёт олдинда деб билдим,
Шу пок туйғуда ўткардим.

Ҳамиша ненидур кутдим,
Ҳамиша йўлга кўз тутдим,
Умрнинг ярмини ўтдим,
Ширин уйқуда ўткардим.

Кўниб чаккамга оқ тола,
Бўлибман қирқ яшар бола
Ки, ёшлик кетди, мен вола,
Нахот, беҳуда ўткардим?

Совир бир кун юрак коним,
Келар осудалик оним,
Ажаб туғёнли давроним
Нечун осуда ўткардим?

Севиб, билмай севиш расмин,
Тилаб ҳижронда ёр васлин,
Муҳаббатнинг ширин фаслин,
Кўринг, кайғуда ўткардим.

Қолиб борлиқ ўзи бирлан,
Боқиб ҳайрат кўзи бирлан,
Куним шеър дилсўзи бирлан
Ёниқ жодуда ўткардим.

Бас, эй бас, чекма афсус, дил,
Ҳамон орзу қил, орзу қил.
Умид – нур, қирқни мен қойил
Фақат ёғдуда ўткардим.

1976

ШОИРА САИДА ЗУННУНОВАГА

Ҳеч оташ дил бул ёник
Дилча бўлурми, хай-хай,
Ҳеч бийрон тил бу жонсўз
Тилча бўлурми, хай-хай.

Бу юракнинг туғёни
Вулконча бўлди қайдан?
Қўшиқлари дарёи
Нилча бўлурми, хай-хай.

Насрда бунча шиддат,
Назмда бунча санъат,
Шеър бундоқ кирк ёрилган
Қилча бўлурми, хай-хай.

Икки ўн етти ёшу
Бир ўн олти кўрибсиз,
Мазмунда лек ҳар кун
Йилча бўлурми, хай-хай.

Саида сўзи борлик
Оламни ўртаганда,
Қаноатда Саид Аҳмад
Филча бўлурми, хай-хай.

1976

ФУРСАТИНГ

Фурсатинг етмайди доим,
 Ҳеч қачон етган эмас.
Меҳнатинг битмайди доим,
 Ҳеч қачон битган эмас.

Чун замондек бепоёндир
 Кўксинг ичра орзу,
Фурсату орзуну қувлаб
 Ҳеч киши етган эмас.

Интилар борликни инсон
 Баркамол этмоқ учун,
Не ажаб, инсонни борлик
 Баркамол этган эмас.

Менда на борлик хаёли,
 Менда на йўқликқа ғам,
Манглайимга чунки шеърдан
 Ўзга зар битган эмас.

Вакт келар, меҳнат битар,
 Бўлғуси вақт ҳам бемалол,
Чунки у дунёга ҳеч ким
 Иш олиб кетган эмас.

1976

ШАҲР АРО...

Шаҳр аро кўзлардан ўзга
Дилкушо маскан топай,
Унда ўзни сен билан
Бир жон кўрай, бир тан топай.

Неча кундирким, йўқолмиш
Дилда оромим, уни –
Бу кеча излаб сенинг
Жоду қароғингдан топай.

Тун коронгусида мен
Сочинг шабистонин кўрай,
Тонготарда юзларингни
Тонг каби равшан топай.

Мен кўнгил кўйига кирсам,
Билмайин боссам тикан,
Туш билиб, таъбир этингким,
Ўнгда бир гулшан топай.

Айри тил бирлан риё
Берса менга юз яхши дўст,
Дўст керакмас, гўғри сўзлаб
Бир ҳалол душман топай.

Неки мақсуд бор кўнгилда,
Пок кўнгил бирлан етиб,
Неки бахт топсам жаҳонда,
Бир ўзинг бирлан топай.

Бир умр Эркин муҳаббат
Оташида ёнмасам,
Ўтга чулғансин вужудим,
Қатлима гулхан топай.

1977

ЁШЛИГИМДА...

Ёшлигимда келган омад
Мен учун омад эмас,
Ёшлик андоқ бахт эрурким,
Ўзга бахт ҳожат эмас.

Неки толе бўлса, кўрсам
Дейман улғайгач ёшим,
Ёшлигимга чунки бахтни
Қадр этиш одат эмас.

Тонг қувончи бирла яйраб
Нурга чулғанган чоғим
Мен учун шоми ғарибон
Вақт эмас, соат эмас.

Ёшлигимда, не таажжуб,
Билмасам дўст қадрини,
Чунки ёлғизлик, гариблик
Мен учун ҳолат эмас.

Тут қадах, дўстим, тиларман
Сўнгги катра лаззатин
Ким, бу лаззатсиз ҳаёт ҳам,
Бода ҳам роҳат эмас.

1977

НАВОИЙ ҒАЗАЛИГА МУҲАММАС

Айрилиқ они якиндур, кема йўл бонгин чолур,
Вах, мени ташлаб фироққа, ёр йироққа йўл олур,
Жон бориб жоно билан, соҳилда бир жисмим қолур,
Ҳар қачонким кемага ул ой сафар рахтин солур,
Мавжлиғ дарё каби ошуфта кўнглим кўзғолур.

Мен неча айтдим, кўнгул, жондин кечиб ёр севма деб,
Сўнг йироққа кетса ташлаб, урма оҳ, дод дема деб,
Кетди ёр, бас энди, ким айтди ёшингни тийма деб,
Йиғлама, эй кўз, недин соҳилга чикмас кема деб,
Ким ёшинг дарёсидур ҳар сориқим эл кўз солур.

Ел турар, йиғлар фалак, бу гулдурак ҳам барқ дема,
Дарди ҳижронимни ўкраб сўзлар осмон ҳар кима,
Жисм аро жондек омонат чайқалиб боргай кема,
Титрабон сиймобдек кўнглим, стар жон оғзима,
Тунд ел таҳрикидин ҳар дамки дарё чайқолур.

Эй фалак, бас, йиғлама, йўқ фойда, ул ой кемада,
Ўртада дарёю мен бу жойда, ул ой кемада,
Келмас энди, ойда не, минг ойда, ул ой кемада,
Сабр кўнгулда, кўнгил ул ойда, ул ой кемада,
Ваҳки, бориб, термулиб кўз, мунграйиб жоним қолур.

Таскиним шулким, кема кўздан йўқолмабдур ҳали,
Бир нафас бор фурсатим ёр йўлига термулгали,
Оҳ, демай, сақлаб нафас, кўзғолмайин турдим, вале,
Дам тутилгандин ўлар элдек етибман ўлгали,
Сурмасин деб кемасин, баским, нафаслар асролур.

Эй шамол, жим тур, само жим, мавжудот, бир лаҳза
жим,
Тингла, олам, тингла, одам, сен агар бўлсанг-да ким,
Булдур устоз панди: сиймин тандин ўзга сурма сийм,
Кирма савдо баҳрига оламдан истаб судким,
Сийм нақди тушса, лекин умр нақди сийголур.

Сун қадах, бергил менга жоним ҳақин, эй пири дайр,
Ким қадахлар зарбидан чиқсин чақин, эй пири дайр,
Борми Эркинга ул устоздин яқин, эй пири дайр,
Ғарқ этар баҳри фано ғам заврақин, эй пири дайр,
Илгига чунким Навоий бода киштисин олур.

1977

ПИЁЛА

(Чинни заводи қизларига)

Тупрок ўзи не аслан,
Ундан гувола бўлгай,
Жонон қўлида тупрок
Жонон пиёла бўлгай.
Бир коса ичра лим-лим
Тилло сувидур офтоб,
Теккач пиёлага нур –
Зарнақш тола бўлгай.
Тонг унга бергай оқлик,
Солгай баҳор гуллар,
Май нўш этиб шафақгун
Бечора лола бўлгай.
Йўк, ул пиёла эрмас,
Санъат экан мукамал,
Кўрганда етти иклим
Ҳайроиу вола бўлгай.
Жонон пиёла қилган
Жонон қўлидан Эркин
Май ичмаса дилида –
Ўлгунча нола бўлгай.

1982

ЎЗИМГА САВОЛ

(Мустазод)

Умринг ўтадир, сен на хаёллар сурадирсан,
Беғам юрадирсан?
Мақсад не, фароғат кўйига йўл бурадирсан,
Кимга жўрадирсан?

Очилгали кўз шартми экан тошга бош урмак,
Сўнг кўзни яшурмак,
Не ўй била нодон тошига бош урадирсан,
Не наф кўрадирсан?

Йиллар кўпи кетди, ози қолди, не килолдинг,
Ким бўла олдинг?
Кум устига сен бўйла иморат қурадирсан,
Ҳам айш сурадирсан.

Ҳаддингни билиб чек кўй ўйин, базм, ўтиришга,
Кўз оч, ўтир ишга.
Кўрсатмагай ул кунники, сен оҳ урадирсан,
Ҳайрон турадирсан.

Йиглаб келадир ушбу жаҳонга азиз инсон,
Кулгай у кетар он.
Шоядки, ҳаёт қарзин узиб улгурадирсан,
Қаҳ-қаҳ урадирсан.

1983

ДЎСТГА БИЗ СОҒАР УЗАТДИК...

Меҳнату заҳматда кечди
Субҳ бирла шомимиз,
Сидқдин чикди ёмонга
Окибатда номимиз.

Дўстга биз соғар узатдик,
Ол, дедик, дўстлик учун,
Заҳр ила тўлдирди ул дўст,
Ваҳ, кўтарган жомимиз.

Биз юракда меҳру шафкат
Гўшасин тиклаб эдик,
Қайси уйга соя солди
Бу кўтарган томимиз?

Қайси дўстнинг арпасин биз
Хом ўриб қўйган эдик,
Бошимизга урди-ку, оҳ!
Пишмаган бу хомимиз!

Олам аҳли ичра биз ҳам
Бош тутиб юрсак эдик,
Ноумид шайтон, демишлар,
Келгай ул айёмимиз.

Эй, олис авлод, билурсан
Биз киму армон недир,
Бир замон етса қўлингга
Дардли бу пайғомимиз.

1988

ЯХШИДИР АЧЧИҚ ҲАҚИҚАТ

Яхшидир аччиқ ҳақиқат,
 Лек ширин ёлғон ёмон,
 Ул ширин ёлғонга мендек
 Алданиб колғон ёмон.
 Умримиз алдоқ жаҳонда
 Алданиб ўтгай ва лек
 Сўнгги қийналғон ёмондир,
 Сўнгги қийналғон ёмон.
 Айтгали аччиқ азобинг
 Бўлса дилдош яхшидир,
 Сўз демай ўтли аламини
 Жонингга солғон ёмон.
 Жонга солғон ҳам на создир,
 Элга сўйлаб мен каби
 Шоири девонаи ишқ
 Номини олғон ёмон.
 Гар қилич келса бошингга,
 Қўркма, Эркин, ростни айт,
 Яхшидир аччиқ ҳақиқат,
 Лек ширин ёлғон ёмон.

1988

ТУРКИСТОН БОЗОРИ

*Бир дўкон қурмоқ керакким
Мақсади сотмоқ эмас,
Икки ойда бой бўлай деб
Элни алдатмоқ эмас.*

Эргаш Учқун,
Америкалик ўзбек шоири.

Бир бозор орзу килурмиз,
Номи «Туркистон» бўлур,
Машриқу Мағриб элида
Шухрати дoston бўлур,
Ул бозор ичра бари
Аҳли жаҳон меҳмон бўлур,
Ўзбеку туркман, тожик,
Қирғиз, козоқ мезбон бўлур,
Бир томоша килган одам
Лол бўлур, хайрон бўлур.

Ул Бродвей кўчасида,
Ё Бруклен ёнида,
Шуъбаси Лондон, Парижнинг
Марказий майдонида,
Гар насиб этса кезармиз
Деҳли «Туркистон»ида,
Тол таги чойхона-ю,
Чойхона дастурхонида
Бобур орзу айлаган
Қовун ва ширмой нон бўлур.

Не бўлур пештахталарда?
Шоҳи атлас, беқасам.

Чуст пичоқ бергай, Бухоро –
 Атласу туркман – гилам,
 Оқ момик қирғизча қалпок,
 Тожикий зар дўппи хам,
 Жун чопон окмуллача,
 Жон роҳати, силлиқ, шинам,
 Барча тилларда Навоий
 Шеъридан девон бўлур.

Келса ким ҳинддир, хитойдир
 Яхши ниятлар билан,
 Бир пиёла чой тутармиз
 Хуш назокатлар билан,
 Бир-бирова боқмас эллар
 Кин, адоватлар билан,
 Бор масалким, ҳам зиёрат,
 Ҳам тижоратлар билан,
 Иншооллох, бормоғу
 Келмоқ яна осон бўлур.

Не ажаб, биз бошласак,
 Улғайса кундан-кун бозор,
 Ёнимизга «Кавказ»у
 «Болтик» келиб турса қатор,
 Окса Хадсон ёнида
 Тошқин Дунай ҳам мавжкор,
 Бу жаҳонда бахтиёр ким?
 Бағри кенглар бахтиёр,
 Асли бозормас мурод,
 Дийдор учун имкон бўлур.

Бу ният чиндир,
 Деманглар, шоирона бир хаёл.
 Икки улкан юрт учун
 Бундоқ бозордан не малол?

Манфаат аввалда дўстлик,
Сўнгра савдодир ҳалол,
Шеър у санъат аҳлига йўқ
Куй, қўшиқдан ўзга мол,
Бизга ҳам ул гўшада
Чорпояю айвон бўлур.

Бир мухаммас битди Эркин
Шоир Учкунга жавоб,
Биз ният қилдик, бу ният
Эзгудир, олийжаноб,
Ҳар замон шоир нидоси
Олам аҳлига хитоб,
Бу жаҳон бозорида
Элу элатлар беҳисоб,
Турфа гуллардан у шояд
Бир бутун бўстон бўлур.

1989

АЖАБ ЭРМАС

(Завқиёна)

Бу кунлар катта йўлда
Бир довон бўлса ажаб эрмас,
Муқаррар ортида йўл
Кенг, равон бўлса ажаб эрмас,
Ватанга сидқу имон
Имтиҳон бўлса ажаб эрмас,
Фаровон юрту олам,
Тинч жаҳон бўлса ажаб эрмас,
Биз этган барча орзулар
Аён бўлса ажаб эрмас.

Не ишлар кечди бошлардин,
У кунлар қайтмагай зинҳор,
Улуғвор танга энди
Номуносиб тўн бичилмас тор,
Унут бўлгай чекилган дард,
Жароҳат, кулфату озор,
Кўнгилда қолмагай ҳеч доғ,
Ғубордан тоза бўлмоқ бор,
Булут даврон шамолида
Ниҳон бўлса ажаб эрмас.

Сен эй, сен она юртим,
Кўҳнаю ёш Ўзбекистоним,
Ҳамиша сен ўзингсан
Боиси ашъору достоним,
Ғурурим, номусим, шодлик, ғамим,
Ободу пайҳоним,

Кўтар бошингни мағрур,
 Ҳаклисан, шавкатли деҳконим,
Бошингда шиша янглиғ
 Осмон бўлса ажаб эрмас.

Қадим туркий мақол бор:
 Бел қолар, беткай кетар, дерлар,
Умидли бу жаҳонда
 Эл қолар, беклар кетар, дерлар,
Қолар дўстлик, садоқат,
 Таънаю кеклар кетар, дерлар,
Оқар оққувчи дарё,
 Хас-чўпу чирқлар кетар, дерлар,
Бу кунлар эътиқодга
 Имтиҳон бўлса ажаб эрмас.

Яқин икки мингинчи йил,
 Ёруғ юз бирла киргаймиз,
Саховат тўла дастурхон,
 Нону туз бирла киргаймиз,
Салим имон аталган
 Йўлчи юлдуз бирла киргаймиз,
Ҳақиқатга, адолатга
 Очиқ кўз бирла киргаймиз,
(Ки Завқий орзу этган
 Замон бўлса ажаб эрмас),
Етиб етмишга Эркин
 Навқирон бўлса ажаб эрмас.

1989

ВАТАН ИСТАГИ

Бу ватанда бир Ватан
Курмоқни истайдир кўнгил,
Ўзни озод куш каби
Кўрмоқни истайдир кўнгил.

Бу Ватан тимсоли бўлса
Тонг куёши шуълавор,
Шуълалар кўйнида чарх
Урмоқни истайдир кўнгил.

Ул Ватанга байроқ – инсоф,
Туғи сарҳад, мухри – меҳр,
Сарҳад узра соқчидек
Турмоқни истайдир кўнгил.

Ким бу тупроқ кадрин истар
Айламоқ туирокка тенг,
Кўзига тупроқ билан
Урмоқни истайдир кўнгил.

Ул Ватан елканларини
Маърифат уммонида
Қиблаи имон сари
Бурмоқни истайдир кўнгил.

Бас, етар ёлғон саодат,
Ёлғон эрк, ёлғон ватан,
Хуррият завқини чин
Сурмоқни истайдир кўнгил.

Қутлуғ истиклол кунда,
Эй Ватан, бағрингда шод
Эркин ўғлонинг бўлиб
Юрмоқни истайдир кўнгил.

1990

ҲИЖРОН ҚУШЛАРИ

Тарки юрт этган хазон
 Фаслидаги қушлармикин?
Ё киров тушган бошим
 Ташлаб учар хушлармикин?

Қуш каби парвоз тилар кўнглим
 Ки, анда бир умид
Ёр сайёдим сочини
 Дом этиб ушлармикин?

Мулки хинд оғушидир
 Қушлар хаёлида бу дам
Ё хаёлимда қаро кўз
 Очган оғушлармикин?

Тўлдириб осмонни ҳижрон
 Қушлари учмоқдалар.
Воҳ, улар қушлармикин,
 Ё мен кўрар тушлармикин?

Бош олиб мулки фанодин
 Кетгучи жонларми ё
Тарки юрт этган хазон
 Фаслидаги қушлармикин?

1990

ҚИЛУРМАН ТАВБАЛАР

Килурман тавбалар, гарчи
Тазаррулик гуноҳим йўқ.
Гуноҳим йўклигига лек,
Нетай, исбот, гувоҳим йўқ.

Эшитмас эл фиғонимни,
Келар олмоққа жонимни,
Олурга лек ёнимни
Менинг бир хайрихоҳим йўқ.

На сўз дерман очиб оғиз,
Забонсиз, кимсасиз, ёлғиз –
Келиб чўқдим қошингда тиз
Бўлак сендин паноҳим йўқ.

Ишончинг – менга ризку рўз
Забун ҳолимга солгин кўз,
Тўқарга ёш, деярга сўз
Ҳам оҳ тортарга оҳим йўқ.

Бу бандангда хатолик бор,
Хатолик – жонфидалик бор,
Шу боис кўп жудолик бор,
Гадолик бору жоҳим йўқ.

Қаро қошингга бўлмайд зор,
Қорайгувчи не шомим бор?
Юзинг ёд этмайин зинҳор
Оқаргувчи сабоҳим йўқ.

Бу сарсон йўлда беҳамрох,
Тополмам манзили дилхоҳ,
Муҳаббатдан бўлак, биллоҳ,
Илоҳим, саждагоҳим йўқ.

Бу оламдан узиб кўнгил,
Ёниб кетсам, вужудим кул,
Унар ишқ боғида бир гул
Бу кулдан, иштибоҳим йўқ.

1991

БОБИЛ МИНОРАСИ

Тушди Азозил измига
Жонлар идораси,
Бўлди хаёлда курганим
Бобил минораси.

Мехр-окибат йўқ эл аро,
Ёнди нифоқ ўти,
Бу ўт эмасму, ё кайюм,
Дўзах шарораси?

Кўзимга чўккан дард-алам
Бир кун адо бўлур,
Кетсам юмуб кўз, умр ахир
Қошу кўз ораси...

Кунлар ўтар, келар дедим
Бир яхши кун, ва лек
Ҳақ бўлди, кун кундин баттар –
Элнинг ибораси.

Билмам, каролик бошима
Қайдин, сабаб надир,
Кўз корасиму ё магар
Манглайнинг қораси.

Эркин, не бўлсанг бўл, фақат
Эзгу ниятда бўл,
Кўрингай умринг уфқида
Умид ситораси.

1991

ДЎСТГА ДЕГАНИМ

Инсон тилини
Тил билар инсон тушунибдир.
Дил дилни ва лек,
Ўйлама, осон тушунибдир.

Рост сўзни дедим:
Жонни қўйиб ўртага, аммо
Жон дўст деганим,
Вах, уни ёлғон тушунибдир.

Аччиқ эса ҳам
Чинни демак шарти садокат,
Дўст англамаса,
Ёт буни қай он тушунибдир.

Мард мардни танир,
Дардни билар кўксида дард бор,
Жон садқасини
Жони фидо жон тушунибдир.

Исёнли дилим
Англамагай ғофил одамлар,
Кўнглимни фақат
Соҳиби исён тушунибдир.

Эркин, ғазалинг
Окилу нодон уқиб олди,
Оқил ўзича,
Ўзгача нодон тушунибдир.

1991

КУРАШ ОИНИ

Гох енгади,
Гох енгилади улки, курашгай,
Ҳар кимга кураш
Оини маъкулки, курашгай.

Куч шарти билан
Шер ила шер жанг қилар, аммо
Ҳийла йўлида
Тулки билан тулки курашгай.

Гох ўртару гох
Ғарқ этадир сув била ўтдек,
Жоним талашиб,
Ақлу кўнгил мулки курашгай.

Ўз ҳолим учун
Бир куламан, бир тўкаман ёш,
Шоир дилида
Нола била кулки курашгай.

Бас, Эркин, хаёл,
Кулни хаёл ўлдирар эрмиш,
Ўлмаслик учун
Ўй била бор кулки курашгай.

1991

КЕЧИР, Ё РАБ!

Менга тош отди бир жоҳил,
Кечир, ё Раб, кечирдим мен,
У қулдир, бандаи ғофил,
Кечир, ё Раб, кечирдим мен.

Жаҳонда фитналар бордир,
Адолат гоҳи ночордир,
Адолат қил, ўзинг одил,
Кечир, ё Раб, кечирдим мен.

Ёмон бўлдим, ёмон бўлдим,
Хато ўкка нишон бўлдим,
Хато қилган эмас қотил,
Кечир, ё Раб, кечирдим мен.

Гуноҳидан ўт ул жоннинг,
Сўзига кирди шайтоннинг,
Кўнгил алданмоққа мойил,
Кечир, ё Раб, кечирдим мен.

Тутарман ул синиқ одам
Синиқ имонига мотам,
Дилига эътиқод жо қил,
Кечир, ё Раб, кечирдим мен.

У ҳам, мен ҳам қиёматда
Турармиз лол хижолатда,
Бўлиб даргоҳингга дохил,
Кечир, ё Раб, кечирдим мен.

Кечир, янглишмаган ким бор,
Менинг ҳам кўп гуноҳим бор,
Одамзод асли нокомил,
Кечир, ё Раб, кечирдим мен!

1991

КЕРАК БЎЛСА

Мен бор, сенга бир хақгўй –
Девона керак бўлса,
Йўкман, тили қанд нодўст
Парвона керак бўлса.

Истарми сафо кўнглинг,
Бор унда саройларга,
Кел бунда, эсанг дардлик,
Ғамхона керак бўлса,

Ҳамдам ўзим, эй ошно,
Малҳам сўзим, эй ошно,
Икки кўзим, эй ошно,
Ҳайрона керак бўлса.

Бергум на керак сенга,
Жон сенга, юрак сенга,
Зардобга тўлиб кетган
Паймона керак бўлса.

Боғимни макон этган
Эй сиз гала бойкушлар,
Кўксимга кўнинг, Сизга
Вайрона керак бўлса.

Вайрон чаманим водий,
Кўксимда унинг доди,
Фарёдга қулоғинг оч,
Фарғона керак бўлса.

Найлай, бу оғир сўзлар,
Қувманг мени, эй дўстлар,
Оқиллар аро битта
Девона керак бўлса.

1991

ЙЎКНИ ҚАНДОҚ БОР ЭТАЙ?

Бенажот кўнглимни қандоқ
Сўз билан изҳор этай?
Қай илож бирлан иложсиз
Ҳолатим ошкор этай?

Неча заҳматлар чекиб ҳам
Топмагач ақлу ҳушим,
Қилмангиз энди насихат,
Йўкни қандоқ бор этай?

Ошинолар кочди мендан,
Юз ўғирди ғофил эл,
Не эди, айтинг, гуноҳим,
Мен уни такрор этай?

Тўғри сўз тукканга ёкмас,
Ҳақ экан, э воҳ, нетай,
Дўстни душман қилдим, энди
Душманимни ёр этай.

Бул укубат масканидан
Бош олиб кетмок керак,
Ўзни далли, бошпанамни
Гумбази даввор этай.

1991

ДУР БЎЛИБ ТОМГАЙМИ СЎЗ...

Дур бўлиб томгайми сўз
Киприкка ёш инмай туриб,
Марварид бермас садаф,
Синмай туриб, синмай туриб?!

Эл аро топгайми қадрин
Сўз кўнгил уммонида
Марварид тутган садафдек
Онча беркинмай туриб?!

Бу замон дарёси тездир,
Аҳли шеър истар зулол,
Сўз нетиб руҳбахш бўлур,
Дилкосада тинмай туриб.

Қалб бу оҳангар ўчоғи,
Унда сўз сўзонадир,
Қайда кескир бўлди шамшир,
Ўтга солинмай туриб.

Аҳли сўз, ғафлат элин сиз
Уйғотинг бонгсўз ила,
Кемангизга сўнгги йўлнинг
Бонги чолинмай туриб.

1991

ШЕЪРИЯТ

Сен эй, умрим нахоридан
Азизу ошино менга,
Сахар чўлпонидек жозиб
Сочибдирсан зиё менга.

Ҳаёт ичра ҳаёт бўлдинг,
Қанот бўлдинг, нажот бўлдинг,
Кетурдинг ҳам сафо менга,
Етурдинг ҳам жафо менга.

Сехрли май узатдинг сен,
Дилим тинчин йўқотдинг сен,
Мени ўтларга отдинг сен,
Бу не ғайбдин жазо менга.

Ёниқ жоним аро жонлар
Қилур фарёду афгонлар,
Мудом кўксимда исёнлар
Бўлибдир юз бало менга.

Дилим чарчаб хатолардан,
Эл ичра можаролардан,
Қочар бўлсам низолардан,
Яна сен ошино менга.

Ҳимоятсиз замон ичра
Халоскор бўл бу жон ичра,
Вафо қилмас жаҳон ичра
Ўзинг қилғил вафо менга.

Ўтар ғавғоли бу онлар,
Келар осуда давронлар,
Закий эркин ғазалхонлар
Берар бир кун баҳо менга.

1991

ГУЛМИДИ, РАЙҲОНМИДИ, ЖАМБУЛ

Гулзор ичида гулмиди, райҳонмиди, жамбул,
Ё жамбулу райҳону гул узгувчи санам бул.

Валлох, бу санам, одам эмас, неча сўз айтсам,
Одам дея бир бокмади, э воҳ, не одам бул?

Чакмок каби бир лаҳза насиб этди висоли,
Энди менга ёр турк гўзали ҳажрида ғам бул.

Излаб неча кун шаҳрида овора бўлибман,
Истанбул эмас, ошиқ учун жонга ситам бул.

Шул ёшда ёниб севгини назм этса не айбким,
Эркин юраги ишқ ўтида куйгучи шам бул.

1992

СЕВГИ КЕЛСА

Севги келса қадди ё ҳам ёш бўлур,
Севгисиз жонона ҳайкалтош бўлур.

Меҳри йўк дилдорни кучма, тошни куч,
Тош сенга малҳам бўлур, сирдош бўлур.

Севги фаслида тикандан гул унар,
Севги кўйида шамол фаррош бўлур.

Қўнгли ётлар базми жамшиди – азоб,
Ёр билан бўл, қум есанг ҳам ош бўлур.

Чин муҳаббат минг жафога дош берар,
Лек хиёнатга у бебардош бўлур.

Бевафоликни яширсанг, ер кўмар,
Лекин осмонларда бир кун фош бўлур.

Гурбат ичра ботди мағрибга куёш,
Уфқ эмас гулранг, бу қонли ёш бўлур.

Ишқ йўлин фирдавс йўли деб англагил,
Пок дилинг, Эркин, бу йўлда бош бўлур.

1992

ЖОН ТУГАМАЙДИР

Оламда аёл мадҳига достон тугамайдир,
Чун ишқ тугамас, ишқдаги армон тугамайдир.

Назм этди тугал Ҳофизу Саъдию Навоий,
Не қолди, деманг, шоири даврон тугамайдир.

Гар арсаи ашъор эса ишқ баҳсига майдон,
Майдонда чавандоз кўпу, майдон тугамайдир.

Ҳусн аҳли учун бўлмас адо нозу адолар,
Ишқ аҳли учун нолаю афғон тугамайдир.

Ҳар неки ёнар, йўқ бўладир, лекин ажабким,
Мангу ёнарак ишқ ўтида, жон тугамайдир.

1993

СИР АЙТАР ҒУНЧАҒА ҒУНЧА...

Сир айтар ғунчага ғунча,
Кўнгил кўнгилни англайдир.
Кабутарни кабутар ўпгаю
Гул гулни танлайдир.

Мисоли икки юлдузни –
Кўшар тақдир йигит, кизни,
Агар ёр англамас бизни,
Илож не, шўр бу манглайдир.

Чаманлар ичра ранг танлаб,
Паривашлар бўяйдир лаб,
Менинг ёрим лабин, ё Раб,
Юрак қонимга ранглайдир.

Қоши ҳам ўсмадан зангор,
Дема зангор, эрур зангбор,
Нечукким қон тўкиб хунхор
Қиличлар бўйла занглайдир.

Ғаму хажру жафоларда
Ёнар булбул наволарда.
У булбулмас, самоларда
Менинг додим жаранглайдир.

1993

БЕВАФО ДЎСТЛАРГА

Кошки, бўлсайдим вафосиз
Ошинолардан бўлак,
Ошинолар йўқ, нетай, бу
Бевафолардан бўлак.

Битмади пешонамизга
Дўсти содикким, бу хил
Бизга бепарво, ўзига
Махлиёлардан бўлак.

Изладим ҳар неча, лекин
Топмадим бир янги дўст,
Эски ул инсофсиз, аммо
Бериёлардан бўлак.

Дўст хато килсин,
Қаторидан хато лек килмасин,
Килмадим бир иш агарчи,
Мен хатолардан бўлак.

Суҳбаторолар, наволар
Қайда суҳбатлар аро,
Гаплар ичра энди гап йўқ
Нарх-наволардан бўлак.

То бу дам девона кўнглум
Ул вафосизларни дер,
Не қилайки, ошино йўқ
Бевафолардан бўлак.

1994

БИЗ АНГЛАМАГАН ЖАҲОН ЭКАН ИШҚ

Ошиқлик иши ёмон экан-ку,
Ошиққа балойи жон экан-ку.

Ишқ ханда бўлиб кўнгилга киргач,
Кўнгилда тўла фигон экан-ку.

Васлида қувончи ошиқоро,
Ҳижронда ғами ниҳон экан-ку.

Ишқ дарду азоби, ҳажри бир ён,
Рашқ оташи бир томон экан-ку.

Аввалда жаҳон кўзингга гулшан,
Охирда ва лек хазон экан-ку.

Ишқ олами ўзга олам эркан,
Биз англамаган жаҳон экан-ку.

Кўнгилни бериб қўйибмиз осон,
Ёр севмаганинг осон экан-ку.

Ҳар неки ёнар, замонки сўнгай,
Ишқ оташи безамон экан-ку.

Бор бўлсин омон у беомоним,
Дарди била жон омон экан-ку.

Боғландим ўз ихтиёрим ила,
Эркин бўлишим гумон экан-ку.

1994

ЭЛ НЕТИБ ТОПҒАЙ МЕНИ...

(Навоий газалига мухаммас)

Кўнглим айтур, севги домига асир тайёраман,
 Дер кўзим, хижрон туни зор йиғламоқдин қораман,
 Жон дегай, ўт ораман, тан айтадир, минг пораман,
 То муҳаббат дашти бепоёнида овораман,
 Ҳар балият келса ишқ ошубидин бечораман.

Ул хазон фаслидаги саргашта бир япроқ манам,
 Айрилибдурман чамандан, масканим дашти адам,
 Изламанг ҳаргиз нишоним, топмагайсиз зарра ҳам,
 Эл нетиб топғай мениким, мен ўзимни топманам,
 Бўйлаким ишқу жунун саҳросида овораман.

Карбало даштида кўрган оҳулар бирлан мани,
 Англади Мажнун билан бир жон мани, бир тан
 мани.
 Ёнди жон, бир лайливашнинг дарди куйдирган
 мани,

Оҳ дуди ичра бир учқун каби кўрган мани
 Билдиким, хижрон тунига кавкаби сайёраман.

Қошларинг хижронида ёйдек эгилсам не ажаб,
 Гунча лаълинг ишкида бағримни тилсам не ажаб,
 Шамъи ҳуснинг шавқида ўтга ёқилсам не ажаб,
 Кеча ўртансам, сахар фарёд қилсам не ажаб,
 Ишқ аро парвонаю булбулга мен ҳамкораман.

Хўблар васли ғанимат, хизматини айла хўб,
 Нури дийданг шамъ этиб тут, қоматингни айла чўб,
 Борида қадрига ет, кетганда тупроғини ўп,
 Эй Навоий, борди деб аҳбоб таъзир этма кўп,
 Ит каби мен эргашиб ул коривонга бораман.

1995

МЕНДА БОР ИШҚ ИЧРА ҒАМ...

Менда бор ишқ ичра ғам,
Хажр ичра дард ул ойда йўқ,
Дардни дард билмас кишига
Сўзламоқдан фойда йўқ.

Кўз ёшим кўрганда сой ҳам
Шаркираб кулса не тонг,
Бор менинг кўксим аро
Тошқинки, ҳеч бир сойда йўқ.

Дард билан қормиш илоҳим
Лойимиз тақдир азал,
Ўзга дардин англамоқ лек
Биз қорилган лойда йўқ.

Олам аҳли ичра дилдош
Излама, кезма жаҳон,
Зарга зор ҳар ерда бордир,
Зорга зор ҳеч жойда йўқ.

Майли, зар сизларга бўлсин,
Менга зор ишқ ичра бас,
Бу хазинам аҳли дунё
Ичра ҳеч бир бойда йўқ.

1995

УЧ СЎЗДА БИР МАЪНО

Сенга Оллох, Ёр, Тангрим
Чирой, Кўрку Жамол бермиш,
Чирой, Кўрку Жамолинг
Менга Орзу, Ўй, Хаёл бермиш.

Жафо бирла вафо ичра
Жаҳону Очину Олам
Сену менга Етуклик
Сарбалиндию Камол бермиш.

Сени кўрмишди Айну Чашму Кўз
Туш, Хоб, Маноминда
Лабинг, Лаълинг, Дудоғинг
Бу на дарё деб савол бермиш.

Кўлинг, Дастинг, Ядингда
Май, Шароб, Соғар тутиб масрур
Лисонинг, Тил, Забонингким,
Асал, Шаҳд ила Бол бермиш.

Ўзингга, Васлу Дийдорингга етмок
Ғар насиб эрмас,
Менга Такдир, менга Ёзмиш,
Менга Рўзи завол бермиш.

Сенга Эркин газал битмишки,
Шарт уч сўзда бир маъно,
Дарий, туркий, аробийда
Сухан, Сўзу Мақол бермиш.

1995

РАҚҚОСА

Базм аро ноз бирла жонон ўйнаса,
Не ажаб, жисмим аро жон ўйнаса.

Силкиниб гуллар чаманда уйғонур,
Қарси бармоқ бирла хандон ўйнаса.

Оқ нилуфар сувда оккандек эрур,
Оқ кийиб сокин хиромон ўйнаса.

Ногихон кўнглимда ёнгай минг чирок,
Нур сочиб хуршиди тобон ўйнаса.

Даврада ўйнар пари, андоқ бўлур,
Ой тўлиб юлдузли осмон ўйнаса.

Кўлда оккуш рақси бундоқ бўлмагай,
Бунча бўлмас тоғда жайрон ўйнаса.

Онча мушкоро эмас гулшан аро
Ел туриб жамбулу райхон ўйнаса.

Кўз сузиб кўзимни хайратга солур,
Маст қилур бошимни мастон ўйнаса.

Рақсини соғинди жон, оҳ келса-ю
Дил уйида бўлса меҳмон, ўйнаса.

Зарра армон қолмагай кўнглимда, ёр —
Қолмайин кўнглида армон ўйнаса.

1995

ЁД ЭТИНГ

(Қурбон бўлган аскар нидоси)

Мен қаро тупроқда ётган ўғлингизман, ёд этинг,
Интизор руҳим тиловат бирла йўқлаб шод этинг.

Қолмишам олисда бекабру кафан, беном-нишон,
Хотиримга кўнглингизда бир макон бунёд этинг.

Ҳар баҳор кутлуғ зафар айёмида сайр этсангиз,
Лолаларга термулинг, покиза коним ёд этинг.

Мен ҳаётда бир фараҳ кўрмай ҳаётдан ажрадим,
Бахтингиз қадрин билинг, андуҳингиз барбод этинг.

Жангга кирдим, жон фидо этдим ватан тупроғи деб,
Меҳри жонимда тирикдур, сиз уни обод этинг.

Мен олис элларда қолган ўғлингизман, ёд этинг,
Интизор руҳим тиловат бирла йўқлаб шод этинг.

1995

Бедорлик

Сенга минг ташаккур, гафлат тазоди,
Ширин тухфанг - аллиқ азоблар Ҷури.
Сендан розидирман икки дунёда,
Сен боис Ҷури икки Ҷуриман зинда.
Улавқу дардинг билан бор бўл, Ҷуригоқ тун...

ЖУМАДАН ҚОЛГАН ОДАМ

(Бидъат тарихидан бир лавҳа)

Бу сизга бир ҳикоя:
Чорак аср муқаддам
Ўсал ётар эди чол,
Сўнар эди мисли шам.
Узоқ-яқин қариндош
Атрофида бўлиб жам
Видо айтар эдилар
Қадлар эгик, кўзлар нам.

Кеча соппа-соғ эди,
Эй воҳ, қисмат экан-да,
Ажал бўғиб турибди
Оғзи ошга етганда.
Фалак иродаси шу,
Не қилсин шўрлик банда,
Азал тақдир буйруғи
Баробар ҳаммага ҳам.

Ҳа, ўлмоқ бор муҳаққак
Ҳар кимсанинг бошида,
Лекин ўлмоқ савоб-ку,
Пайғамбарнинг ёшида.
Яна эрта жума кун
Тургай меҳроб қошида,
Яхши кундан буюрди,
Мўмин эди ва хотам.

Кампир тахмонни очди,
Кафанликни олдилар.

Эркакларга тўн, белбоғ
Ахтаришиб колдилар.
Катта уй ўртасига
Ўликка жой солдилар.
Ҳовлию эшик олди
Супурилди зап шинам.

Кори почча келдилар
Дарбозадан йўталиб.
Ювғучи хозир бўлди
Бўйрасини кўтариб.
Амма самовар кўйди
Тарашани тутатиб.
Тонгдан тумонат келса
Шошиб колмаслик – шу ғам.

Қазноқдан чиқарилди
Маъраканинг уни ҳам,
Туғиб кўйилди тайёр
Домланинг тугуни ҳам.
Белгиланди ҳаттоки
Йигирманинг куни ҳам,
Ҳамма нарса бадастир,
Фақат битта ўлик кам.

«Пуховой» рўмол билан
Хола боглади белин,
Хабарлашга бошлади
Ҳар ким ўз уруғ – элин.
Жанжаллашиб ҳам олди
Ўртада икки келин,
Алам ўтган ҳиқиллаб
Йиғлар эди: «Вой, додам!»

Ҳеч кимсанинг иши йўк
Дардга мубтало билан.
Қизлар сандик билан банд,

Кампирлар дуо билан.
Бир вақт тунни уйғотиб
Чинқириқ садо билан
Чироклари пирпираб
Келиб қолди «Тез ёрдам».

Ҳамма суюниб кетди,
Деб ўйларсиз, бор бўлинг!
Ён қўшни Жаннат биби
Докторнинг тўсди йўлин,
Тўнғич киз доно бўлиб,
Тутди ҳамшира қўлин:
«Игна санчиб кийнаманг,
Тайёр ётибди отам.

У доим оз оғриғу
Осон ўлим тиларди.
Бобомдек олтмиш учда
Ўлишини биларди.
Айникса, жума кунни
Кўп илтижо қиларди,
Муроди ҳосил бўлди,
Оёқ чўзсин хотиржам».

Доктор кулоқ солмади,
Бўш келмади ҳамшира,
Бўш келмади, ноль учга
Хабар қилган набира.
Липиллаб турган у шам
Шу тун бўлмади тийра,
Ўсал кўзини очди,
Жумадан қолди мотам.

Эрталаб икки ўгил
Ишга кетди сўппайиб,
Девор тагида тобут
Қолаберди дўппайиб,

Юрганча юраберди
Икки келин хурпайиб.
Жанжалнинг боисини
Икков ҳам айтмас, дам-дам.

Яна кўп жума ўтди,
Ой-йиллар ўтди катор,
Саксон саккизга борди
Ўлдига чиққан бемор.
Ҳар ёшига бир таноб
Боғ ўстирди мевазор.
Юзни мўлжаллаб турар
Жумадан қолган одам.

Набиралар сони ҳам
Юзга борди, чамаси,
Ҳар жума чол уйида
Йиғилади ҳаммаси.
Келар докторни қувган
Хонадоннинг аммаси,
Кулиб-кулиб эслашар,
Ҳар жума бўлар байрам.

Мана, яшаб юрипти,
Умри экан зиёда.
Уни ўлди деганлар
Кўплари йўқ дунёда.
Жаннат биби жаннатга
Кетди бултур жавзода,
Қорини ўн йил бурун
Олиб кетган зотилжам.

Бақар йили тупроққа
Қўйган гўрков дўстини,
Чол ўзи тўғраб берган
Йил ошининг гўштини.
Қадрдондан ёдгор деб

Ўз кабрининг устини
 Гул қилиб, тиклаб қўйган
 Кичкина сағана ҳам.

Чол айтар, олтмиш уч не,
 Саксон саккиз нимадир,
 Умр гўё дарёдан
 Сузиб ўтган кемадир.
 У соҳилга етмок бор
 Пайшанбадир, жумадир,
 Лекин жадаллаштириш
 Бунда не керак, бўтам?

Шошманглар, у дунёни
 Кўрдим, унча ёкмади,
 Равзаи Фирдавс ичра
 Оби кавсар окмади.
 Кампирим дуруст экан,
 Хурлар менга боқмади.
 Аразладим, қайтвордим –
 Тўғри келмади Эрам.

Болаларим, сўнгги гап:
 «Ётиб қолсанг, ёт қуймас,
 Бир-бировни авайланг,
 Ўлган билан ер тўймас.
 Энди сиз ўлтиринглар,
 Мен ҳавода бир нафас...»
 Деру ўрнидан туриб
 Боғ сари қўяр қадам.

1987

БИЗДАН КЕЙИН ҲЕЧ БИР АВЛОД ҚАЙТА ҚУРМАСИН

Олғир учун қайта қуриш –
Бир қозон шўрва,
Элдан бурун коса олиб
Чопмоқ бўлади.
Худбин учун қайта қуриш –
Каттакон кўрпа,
Бир амаллаб ўз устини
Ёпмоқ бўлади.

Жоҳил учун қайта қуриш –
Найза урмоқдир,
Энг қобил, энг пок юракни
Нишонга олиб.
Бизнинг даврон келди дея
Димоги чоғдир,
Биладики, тош биллурдан
Ҳамиша қолиб.

Қайта қуриш –
Сафсатабоз учун бир чолғу,
Унга эски оҳангларни
Тез жо қилади.
Бир хил тинғир-тингирини
Чалабериб у,
Энг табаррук кўшиқни ҳам
Расво қилади.

Бюрократга қайта қуриш –
Дорбозлик демак,

Мувозанат лангар чўпин
 Қаердан тутсин?
 Бугун омон, эрта тамом,
 Ширин жон ҳалак,
 Тарих ортга қайтмас,
 Шўрлик нимани кутсин?

Қайта куриш –
 Омади йўқ шоирга – кудук,
 Искандарнинг шохи бор, деб
 Секин айтади.
 Бу кудуқда камиш унмас,
 Гапдан фойда йўқ,
 Фақат қорин шишганини
 Ёзиб қайтади.

Бу бошлиққа қайта куриш –
 Шахмат ўйини,
 Ҳар кун шахмат доналарин
 Қайта терар у.
 Коллегия эслатади
 Девлар тўйини,
 Нечта жонни янчганидан
 Рапорт берар у.

Кўр тутганин қўймас экан,
 Эшитганин кар,
 Бу одамнинг миясида
 Беш-ўнта шиор.
 Коммуна деб атар бўлса
 Очликни агар,
 Принципга содик –
 Очдан ўлар бахтиёр.

Бу олимни –
 Замбаракка ўхшатиш мумкин.
 Орқа билан жангга кирар –

Сабаби аён.
У орқага караб туриб
Ўтмишнинг мулкин
Тўпга тутса
Қолар тарих ўрнида тўзон.

Дерлар: урсанг эти қотар,
Гар сўксанг – бети,
Одамзод ҳам айланар ер
Курраси билан.
Бу кас аввал орден билан
Мақтанар эди,
Бугун эса мақтанади
Гурраси билан.

Ҳар оғизга бир-бир қуйдик
Биз аччиқ дори,
Ўзимиз-чи?
Ўзимизга
Не қайта қуриш?
Биз учун у омбир!
Оғрик тишлар қатори,
Миямизда занглаб қолган
Михни суғуриш.

Қайта қуриш – кетмон,
Бир вақт пастдан юқори
Қазилган у терс арикни
Ўрнига буриш.
У – бульдозер –
Манманликдан топилган бари
Иллатларни кечаги кун
Жарига суриш.

Хўжакўрсин қабристонини,
Ёлғон мазори,
Эгасизлик гўрин яшаш –

Бу қайта қуриш.
Олам аро уч мингинчи
Йиллар сардори
Ватанга мос ўрин яшаш –
Бу қайта қуриш.

Мен учун у деразадан
Кирган шамолдир,
Бу шамолдан қоғозларим
Афтодаҳолдир.
Улар учар, мен ортидан
Қараб тураман,
Шеърим, энди мен ҳам сени
Қайта қураман.

Кунлар кўрдик,
Остонада турган истеъдод
Бизнинг кўрган у кунларни
Қайта кўрмасин.
Шундай қайта қурайликки,
Энди умрбод
Биздан кейин ҳеч бир авлод
Қайта қурмасин.

1988

ЭСКИ ҲАММОМ, ЭСКИ ТОС

Қайта қуриш хусусида
Олам узра жарангос,
Давраларда баҳслар қизгин,
Баҳсларда зўр эҳтирос.
Кўп орзулар топди ҳаёт
Кўзгусида инъикос,
Аммо бизнинг томонларда
Ҳали факат гап, холос,
Ҳаёт эса ўша-ўша:
Эски ҳаммом, эски тос.

Аввалгидек йил бошида
Йил режасин бичамиз,
«Бажарамиз» қасамини
Яхна чойдек ичамиз.
Сўнг ўн бир ой сусткаш умр
Дарёсида кечамиз,
Йил сўнгида: «ҳайда-ҳайда»,
Ой сўнгида: «бос-ҳа, бос!»
Қоидамиз ўша-ўша:
Эски ҳаммом, эски тос.

Биз мажлиссиз яшолмаймиз,
Мажлисга ҳам план бор,
Мажлис дема – жанггоҳ! Сени
Пийпалашга гилам бор,
Содда бўлма, у гиламга
Тайёргарлик билан бор,
Чап беришни, чалишни бил,
Жавоб зарбин ўрган хос.

Ишни бўлса... иш маълум гап:
Эски ҳаммом, эски тос.

Кимга керак ташаббускор,
Билгувчи йўл-йўриқни?!
Ташаббускор ишни бузар
Кутмай юксак буйруқни.
Бизлар эсак – камтар одам,
Қовуштириб куллуқни,
Жим турамиз, биламиз-да,
Жим туришга бор асос.
Бизга асли жуда мақбул
Эски ҳаммом, эски тос.

Қандай асос, дерсиз. Раҳбар
Сўзи доим сўз бўлган,
Унга «қарши», «бетараф» йўқ,
Овоз доим юз бўлган,
У истаса икки беш қирк,
Икки ўн тўққиз бўлган,
Тарихга бок, раҳбарингни
Шаҳаншоҳга қил қиёс,
Аъёнлару гумашталар...
Эски ҳаммом, эски тос.

Кимки баланд учмоқ бўлса,
Бўлса ҳам у отамиз,
Асло парвоз қилдирмаймиз,
Оёғидан тортамиз,
Амаллаймиз, бўйнига бир
Маломатни ортамиз.
Деймиз, сени биз эҳтиёт
Қилмоқдамиз, Мирғиёс,
Баланд учма! Тинч сенга шул
Эски ҳаммом, эски тос.

Бозоримиз ўша бозор,
Олой, Эски Жўвамиз,
Макол ўша, пул бўлса гар
Чангалдадир шўрвамиз.
Бир тўрва пул билан тушсак,
Тўлиб чикмас тўрвамиз.
Баракалла, эпчил йигит,
Қандингни ур, Мирваккос,
Касбинг ўша, нафсинг ўша:
Эски ҳаммом, эски тос.

Дўконимиз ўша дўкон,
Унга ҳам ҳеч ривож йўқ,
Пул чангаллаб, кўнгилдаги
Мол топишга илож йўқ,
Турмуш дерлар, бола-чақа,
Кимда ҳам эҳтиёж йўқ,
Ҳар юлғичга қуюқ салом,
Ҳар ўғридан илтимос.
Ҳолатимиз ўша-ўша:
Эски ҳаммом, эски тос.

Содда, мўмин одамлармиз,
Кўнгилда йўқ киримиз,
Олам хайрон, англолмас не
Бу юввошлик сиримиз.
Биз жим турдик, ўлди Орол,
Битди Аму, Сиримиз,
Авлодларга колар бўлди
Заҳарланган ер мерос,
Дод-фарёддан не наф, амал –
Эски ҳаммом, эски тос.

Фарзандларни биз не учун
Келтирамиз дунёга

Аклу қалбин, умру бахтин
Тўлдирмасак зиёга?
Туғдирмоғу туғмок биздан,
Қолган умри худога.
Яна бахтли болаликдан
Солурмиз айюҳаннос.
Нахот, бўлгай эртамиз ҳам
Эски ҳаммом, эски тос.

Хўп иш бўлди, ўзбекмас деб
Айтдик Ибн Синони.
Гар мўъжиза тирилтирса
Ул табаррук сиймони,
Болаларнинг ўлиmidан
Қирқ газ сакраб имони,
Дерди, наслим, билмадим ё,
Папуасми, эскимос.
Гаплар ошкор, ишлар эса
Эски ҳаммом, эски тос.

Бизга ишдан ҳеч гапирманг,
Гап сотишга устамиз,
Юк тортишмас, бировларга
Юк ортишга устамиз.
Ўлганларнинг орқасидан
Тош отишга устамиз,
Тиригида деймиз фақат
Пайғамбарлик сизга хос.
Ялтоқилик ўша-ўша:
Эски ҳаммом, эски тос.

Дилимизда гапимиз кўп,
Айтган билан битмайди,
Лекин дардлар чорасига
Гапнинг ўзи етмайди.

Бундан буён аравада
Жим ўтириш кетмайди,
Йўкса, тарих бир кун биздан
Олажакдир алқасос,
Насибамиз бўлгай мудом:
Эски ҳаммом, эски тос.

1988

ДИАГНОЗ

(Қишлоқ докторининг айтганлари)

Ҳамма билар:
Тиббий илмда
Овруподан анча йирокмиз.
Ҳамма бало, менинг наздимда,
Диагноз қўйишга нўноқмиз.

Дейлик,
Бемор бошида оғрик,
Бу – чарчокдан.
Ким дер: дам олгин?
Юборамиз, текширмай ортик,
Думбасидан тўртта анальгин.
Касал кўриб,
Айтамиз – буйрак!
Нак Лукмоннинг ўзи сингари.
Ўлигини сўнг ёриб кўрсак,
Илма-тешик чиқар жигари.
Э, жигарнинг иши кўп нозик,
Қишлоқда йўқ, асли, соғ одам.
Дейлик,
Тўғри диагноз қўйдик,
Тепки еймиз райком тоғадан.

«Сиёсий онг қани, – дейди у,
Дехқон соғлом!
Дехқон – чавандоз!
Далада йўқ заҳарлик дору,
Диагнози шамоллаш деб ёз!
Сарик касал кўпми? Камайтир,

Чорани мен айтмай ўзинг топ.
Мен эмас, сен докторсан, ахир,
Ўқиш керак газет ва китоб».
Не ёзилган анов шиорда?
«Пахтазор – бу жанггоҳ», бўлсин
ёд!

Жанггоҳ бўлгач, қурбон ҳам бор-да,
Бор зотилжам, заҳарланиш, бод...

Шундоқ.
Бизлар тиббий илмда,
Овруподан анча йироқмиз.
Ҳамма бало, менинг наздимда,
Диагноз қўйишга нўноқмиз.
Ҳолимиз шу,
Не узримиз бор?
Бизнинг хато завол деган сўз.
Аслида-ку жамият бемор,
Кимлар қўяр унга диагноз?
Уни даво қилгувчи кимлар?
Не савдолар бордир бошида –
Биз сингари ношуд ҳакимлар,
Зўр тағолар турса қошида.
Келажакнинг жарроҳи бир кун
Айтмасин-да, ўтиб замонлар:
– Бу юрт дарди бошқа эди-ку,
Ҳайф сизларга, жоҳил луқмонлар!

1988

УЯТЧАНЛИК

Бу калтис дард,
Зийрак бўлинг,
Белгилари аёндир:
Бош сал эгик, қўл кўкракда,
Тил чучук, юз алвондир.

Уларга кўп дуч келганман,
Кўнглим дархол сезади.
Уятчанлар одоб билан
Юрагимни эзади.

Мана, унга қаранг!
Хушрўй,
Мўмингина боладир.
Порахўрмас, кўлингизни
Қайтаролмай оладир.

Дўкандор ҳам кўп уятчан,
Қизил қоғоз касдида
Бош кўтармас.
Икки кўзи
Пештахтанинг остида.

Бу – отадир,
Аслида у
Оталикка яролмас.
Дада, дея чошиб келган
Боласига қаролмас.

Ҳамкасбим бор –
Соҳиб зиё,

Эл дардини туёлган.
Лекин ҳақ сўз айтмоққа у
Катталардан уялган.

Бу амалдор кўтарилган
Кимларгадир суялиб.
Трамвайда юрмайди ҳеч
Халойиқдан уялиб.

Унга сира иш тушмасин,
Бағринг қонга бўялар.
«Хўп» дегани тортинади,
«Йўқ» дегани уялар.

Мулойим зот сеҳргардир,
Нақд қурбони бўласиз.
Кулиб туриб пичок урса,
Раҳмат айтиб ўласиз.

Уятчанлик эга шундок
Киши билмас қувватга.
Бир уятчан бутун элни
Қўя олар уятга.

Биз улардан кулсак, ичда
Улар биздан кулади.
Бу касални йўқ қилмасак
Жуда уят бўлади.

1988

* * *

Амалдорлар талашиб ўрин,
Бир-бирининг қуритар шўрин.

Тентак бермай тентакка тўрин,
Қуритади тентакнинг шўрин.

Шахматчилар излашиб зўрин,
Бир-бирининг қуритар шўрин.

Олим топиб олимнинг ғўрин,
Қасбдошининг қуритар шўрин.

Қассоблар-ку ҳаммадан бурун
Танишининг қуритар шўрин...

Шоирлар-чи? Бериб қалб кўрин,
Шеър ёзмокнинг ўрнига, кўринг –

Ўлмай туриб талашиб гўрин,
Бир-бирининг қуритар шўрин.

1988

АМАЛДОРНИНГ ЎЛИМИГА

Дод, минг дод,
Мен йўқотдим азиз кишимни!
Ўлмай ўлгур,
Битирмасдан кетди ишимни!

1988

ТЎРА ЙИГИТ

Тўра йигит, ажаб рафторинг бўлак,
Сувратинг бўлакдур, асроринг бўлак.

Менинг ошноларим девоналардан,
Парвоналар сенда, дўст-ёринг бўлак.

Лутфинг бўлакчадир, хулқинг бўлакча,
Белдан пастинг бўлак, юкоринг бўлак.

Бизнинг эҳтиёжга на парвойинг бор?
Дўконинг бўлакдир, бозоринг бўлак.

Ҳар кас охиратда хоки туробдур,
Ўшанда ҳам сенинг мозоринг бўлак.

«Элга дастёр»лигинг ўзи латифа,
Хизматингда юзта дастёринг бўлак.

На ишчи, на деҳқон, на зиёлисан,
Мустақил синфсан, қаторинг бўлак.

Эл бошига ёғган қор сенга ёғмас,
Уйинг бўлак, томинг, деворинг бўлак.

Тилдаги тилагинг ошкоралиқдир,
Ботинда, аёнки, шиоринг бўлак.

Халқ ўз сардорларин сайлар, лек сенинг
Орзу қилган қаттол сардоринг бўлак.

Эрк юрти бўлгай юрт, аммо сен истар
Тикан сим ўралган диёринг бўлак.

1988

УНТЕР ПРИШИБЕЕВ

Жаноб Пришибеев, сўз яна сизга!
Яна кўчаларда қўр тўкиб юринг.
Худо кувват берсин томоғингизга,
«Тарқал, эй халойик!» – дея буюринг!

Қаранг, во ажабо, бу бемаза халқ
Яна эркинликни истаб қолибди.
Жонига текканмиш ҳокими мутлак,
Бундоқ хом хаёлни кайдан олибди?

Келиб нукта кўйинг бу орзуларга,
Халойиқ зотини майдондан қувинг,
Ҳақиқат каерда – айтинг уларга,
Адолат нимадир, кўрсатиб кўйинг.

Гарчи Россиядан чиққансиз, жаноб,
Унда сизга жой йўқ, у ер ёмондир.
Халқи бетавозе, шаккок, беодоб,
Сизга муносиб жой бизнинг макондир.

Унтерлар жонига оро бу маъво,
Халқи мусичадек юввош ва увол.
Минг бор, жам бўл, деса жам бўлмас, аммо
Бир бор, жим бўл, деса жим бўлар дарҳол.

Жаноб Пришибеев, марҳамат бизга,
Қадрингизга етиб асраб суяйлик.
Пойандозлар тўшаб оёғингизга,
Юксак мартабалар бериб кўяйлик.

Токи қайта чўксин узоқ сукунат,
Токи эл бўғзидан чиқмасин нафас.
Сокин кўчаларда сиз гоҳи фақат
«Тарқал, эй халойиқ!» – деб турсангиз бас.

1989

КЎРСАТКИЧ БАРМОҚ

Умринг таҳликада, кўрқиб яшадинг,
Ёнмадинг, тутундек бурқсиб яшадинг.

Бармоқларинг ичра баридан кўпроқ
Сенга хизмат килди кўрсаткич бармоқ.

Лабга босдинг, шифтга ишора қилдинг,
Кўпни тилсиз қилдинг, бечора қилдинг.

Бир замон кўрсаткич бармоқни кўллаб
Омон қолдинг, дорга дўстингни йўллаб.

Энди ошкорликдан куйиб турибсан,
Бармоқни чаккангга кўйиб турибсан.

Сирсиз ҳаёт сенга бағоят мушкул,
Юрагингда яшар итоатли кул.

Тилайсан, Берия тирилиб келса,
Норасмий гурухлар кирилиб кетса.

Бу кунлар тилларга бўлса-ю кармоқ,
Яна кучга кирса кўрсаткич бармоқ.

1989

ҚИСМАТ

Ширин бўлсанг, ялаб адо қилурлар,
Аччиқ бўлсанг, талаб адо қилурлар.
Юрагингда оташ бўлса, беомон
Ўз ўтинга қалаб адо қилурлар.

1989

* * *

Инсон феъли ажабдан-ажаб,
Йўқдир унга мезонсиз олам.
Юлдузларни ўлчар ботмонлаб,
Қаричлайди чексизликни ҳам.

Ўзи эга, ўзи кул мангу
Ўзи топган акидаларга,
Не дей, ҳатто мангуликни у
Бўлиб чиккан дақиқаларга.

Дақиқадан соатлар йиғиб,
Кунлар тузиб ой жам қилади.
Йиғламайди умр ўтди деб,
Йил ўтди деб байрам қилади.

Кўпайса-да ажинлар ҳарчанд,
Оқарса-да йиллардан боши,
Қувонади – кўпайди фарзанд,
Севинади – улгайди ёши.

Бу тугамас орзу-ҳавасда
Бор умидбахш имонга асос.
Инсон ўлмас.
Аста ва аста
Фарзандларга ўтади, холос.

1989

ЧИСТОН

Ул адиб кимдирки, доим
Катта пинжида юрар,
Мансабу унвон, мукофот,
Мулк илинжида юрар.
Тушса ҳам отдан ва лек
Ҳаргиз эгардан тушмагай,
Гар трамвай минса ҳам
Номер биринчида юрар.

1989

БИЗНЕСМЕН СЎЗИ

Сизлар курукликда турган одамлар,
Биз денгизда сузиб юрган одамлар.
Хотиржамсиз, сизга ҳавас этамиз,
Биз бир лахза тинсак чўкиб кетамиз.

1989

БЎРИ ЧАҚИРГАН МАЖЛИС ВА БЕОДОБ ОТ ҲАҚИДА ЛАТИФА

Бўрининг қорни тўйди,
Гўшт ҳам тегди жонига.
Эчки, қуён, от, қўйни
Чақирди у ёнига.

Деди: хозир тўқ пайтим,
Фойдаланиб қолинглар.
Менга дашномлар айтиб,
Танқид қилиб олинглар.

Қани, бошла, қуёнбой,
Бир эштай сўзингни.
Ботирсан-ку, бийронбой,
Кўрсатиб қўй ўзингни.

Ўртага чикди қуён,
Авайлаб ўз жонини.
Ўлтирар бўри полвон
Қашлаганча қорнини.

Қуён деди: «Минг раҳмат,
Менда ҳеч шикоят йўқ.
Сиздек олий марҳамат
Соҳиби иноят йўқ.

Мен кулингиз на дердим,
Сизга фидодир жоним...»
Бўри хурсанд ҳайқирди:
– Баракалла, Қуёним.

Бунча ширинсан, окил,
 Чидаш кийин, не дейман.
 Ҳозир тўқман, тонгда кел,
 Наҳорга сени ейман.

Куён кетди бош эгиб,
 Мунғайганча дилхаста.
 Сўнг қўйга навбат тегиб
 Минбарга чикди аста.

Деди: «Ҳеч вақт ҳеч бўри
 Биздан ҳол сўрган эмас.
 Минбар бериб, жой тўрин
 Муносиб кўрган эмас.

Бу обрў, бу ҳурматдан
 Мен теримга сиғмадим.
 Бундай зўр марҳаматдан
 Таъсирланиб йиғладим.

Бизлар мўмин, маъкул эл,
 Раҳм эт, ўзга не дейман».
 Бўри деди: индин кел,
 Сени тушликка ейман.

Қўй кўз ёш тўқди маъраб,
 Исён қилмади лекин.
 Кетаркан маъюс қараб:
 «Раҳмат», – деб қўйди секин.

У кетгач, келди навбат
 Узунсоқол эчкига.
 Унга тегди таклиф хат
 Пайшанба кун кечкига.

Ниҳоят охирги гап
 Навбати отга етди,

У бўрини мўлжаллаб
Жағига чунон тепди.

Олов сачраб кўзидан
Бўрида жон қолмади.
Кетганича ўзидан
Қайтиб тура олмади.

Ҳамон унутмас отнинг
Бу ишин ва дер ҳар вақт:
– Мендек демократнинг
Падарига минг лаънат!

Бемаъни мажлисга мен
Икки дунё қайтмайман.
От – беодоб, от ўлсин,
Зиёфатга айтмайман.

Лекин унга тан бериб,
Ичида «қойил» деди.
Қуён, эчки ва қўйни
Айтган вақтида еди.

1989

УЧКЕКЕН БОЗОРИДА

Бир куни киш чилласида,
Кахратоннинг қорида
Сайр этиб юрдик учовлон
Учкекен бозорида.
Учкекенни биз кўрибмиз,
Сиз у ён қўйманг кадам
Осилиб ўлмай десангиз
Нарх-навонинг дорида.
Битта кўйлак битта минг сўм,
Поча пўстин ўнта минг,
Учкекенга ёрин элтсин
Қасди борлар ёрида.
Учкекенда бор харидор
Бенажот, ҳайрону лол,
Зўр такаббур аҳли чайқов
Феълида, атворида.
Гар бозор шу бўлса бозор –
Эл учун озор экан.
Учкекендан қочдик уччов
Ақлу ҳушнинг борида.

1990

ШОҲЛАР ОРЗУСИ

Амал тегмаганлар ичидан бўзлаб,
Мартаба завқини тотсам, дер экан.
Амалга минганлар юксакни кўзлаб,
Қадамни каттароқ отсам, дер экан.

Сардор вазирликни ҳар кун туш кўриб,
Вазир илож топса шоҳни ўлдириб,
Ярим кун бўлса ҳам тахтга ўлтириб
Шон-шавкат ганжига ботсам, дер экан.

Шоҳ нима истайди, унга нима кам?
Улус ғавғосидан боши тўла ғам,
Тинч кулба бўлсаю ёвғон ичсам ҳам
Бирор дам хотиржам ётсам, дер экан.

1990

ШУМ БОЛА

Шундоқ деди, куллуқ қилиб,
Гапни қўйиб жойига
Янги замон Шум боласи
Янги замон Бойига:

«Қошингизга яна келдим,
Қулоқ солинг, Бой ота,
Сидқи дилдан хизмат қилай,
Ишга олинг, Бой ота.

Фазилатим кўпдир, яна
Айбимни ҳам айтганман.
Лекин энди янги замон,
Мен ёлғондан қайтганман.

Чунки энди ёлғонни ҳеч
Айбгина деб бўлмайди.
Алдаганни бало урмас,
Алданган ҳам ўлмайди.

Шарт эмас Шум бола бўлиш,
Ёлғон бу кун осондир.
Газет тўла, китоб тўла,
Мажлис тўла ёлғондир.

Битта йиғин – Котибият,
Битта йиғин – Раёсат.
Ёлғон энди давлат иши,
Ёлғон энди Сиёсат.

Иннайкейин демай туринг,
Қулок солинг, Бой ота.
Сидки дилдан хизмат этай,
Ишга олинг, Бой ота.

Ўн кишилик меҳнат килиб,
Парча нонга тўяман,
Бир айбим бор, факат баъзан...
Рост гапириб кўяман».

Бой отанинг жаҳли чикди,
Деди, кўнглим зормиди?
Ёлғонингга чидаб эдим,
Рост гапинг хам бормиди?

Йўқол, сени ишга олсам
Хонавайрон бўламан.
Ёлғонингдан омон қолдим,
Рост гапингдан ўламан!

Ғазаб билан ҳассасини
Қўлга олди Бой ота.
Янги замон Шум боласин
Қувиб солди Бой ота.

1991

БИЗЛАР АРРА ТОРТМОҚДАМИЗ

Бизлар арра тортмоқдамиз,
Аррамизнинг тиши йўқ.
Нега арранг тиши йўқ, деб
Сўрайдиган киши йўқ.

Чунки бизлар анойимас,
Пишиб кетган кўзимиз.
Арра тушган ўша шохда
Ўлтирибмиз ўзимиз.

1991

ОҒРИҚЛИ САВОЛЛАР

Чойхонада ошхўрликни бахт деб билган
оғайни,
Шу бир кунлик халоватни нақд деб билган
оғайни,
Қумурсқадек тирикликдан ўзга ғами
бўлмаган,
Дил олами, ишқ олами, руҳ олами
бўлмаган,
Имонни ҳам, виждонни ҳам қурбон қилган
халқум деб,
Сени хаёл қилдимми мен куйганимда
халқим деб?
Эл мулкани бир чеккада тинч кемириб
ётган зот,
Беш тийинга қадрини ҳам, халқини ҳам
сотган зот,
Кўкрагида на ҳиммату на ғайратдан асар
бор,
Юрагида на орият, на шавқ бор, на кадар
бор,
Умрида ҳеч қилган эмас мулкдан ўзга бир
ният,
Сени дея тиладимми юракларга ҳуррият?
Эй, кўнгилда можаролар орзу қилиб ётган
жон,
Тангринг – амал, мартабадир,
пайғамбаринг – шуҳрат, шон.
Бу давлатга ўт қўясан, йўкотасан
хилқатдан,

Гар хокимлик тегар бўлса сенга янги
давлатдан.
Курук гапдир сенга Ватан, халқу озод
истикқбол,
Сенинг учун истадимми юртимга мен
истикқлол?
Мудом кураш азобини фидойилар
кўрганлар,
Инқилоблар ҳосилини муттаҳамлар
ўрганлар.
Сиз ҳам бугун панадасиз, жангга бизни
қайрайсиз,
Биз бу жангда шаҳид бўлсак, аввало сиз
яйрайсиз.
Ғофил халқим! Тингларманми сенинг
наъра – унингни,
Кўрарманми зулуклардан озод бўлган
қунигни?

1991

БУ ЗАМОН ҒАЗАЛИ

Тиллашибдир бўри бирла тозилар,
Бирлашибдир ўғри бирла козилар.

Не деб айтар ул баобрў анжуман?
Кўл кўтарсин ушбу ҳолга розилар.

Зўр баҳодирмиз, жасорат биздадир,
Пашша қонин тўккан эй мард ғозилар.

Биз чунон хизматга белни боғладик,
Борми ҳиммат ўлчагич торозилар?

Бизга нелар дер халойиқ бу замон?
Нелар айтар келгуси ҳам мозилар?

Мен ғазал ёзмокчи эрдим, не қилай?
Бу замон тарихга шундоқ ёзилар.

1991

ТУШ

Бир ой бўлди,
Такрор-такрор
Мен бир хил туш кўраман,
Тушларимда мудраб юрган
Эл ичида юраман.
Улар билан
Мен ҳам мудраб
Аста кадам судрайман.
Бу – туш, дейман,
Уйғон, дейман,
Уйғонолмай мудрайман.

Ҳар тун шу хол,
Фалак берган
Бу не бало кийноқдир!
Эй Худойим,
Эй Худойим,
Кечанг бунча узокдир?!

1991

СЕНИНГ ШАЪНИНГ

Ёзиб ўрганмаганман
Байрамга қасидалар,
Баландпарвоз хитоблар
Тилимга кела қолмас.
Юракни қийнаб турган
Сўзи бўлмаса агар
Шоирни ундаш бекор,
Қўлига қалам олмас.

Лекин букун кўнглимда
Айтадиган гапим бор,
Зафару шодиёна
Фақатгина баҳона.
Мана, сен рўпарамда,
Жигарбандим – пахтакор,
Кўкрак кериб турибсан
Ҳалол, танги, мардона.

Хирмонинг пахта билан,
Қалбинг ифтихор билан,
Кўзларинг бахтиёрлик
Нури билан тўлибдур.
Буни мардлик дейдилар
Ўз сўзда қарор билан,
«Ўзбек иши» дегани
Мана бундок бўлибдур.

Кексаларнинг сўзи бор,
Қўлни очиб дуога,
Ерга қаратма, – дерлар, –
Икки дунё кўзимни.

Имонимдан айирма,
Етказгин муддаога,
Дўсту душман олдида
Ёруғ қилгин юзимни.

Юзнинг ёруғ бўлгани
Асли шудир, биродар,
Ғаразгўй ичи куйиб,
Дўстлар яйраб кулибдур.
Ўзбекнинг кимлигини
Билиб қўйсин баъзилар,
«Ўзбек иши» дегани
Мана бундоқ бўлибдур.

Эй сен, фарқ этмагувчи
Зарпечакдан чаманни,
Касбдошим, берилмагин
Турфа қизик гапларга.
Хеш қилиб кўрсатмагин
Фарҳодга Ёсуманни,
Ноғора чалаберма
Томошаталабларга.

Сен ўзбек меҳнатин ёз,
Бу заминга деҳқоннинг
Умиду армонлари,
Дардлари тўкилибдур.
Бунда ҳар битта чаноқ
Қанча азоби жоннинг,
«Ўзбек иши» дегани
Мана бундоқ бўлибдур.

Унда бурчнинг фарзи бор,
Ҳеч кимсадан қарзи йўқ,
Ери каби бир умр
Саховатга яралган.

Дўстликка мангу содик,
Имонининг дарзи йўқ,
Матонатга туғилган,
Жасоратга яралган.

Мен юрак сўзин айтдим
Зафар тўйи баҳона,
Омон бўл, она юртим,
Ғурурим, шараф-шоним.
Довонлардан ўтабер
Адил, шахдам, мардона,
Ок бўлсин, ойдин бўлсин
Йўлинг, улкан карвоним.

1988

САВАҒИЧ

Савағич пахтага
Дейди:
– Қалайсан?
Кўлимга тушдинг-ку,
Шошмай тур, сени...
Савағич!
Пахтани нега савайсан?
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

Пахтанинг тани оқ,
Юмшоқ бадани.
Нозик-нихол экин,
Шафкатинг кани?
Ахир менинг юртим
Пахта ватани,
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

Кеча беҳи эдинг,
Қуридинг, сўлдинг,
Қирқилдинг, йўнилдинг,
Савағич бўлдинг.
Сен бунга пахтани
Айбдор деб билдинг,
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

Боғ-роғлар кесилса,
Пахтадами айб?

Яйловлар бузилса,
Пахтадами айб?
Гўдаклар эзилса,
Пахтадами айб?
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

Куни кеча эди...
Сулув келинчак
Соянгда курганча
Рангин беланчак
Бола аллаларди...
Сўлди у чечак...
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

Кўш хивич, чийиллаб
Ғазабкор, хунхор,
Бечора пахтага
Еткурма озор.
Сувинг ичган бўлса
У сендан ночор,
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

Гарчи шеърда номи
Олтину маржон,
Турпдан беқадр,
Шолғомдан арзон.
Дехкон шу арзонга
Йил бўйи сарсон,
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

Мени ур, пахтани
Куйлаган менман.

Эртаю кеч уни
 Ўйлаган менман,
 Оламга мактаниб
 Сўйлаган менман,
 Пахтада не гуноҳ?
 Савала мени!

Уни мадҳ этмокнинг
 Моҳири ўзим,
 Мадҳимга ишондим
 Охири ўзим,
 Турғунлик даврининг
 Шоири ўзим,
 Пахтада не гуноҳ?
 Савала мени!

Элим бурч деганда
 Пахтани билган,
 Зарур бўлганида
 Кўрпадан шилган,
 Битта чаноқ учун
 Одам отилган,
 Пахтада не гуноҳ?
 Савала мени!

Жони сабил бўлган
 Инсонлар учун,
 Етимлар кўксида
 Фиғонлар учун,
 Афсус, надоматлар,
 Армонлар учун
 Пахтада не гуноҳ?
 Савала мени!

Кўракдек оғизни
 Юмармиз ҳар дам,

Очмасам чаноқдек
Дилни энди ҳам
Мен нечук шоирман,
Мен нечук одам?
Пахтада не гуноҳ?
Савала мени!

1988

ХАЛҚ НОИБЛАРИГА

Сизни халқ танлади,
Қилмади суюк,
Балки елкангизга юк ортди буюк.
Сайлаб олди мардлар ичра мардини,
Адо қиласизми мардлик шартини?
Эртага чикқан чоғ баланд минбарга,
Айта оласизми юртнинг дардини?
Азалий одатни қиласизми ё,
Ялпи кўл кўтариб келасизми ё?
Ноиблик нишонин такқач кўкракка,
Кулоқ солиб кўринг бир бор юракка.
Ул юрак тубида эл ғамидин ғам,
Доғидин кўнгилда доғингиз борми?
Агар керак бўлса Президентга ҳам
Эътироз қилмоққа чоғингиз борми?
Айни жасоратни кутар муҳаққак
Сизга умид билан овоз берган халқ.
Хўп деб қайта берманг, нега, деб айтинг,
Биз ҳам иззат-нафсга эга, деб айтинг.
Ҳиммат билан туринг, бор денг арзимиз,
Тўлаб кўяйлик денг бўлса қарзимиз.
Дўстликнинг шартига риоя бўлсин,
Ҳеч ғубор тушмасин дил кўзгусига.
Камтар улушимиз, айтинг, қўйилсин
Жаҳон бозорининг тарозусига.
Не бу жаҳон узра солмак кўпқари,
Шарт эса кетмаслик қозикдан нари.
Асли инкилобдан не эди мақсад?
Йўқсилликми абад, хорликми абад?

«Йўқсиллар, бирлашинг», – деб хайқирган он,
Наҳот, йўқсил бўлсин дедик бу жаҳон?
Феълимиз шунчалар торми, деб сўранг,
Бу мулкнинг эгаси борми, деб сўранг!
Сиз ёлғиз ўзбекнинг дардин айтмангиз,
Азага боргандек йиғлаб қайтмангиз.
Ахир Эстонда ҳам ўша оғрикдир,
Рус қишлоғи дарди биздан ортикдир.
Ерда қиладиган ишимиз кўп, денг,
Ҳадеб отаберманг осмонга тўп, денг.
Тобакай фалакка саройлар қуриб,
Само пойгасида от суражакмиз.
Култум тоза сувга зор бўла туриб
Заримизни кўкка совуражакмиз?
Тобакай миллиардлар элдан беизн
Ҳарбнинг ариғига оқиши керак?
Бизни босиб олмас капитализм,
Босиб олса, ахир, боқиши керак!
Сизга гап ўргатмак шоир ишимас,
Ҳар бирингиз Арбоб, ҳар бирингиз Шахс!
Дардни айтган билан дил бўлмас халос,
Гапни кўп гапирдик, иш қолди, холос,
Қарорлардан бўлдик, иложлар керак,
Ҳасратлардан тўйдик, ривожлар керак.
Сизни эл танлади,
Қилмади суюк,
Балки елкангизга юк ортди буюк.
Сиз элнинг эгилган қаддин кўтаринг,
Ноиб деган номнинг кадрин кўтаринг.

1989

ИЛЬЗА ХОНИМ

(И. Л. Сиртаутасга)

Она тилим!
Мехринг бу қадар
Ўртагувчи экан жонимга.
Асир бўлиб лолу мусаххар
Термуламан Ильза хонимга.
Термуламан Ильза хонимга,
Кўзларимга ишонмай ҳайрон.
Амриколик хушрўй олима
Сўзлар эди ўзбекча равон.
«Сиаттлга хуш келибсизлар,
Олис юртдан йўл босиб йирок.
Танишинглар, бу йигит, қизлар
Ўзбекчадан олмоқда сабоқ...»
Дастурхонда парварда, пашмак,
Хандон писта, қип-қизил ширмой.
Атлас кийган сулув келинчак
Одоб билан узатар кўк чой.
Мен эс-хушим йиғмасдан ҳали
Кулоғимга дилбар куй етди.
Накамури – япон гўзали
«Тановар»га чарх уриб кетди.
Она юртим!
Мехринг бу қадар
Азиз экан дилу жонимга.
Термулганча лолу мусаххар,
Сўз айтаман Ильза хонимга:
– Минг ташаккур ўзбек элидан,
Яшанг, дунё тургунча туринг.
Илтимосим, шогирдлар билан

Диёримга ташриф буюринг.
Келинг, сизни Она юрт учун
Фидолар бир тинглаб қувонсин.
Бу қувончдан лекин бир умр
Жудолар ҳам тингласин, ёнсин.
Ўз элати меҳридан дилин
Ёт тутганлар сизни эшитсин.
Ўз юртида ўз Она тилин
Унутганлар сизни эшитсин.
Сизни кўрсин жаҳолат, ғафлат
Уйқусида ётган бандалар.
Ўз кадрили унвон, манфаат
Бозорида сотган бандалар.
Амалдор зот ҳамкишлоқларга
Ташлагандек баланддан назар,
Чиккан чоғи баланд минбарга
Ўз тилидан қилганлар ҳазар,
Умри ўтиб Ўзбекистонда
Ассаломни билмаганлар ҳам,
Икки оғиз бизнинг забонда
Арзу иншо қилмаганлар ҳам,
Илмдаю маҳкамаларда
Лойик унга жой бермай ҳалол,
Ўзбек тилин эски шаҳарда
Бозор тили қилганлар хаёл –
Ильза хоним,
Сизни эшитиб,
Хатоларин билсалар эди.
Андак тилнинг қадрига етиб,
Сал инсофга келсалар эди.
Эй сиз, доно устоз олимам –
Олис юртда мунис йўлдошим,
Сизга эгай подшоларнинг ҳам
Ҳузурида эгмаган бошим.

1989

ИЗТИРОБ

Бетавфиқ раҳбарни сўкканим учун
Уч йил ётар бўлсам ётганим бўлсин,
Унинг йўқ обрўсин тўкканим учун
Тўлов берсам борим сотганим бўлсин.

Халқимга кадрингни бил десам агар,
Кураш, ҳақни ошкор қил десам агар,
Бу кутку аталса давлатга зарар,
Қанча азоб бўлса тортганим бўлсин.

Амалдор дер эса, тузум – мен ўзим,
Фармон фармонимдир, сўз менинг сўзим,
Мен бундай тузумдан ўгириб юзим,
Тамом жиноятга ботганим бўлсин.

Тифлисида халқ узра танк юборган зот
Шаънин қилар бўлса қонун эҳтиёт,
Ўша зот коммунист бўлса, мен, ҳайҳот,
Фирқа дафтаримни отганим бўлсин...

1989

КЕРАК

Бизнинг шифокорлар инсондаги ул
Рухий олам билан бўлгунча машғул,
Ўттиз йил бор экан, ҳозирча маъкул –
Касалхоналарга етти коплан кул,
Ўнтадан кинначи хола керакдир.
Ошхоналарда то еб бўлгунча ош,
Вақтинча белгилаб чўнтак пул – маош,
Териб бермоқ учун сумалакка тош,
Баҳор мавсумида элликтадан ёш,
Оёк-қўли чакқон бола керакдир.
Госпланга эса бозор аҳволин
Айтиб турмоқ учун тўрт-беш йил олдин –
Режа қилмасин то ўтган аср молин –
Олий малакали етмишта фолбин,
Келажакни айтиб турувчи керак.
Шаҳар транспортига ва, хайратомуз,
Ёз ойлари тандир, қиш ойлари муз
Квартираларга тегмасин деб кўз,
Шаҳар Советига бир минг етти юз
Исирик тутатиб турувчи керак.

1989

ТРАМВАЙДА

Тунда трамвайда сархуш ўспирин
Тинмай ҳайдовчига ёлворар эди.
Ана у қўчага юз кадам киринг,
Уйим ўша ерда, жон ака, дерди.

Бу – трамвай, дерди ҳайдовчи хуноб,
Темир из бор, четга қандоқ бураман?
Йигит қулоғига кирмасди жавоб,
– Беш сўм олинг, майли, ўн сўм бераман...

У сархуш йигитга ўхшайди кўнгил,
Орзулари парвоз этар қайдадир.
Талпинма, эй кўнгил,
Сен гапга кўнгил!
Ахир, маконимиз трамвайдадир.

1989

ДАРДДОШЛИК

(Иван ДРАЧГА)

Ўзга тил, ўзга урф, ўзга анъана,
Ўзга табиатли халқлар ўғлимиз.
Ягона қисматнинг ҳукми-ла яна
Нечанчи бор ёндош тушди йўлимиз.

Олис Скопъенинг тош кўчалари,
Шахроҳ Хрешчатик, Чорсу, Регистон,
Тюменнинг, Неванинг оқ кечалари,
Тонготар суҳбатлар... эсла, кадрдон.

Бир-бировга очдик дил сиримизни,
Баҳсларга ҳеч замон нуқта қўймадик.
Йироқда соғиндик бир-биримизни,
Дийдор кўришганда сира тўймадик.

Бизни ошно этган қалбдир шеърпараст,
Элликда кўнгилдан кетмаган ёшлик.
Алвонга ёзилган шиорлар эмас,
Юракка битилган буюк дарддошлик.

Етти ёшда эдик қирқ учинчи йил,
Биринчи синфга қўйгандик қадам.
Она диёрингни маҳв этган қотил
Ўқидан Киевда йиқилди отам.

У пайт биз оч, юпун, кўзимиз дардлик,
Гўдак армонимиз, ўйимиз билан
Бошоқ териб, пахта чопиқ қилардик
Кетмонга етмаган бўйимиз билан.

Ўша пок болалик кетди қайларга?..
Эй сен, битилмаган ўлмас достоним –
Малласоч, мовий кўз болақайларга
Она бўлган менинг Ўзбекистоним.

Йиллар ўтди, бизлар улғайган каби
Улғайди ёнма-ён бизнинг кардошлик.
Тошкент фалокати, Чернобиль ғами
Кўнглимизга солди яна дарддошлик.

Оламда не қудрат бордир, аслида
Эллар бирлигидан кўра кучлироқ?!
Унга битсам дейман улуғ касида,
Баландпарвоз гапдан кўрқаман бирок.

Кўрқаман, оталар ёди бор қутлуғ,
Мен не табаррук сўз қилардим тортик
Миллионлар қалбига муҳрланган рух,
Қон билан битилган меҳрдан ортик!

Азизим, шоирсан, булар барчаси
Мендан кўра кўпроқ ўзингга аён.
Шоир – ўз халқининг юрак парчаси,
Йўқ, у юрак бўлиб туғилган исён.

Жон риштамиз замин тубида боғлик,
Мовий кўзларингда ошқора кўрдим:
Ўзбекистон – сенинг кўксингда оғрик,
Украина – менинг жафокаш юртим.

Қанча ардокласам ўрмонларингни,
Гулшан боғларимни шундай суярсан.
Англайман дилдаги армонларингни,
Тупроғим дардига сен ҳам куярсан.

Она тилинг учун ғам чекиб дилда
Нола қилсанг, кўкка учар фарёдим.

Етмиш етти пуштим сўзлаган тилда
Сўзлармикин яна етти авлодим?

Мен Киевга учсам йўлимда бесас
Орол кўзгусида жимирлар куёш.
У Шевченко кўрган мавжли денгизмас,
У зор кўбузчининг кўзидаги ёш.

Ҳаёт бешафқатдир, вақт эса қаттол,
Табиатга ўтмас зулму даъволар.
Биздан мерос қолар наҳотки беҳол
Нашаванд далалар, сувсиз дарёлар?!

Йўқ! Ҳеч ишонмайман! Имон бор! Халк бор
Метин иродалик ва олтин бошлик.
Қардошлик сидқи бор мангу устувор,
Бор азалу абад бизнинг дарддошлик.

Русмиз, молдаванмиз – замин биттадир,
Ҳиндумиз, испанмиз – биттадир ҳаёт.
Киприкда томчидек қалкиб турган ер
Бу кун сену мендан кутмокда нажот.

Насибамиз шудир, қисмат йўқ бўлак,
Чигал, таҳликали замонамизда –
Бу дардли дунёнинг куйчиси бўлмак
Бор экан, азизим, пешонамизда.

Куйимизни куйлаб, созимиз чалиб
Ўтармиз, қолажак курраи азим.
Биз бир туп каштану мажнунтол бўлиб
Боқий дарддошликка қилармиз таъзим.

1989

СУЛТОНМУРОД

Султонмурод давлатманд одам эди. Сахий, маърифатли бой эди. Совет ҳокимияти унинг мол-мулкини мусодара, ўзини элдан бадарга қилди. Бор-йўғидан, ватанидан мосуво бўлиб узоқ элларга жўнаб кетар экан, Султонмурод алам ичида шундай сўзларни айтди.

Шафқат этмай бахтим қаро қилганлар
Шафқатга зор, бахти қаролар бўлгай.
Мени ватанимдан жудо қилганлар
Ватанда ватандан жудолар бўлгай.
Ҳеч қачон, ҳеч ерда ҳеч кимсага, бас,
Талаб олган моли буюрган эмас,
Ер-сувимни олган нобакор ул кас
Ер устида ерга гадолар бўлгай.
Соҳибли мулк – обод, соҳибсиз – вайрон.
Эгасиз биядан соғилар айрон.
Юз йил «Хўжасизлик қайдан?» деб хайрон
Халойиқ тутгани яқолар бўлгай.
Бунда гаплар кўпу ишлар бўлгай оз,
Эл маъруза егай ва кийгай қоғоз,
Юртнинг эгалари мудом ваъдабоз,
Ишларида юз минг хатолар бўлгай.
Ерида захр унар бўлгай бу ўлка,
Жафоларга кўнар бўлгай бу ўлка,
Камоли беҳунар бўлгай бу ўлка,
Дўконида ўтмас матолар бўлгай.
Бенамоз, беҳудо, бедин бандалар
Устидан шайтонлар қилгай хандалар,

Имон, эътиқоди парокандалар
Бошида кичкина худолар бўлгай.
Хукумат! Қотилинг ўзингдан чиқар,
Адил чинорларинг кўпорар, йикар,
Лак-лак сургун қилар, зиндонга тикар,
Бошингда туганмас жазолар бўлгай.
Юртбошилар оқил эса, ҳойнаҳой
Эл ҳоли бунчалар бўлмас эди вой,
Инсон бой бўлмаса халқ бўларми бой?
Саволим авлодга нидолар бўлгай.

*Султонмурод шу сўзларни айтиб, отга қамчи
босиб, Олатогдан ошиб Қашқарга равона бўлди...*

1989

РАИС ВА ШОИР

Пиллакор раиснинг даъвати ила
Шоир меҳмон бўлгач, кишлокқа келиб
Мадҳ ёзди юксак шеър санъати ила
Пиллани тиллага қофия қилиб.

Йил ҳам ўтгани йўқ, меҳмондўст раис
Чорвадор колхозга ўтганин билиб
У қасида ёзди қалби тўла ҳис
Туяни бияга қофия қилиб.

Раис ишдан кетди, у энди собиқ,
Шоир хабар олмас назарга илиб.
Энди у шеър ёзар услубга содик
Раисни даюсга қофия қилиб.

1989

УЗОҚҚА БОРМАДИК АНДИША БИЛАН...

Узоққа бормадик андиша билан,
Тил топа олмадик ҳамиша билан.

Одамзодга дўст ҳам ёв бўларкан тил,
Кўприк бўларкан ҳам ғов бўларкан тил.

Олисга етмасдан ўчди унимиз,
Чунки бегонага колди кунимиз.

Гул бўл, тиканак бўл – чаманингда бўл,
Булбул бўл, қарға бўл – ватанингда бўл.

1989

ҚЎҒИРЧОҚЛАР

Қўғирчок эмасмиз, дердилар аввал,
Ошкоралик даври бўлиб тобора –
Энди улар ўйин кўрсатган маҳал
Иплари кўриниб турар ошкора.

1989

ДАВЛАТ ИШИ

«Мамлакатимизда никоҳга, асосан, ин-қилобдан кейингина давлат иши деб қа-ралди».

«Никоҳ ва оила» китобидан

Икки жон қовушса юлдузлар огоҳ.
Бу қисмат амридир, чарх гардишидир.
Ерга тушган чоғи осмоний никоҳ,
Чакана иш эмас, давлат ишидир.

Мана, бахт қушини бошга қўндириб,
Йигит самоларда қилмоқда парвоз.
Қувон, севганингни ЗАГСга қўндириб,
Сен давлат ишини бажардинг, шоввоз!

Чол-кампир етмиш йил тотиб ёнма-ён
Турмуш лаззатию ғам-ташвишини,
Қаранг, билмабдилар илк қовушган он
Адо этганларин давлат ишини.

Давлат иши қандоқ улуғ, муқаррам,
Авом фаросати етган эмасдир.
Мирзо Улуғбекни тукқан она ҳам
Давлат ишин адо этган эмасдир.

Ерда инсон наслин қилганда пайдо,
Мангулик бадарға бўлиб жаннатдан,
Ажаб, Одам Ато ва Момо Ҳаво
Хужжат олмабдилар ҳеч бир давлатдан.

Нақадар гўр экан, содда ва қолок
Фақат инсоф, имон йўлин тутганлар,
Бизнинг маърифатдан бўлмишлар йироқ
Кўйди-чиқди нима билмай ўтганлар.

Савод йўқлигидан тушунмай, э воҳ,
Набиралар кўрган манглайи қора
Турмуш-тақдир иши, табаррук никоҳ
Кўнгил иши, дея билди бечора.

Мана, ишқ кўкида қилган парвозинг
Мухрлик қоғозда энди мустаҳкам.
Агар бўлмаса шу парча қоғозинг
Сеники эмасдир ўз фарзандинг ҳам.

Гар ўша қоғозда битта ҳарф хато –
Ўғил меросхўрмас ота-онага.
Қирк йил бирга турган эр-хотин хатто
Ўшасиз киролмас меҳмонхонага.

Никоҳ давлат иши, бахтлар ярқироқ,
Мақтаниб оламга дoston этганмиз.
Тирик етимларнинг сонидан бироқ
Америкадан кўп ўтиб кетганмиз.

Наҳот буни этган инқилоб ижод!
Мана бу гўдакнинг чикмасдан тиши
Муниса онанинг меҳридан озод,
Унинг тарбияси – давлатнинг иши.

На ишчида дастгоҳ, на деҳқонда ер,
На олимда бордир илм ташвиши.
Эқмоқдир, ўрмоқдир, сотмоқ, олмоқдир –
Давлатнинг ишидир, давлатнинг иши.

Биз оламга хайрон, бизга-чи олам,
Бир ажиб турфа уй тиклабмиз бу кун.
Бу уйда ҳаммамиз кичкина одам,
Давлат жавобгардир ҳаммамиз учун.

Сен бойиб қолмассан тўккан билан тер,
Ўлмассан ястаниб ётсанг мабодо.
Давлат бамисоли улкан Гулливер
Митти лиллипутлар ватани аро.

Миттиларга хосдир виқор ва савлат,
Хаёлда Ер юзи хўжаларимиз.
Отамиз – Давлатдир, Онамиз – Давлат,
Бизлар инкубатор жўжаларимиз.

Лекин ким қайғурар очмизми ё тўқ?
Азизим, бефойда даъводан кечгил,
Давлат деган сўзнинг бош-оёғи йўқ,
Давлат – бу ҳаммамиз, давлат – бу ҳеч ким.

Кўнглим орзу қилар танҳо осойиш,
Менинг ҳам биргина хоҳишим бўлсин.
Ақалли ёримни бағримга босиш
Давлат иши эмас, ўз ишим бўлсин.

1989

ДЕНГИЗ ТАШЛАБ КЕТГАН КЕМАЛАР

Куни кеча эди,
 Тўлқинларин
Қирғоққа уриб,
 Маст туядек хайкириб,
Куйиклар сочиб
 Кўкка сапчир эди
Бу ерда Орол.
 Ўзим кўрган эдим,
Кезиб юрган эдим,
 Асов бу қудратдан
Ҳайрон турган эдим.
 Мана энди
Қудрат ўрнида
 Ҳоким сукунатга,
Оқ кум бўлиб кўринган
 Оппоқ уқубатга
Термуламан лол.
 Нима қилиб қўйдик,
Сени, она денгиз,
 Нималар бўлмоқда ўзи,
Нималар?
 Севги ташлаб кетган юракдек,
Болалиқда бизлар ишонган,
 Кейин ёлғон чиққан эртақдек
Она кафтидан айру,
 Бола тафтидан айру
Ўксик ва ғариб беланчакдек
 Кум устида ёнбошлаб ётар
Денгиз ташлаб кетган кемалар.
 Бир уйга ўт кетса

Айбдор изланар,
Бир кўзгу дарз кетса
Айбдор изланар.
Бир жонга зарб етса
Айбдор изланар.
Куйса бундоқ хонумонимиз,
Чил-чил бўлса қутлуғ жомимиз,
Бу гуноҳнинг сўроғи борми?
Борми жаллод ҳукмига қонун?
Сўриб бўлсак дарёлар қонин,
Сабил этсак заминнинг жонин,
Оқ балонинг оппоқ бўрони
Қаро қилса юртнинг осмонин,
Кулфатларнинг адоғи борми?
Гуноҳимиз сўроғи борми?
Биз олмасак табиат ёнин,
Бизда бундоқ бўлмаса қонун,
У яратган бешафқат қонун
Маҳкум қилғай бизни оқибат.
Асрамасак Оролнинг жонин,
Чил-чил қилсак ҳаво қалқонин,
Оқ қум эмас, қорлар бўронин
Ҳадя этса бизнинг адолат –
Сир-ку яна тўлиб оқадир,
Аму – Аму бўлиб оқадир
Орол яна довул қоқадир,
Аммо инсон! Не қилар инсон?
Пахта унмас бу тупроқда тек,
Ўз-ўзига сақлаб ўкинч, кек,
Денгиз ташлаб кетган кемадек
Жим-жит чўлда қоладир ҳайрон.

1989

ЮРАГИНГДА МАКОН ТУТГАН ҚУЛ

Билмам, кандоқ, не сабаб, қачон
Ҳаётингга ошно бўлган ул –
Боши эгик, бесўз, беисён
Юрагингда макон тутган кул.

Кимга даъво килурсан, билмам,
Қайси маслак, қай тузум масъул?
Кетмас бўлиб жой олмиш маҳкам
Юрагингда макон тутган кул.

Исканжадан етим зурриёт,
Қатағондан бева қолган тул,
Кўхна замин қаъридан фарёд
Юрагингда макон тутган кул.

Бургут эдинг, парвози баланд,
Сенга ҳам ёр зулфикор, дулдул.
Нечук увол мусича монанд
Юрагингда макон тутган кул?

Умр қошу киприк ораси,
Гадоликдан адолик маъкул.
Қуллар ичра энг бечораси
Юрагингда макон тутган кул.

Кел, уйқулик кўзингни оч сен,
Ўз холингдан қаҳ-қаҳ уриб кул.
Шундай кулки, ичингдан қочсин
Юрагингда макон тутган кул.

1991

ТУШУНГАН ОДАМ

Кимга ҳасрат қилсам бағримни ўйиб,
Кимдан юрагимга тиласам малҳам,
Охиста елкамга қўлини қўйиб,
Юпатар: сен ўзинг тушунган одам.

Гоҳида аламим сиғмай кўнглимга,
Шеър бўлиб тўкилар ва лекин, эй воҳ,
Қайга борсам шеърим қайтар кўлимга,
Тушунган одамсан, дунёдан огоҳ...

Ҳайҳот, дейман, адлинг шуми, эй Худо,
Шундок чизилганми тарҳингда олам?
Ногоҳ фалакдан ҳам қайтар акс садо,
Ахир сен тушунган одамсан, болам.

1991

ҚИТЪА

Истасанг тоза кўнгилга кўнмасин зарра ғубор,
Пок сўзу пок иш ва пок дил,
пок хаёл бўлмоқ керак.

Жисму жонимга, десанг, бегона бўлсин хасталик,
Ишқ завқу дарди бирлан хастаҳол бўлмоқ керак.

Қалбга истарсан шифо гар, бўл ёмон сўздан йирок,
Карвалол ичмоқ керакмас, кар ва лол бўлмоқ керак.

1991

БИЗГА СЎЗ ТЕГДИ КЕЧА

Вале барча рост ҳам дегулик эмас.

Алишер Навоий

Катталардан ортди минбар,
Бизга сўз тегди кеча,
Сўз тегиб шод бўлдик, аммо
Сўзга кўз тегди кеча.
Рост билиб нобоп сўз айтдик,
Таъна, дашномлар ёғиб,
Бизга калтақдан иборат
Ризку рўз тегди кеча.
Мажлис аҳли ўзгаларга
Ёпди мақтов бахмалин,
Бизга сарпойи сазо –
Қарғишли бўз тегди кеча.
Яхшидир ҳар кимса гар
Ҳар ерда қилса ўз ишин,
Мисли деворзан ишига
Кавшдўз тегди кеча.
Тавба қилдик, мажлисингиз
Бизсиз ўтсин энди, бас,
Янглишиб бордик-да, янглиш
Бизга сўз тегди кеча.

1991

ТОЖИК БИРОДАРИМГА

Биз икки ёндош элга,
Қариндош, кондош элга,
Жондош, имондош элга
Фарзанд бўламиз, дўстим.

Шажарада томирмиз,
Тиёншонмиз, Помирмиз.
Нечун ўздан тонурмиз.
Баланд бўламиз, дўстим.

Беруний, Ибн Синога,
Жомийдек пок сиймога,
Навоийдек даҳога
Дилбанд бўламиз, дўстим.

Ширу шакар азалдан
Тотли бизга асалдан,
Бир байт каби ғазалдан
Пайванд бўламиз, дўстим.

Қонлар олуд еримиз,
Ёв қўксида тийримиз.
Биримиз ўк, биримиз –
Каманд бўламиз, дўстим.

Ўртамизга кўп нифоқ
Солмоқ бўлдилар, бироқ
Асли биз эт ва тирноқ –
Монанд бўламиз, дўстим.

Бир заминда дон экиб,
Бир ватанда жон чекиб,
Дўст ғамига қад эгиб
Дардманд бўламиз, дўстим.

Биз хуш ният меъморлар,
Қулаб эски деворлар
Яйраса дўсту ёрлар,
Хурсанд бўламиз, дўстим.

1977–1991

* * *

Қизим, бахтли кунда дунёга келиб,
Умрим осмонини беаган моҳим.
Қувончим, эрта-кеч ниятлар қилиб,
Дедим, тўйларингни кўрай, илоҳим.

Тетапоя юрган чоғларингда ҳам
Меҳр тўла кўзим тикиб бўйингга,
Дедим, юрагимда қолмас эди ғам,
Қизалогим, етсам бахтли тўйингга.

Шукрим, ниятим бўлдию йўлдош,
Иқбол шундоқ кунни насибим этди.
Тўйингга етдим, воҳ, шашкатор ёш
Кўзимдан дувиллаб тўкилиб кетди.

Қиз ўстирган ота толеи шудир,
Меҳри риштасини боғлаб жонингга –
Ардоқлаб, эркалаб улғайтгач, охир
Меҳмон бўлиб қолар хонадонингга.

Кўнарман, не илож, умрингга оқ йўл,
Кўзларим севинчинг ёшига тўлсин.
Дуога қўл очдим, эркама, бахтли бўл,
Янги хонадонинг муборак бўлсин.

1990

Сазув дафтарни

Кё дўстлар, адашган
Бир дунёдан кўрамайлик.
Матинусадек ўзимиз
Мандир кийган дўрамайлик...

ШАҲАРМИ БУ, ҚИШЛОҚМИ БУ?..*(Воқеий шеър)*

Кўп ажибдур дунё иши,
На сўнги бор, на боши бор.
Ўн саккиз минг олам бўлса,
Барининг ўз қуёши бор.
Ҳар бир фарзанд – бир отадан,
Бир дарахтдан – ҳар бир мева.
Лек оламда бир кўча бор
Қарвони йўқ ёлғиз тева.
Ё у ёқмас, ё бу ёқмас,
Ё шаҳармас, ё қишлоқмас.

Ёнбошида дорилфунун.
Муз майдони – улкан сарой.
Шаҳримизнинг нақ ўзида
Бир орол бор – эгасиз жой.
Шаҳарда ҳам, қишлоқда ҳам
Ҳеч бир сонун санокда йўқ.
Ҳужжатларни титкилаймиз,
Ҳайрон бўлманг, ҳеч ёқда йўқ.
Ажаб макон, ҳеч ким боқмас,
Ё шаҳармас, ё қишлоқмас.

Қаердамиз – билолмасдан
Ҳар оғизга боқар бўлдик.
Биров айтар – қишлоқдамиз,
Биров айтар – шаҳар бўлдик.
Яна биров бу гап хато,
Ҳақиқатда бундоқ дейди:

Жуфт сон уйлар шаҳар бўлур,
Тоқ сон уйлар қишлоқ дейди.
Мен жуфтмидим ё тоқмидим,
Шаҳармидим, қишлоқмидим?

Анов кўшним шаҳарликдир,
Рўпарамда туради у.
Менга баъзан ҳазил қилиб
«Қишлоқи» деб юради у.
На у ёқда, на бу ёқда
Ҳеч ким бизга парво қилмас.
Шаҳар биздан юз ўгирган,
Колхоз эса аъзо қилмас.
Мағизмидик, пўстлоқмидик,
Шаҳармидик, қишлоқмидик!

Кўча чети катта майдон,
Неча йилки, қўл урилмас.
Қишлоқ бўлиб, экилмас дон,
Шаҳар бўлиб, уй қурилмас.
Ҳамма бошлиқ елка қисар,
Нега деманг, негаси йўқ.
Кенг оламнинг эгаси бор,
Бу майдоннинг эгаси йўқ.
Шаҳарми бу, қишлоқми бу,
Ё дахлсиз қиргоқми бу!

Бу атрофда боғча борми?
Боғча қани – Ҳиротдадир!
Шаҳар билан қишлоқ аро
Бу иш даъво, исботдадир.
Сенда пул кўп деса шаҳар,
Қишлоқ айтар, сенда куч кўп.
Ўрта йўлда бола-чақа,
Эртаю кеч хайлала-хўп.

Ярми балчик, ярми тупрок,
Ярми шаҳар, ярми қишлоқ.

Билмадик, бу ишқал ишни
Қачон қилган қайси хўжа:
Бир генерал номи билан
Бордир бунда икки кўча.
Ўн беш ховли биринчи уй,
Ўн саккизта учинчи сон.
Манзилини тополмасдан
Шаҳар бўйлаб хатлар сарсон.
Асли шундай чатокми бу,
Шаҳарми бу, қишлоқми бу?

Почтамиз бор, кўшни, лекин
Қишлоқсан деб қарамайди.
Қишлоқ айтар, узоқ йўлга
Велосипед ярамайди.
Газет келмас биз томонга,
Кимсаси йўқ оролдамиз.
Додимизни тинглар осмон,
Робинзондек аҳволдамиз.
Элдан шунча йироқми биз?
Шаҳарми биз, қишлоқми биз?

Уралдан ҳам ўтиб кетди
Бухородан чиққан олов.
Чор атрофдан бўй таратар
Зангор ўтда пишган палов.
Ўн кадамдан ўтган кувур
Бизнинг уйга келолмайди.
Чунким бу жой қишлоқ эмас,
Лекин шаҳар бўлолмайди.
Ё асфальтмас, ё тошлоқмас,
Ё шаҳармас, ё қишлоқмас.

Қишлоқ деса, на боғ-роғу
 Экин-тикин, мол-ҳоли бор.
 Халқининг на пода боқиб,
 Ер чопгудек аҳволи бор.
 Манов қўшним – фан доктори,
 Чорвадорга ўхшамайди.
 Бу қўшнимнинг вақти бўлмас,
 Раҳбарликдан бўшамайди.
 Шаҳарми бу, қишлоқми бу,
 Аросат бир тупроқми бу?..

Билолмаймиз, қай мамлакат,
 Қай ўлканинг мулкидирмиз.
 Қишлоқ борсак – масхарамиз,
 Шаҳар келсак – кулкидирмиз.
 Дўстлар, бизга кўмак беринг,
 Бизнинг кўча қай ёндадир!
 Ёки фалак азми билан
 Манзилимиз осмондадир!
 Биз сутмидик, пишлокмидик,
 Шаҳармидик, қишлоқмидик!

1976

НАЙНИНГ ҚИСМАТИ

Най даставвал наво бўлиб
Кирди дилу ўйларга.
Ҳамма унга шайдо бўлиб,
Олиб кетди тўйларга.

Тўйларда у қилди нола,
Эл ундан завқ симирди.
Вақт ўтиб най –
Камтар бола
Ўзни қўйди, семирди.

Бора-бора аввалгидек
Ёнишлари қолмади.
Мухлисларнинг ҳар галгидек
Олқишлари қолмади.

Лекин тақдир уни ошно –
Қилган эди қуйларга.
Сур най номин олди,
Аммо
Бораберди тўйларга.

Туғилса қай уйда гўдақ,
Хабар топиб бешиқдан,
Айтмаса ҳам айтилгандак
Келаверди эшиқдан.

Хотин-халаж чуввос қилиб,
Болалар шод зерикмай,

Гоҳ ғийқиллаб,
Гоҳ бўғилиб,
Куйлайберди собиқ най.

Охири у қариб қолди,
Бўғилдию томоғи,
Ҳам овоз,
Ҳам кўздан қолди,
Битди тамом қулоғи.

Лек, барибир,
Ёшликдаги
Истеъдоди учун ҳам,
Ҳалол хизмат,
Пок юраги,
Пок ижоди учун ҳам –
Сақлар уни эл назарда
Хурмат қилиб қўяди,
Қар най катта сайилларда
Ғат-ғат қилиб қўяди.

1977

СЕН МЕНГА ТЕГМА

Бир туш кўрибман,
Кўп таажжуб туш.
Таъбири, билмам,
Хуш ёки нохуш.
Тўс-тўполон, дашт,
Чор атроф очиқ.
Борлик аралаш,
Олам қоришиқ.
Бебош, безга
Турфа хўжалиқ.
Ҳар ким ўзига
Излар ўлжалиқ.
Гоҳ келар кулги,
Гоҳ кўнгил зада,
Кўнгли чоғ тулки
Товуқхонада.
Мушуклар бунда
Ухлаб семирар.
Сичқонлар тунда
Буғдой кемирар.
Кўй сўйиб, ёзиб
Тўкин дастурхон,
Қашқирни този
Қилмоқда меҳмон.
Қичқираман: хай,
Бормисан, чўпон!
У чиқар шошмай,
Ёпиниб чопон...
Дер: одат шундай,

Сира ғам чекма.
 Мен сенга тегмай,
 Сен менга тегма...
 Бу қандай одат,
 Бу қандай савдо!
 Бу ахир, офат!
 Бу ахир, бало!
 У сўз демай, жим
 Қўл чўзди: Қара!
 Ҳайҳот, қарадим,
 Бу не манзара!
 Девпечак учун
 Баланд сўрилар,
 Асал кутида
 Қовок арилар...
 Кийиниб укпар,
 Чўп ушлаб қўлга,
 Қўшиқ ўргатар
 Қарға булбулга.
 Мен қичқираман:
 Бормисан, боғбон!
 Бу қандай чаман,
 Бу қандай бўстон?
 У дер (камондай
 Қомати эгма):
 Мен сенга тегмай,
 Сен менга тегма...

Богбон шундай дер,
 Жўнар қошимдан.
 Муздек қора тер
 Қуяр бошимдан.
 Шу пайт қайдадир
 Янграр қўнғирок.
 Дилим айтадир:

Уйғоксан, уйғок.
 Бош кўтардим, вох,
 Хайрият, тушим.
 Кўл-оёғим соғ,
 Жойида хушим.
 Лекин бу ёқда
 Чириллаб ҳамон,
 Она товукдай
 Какшар телефон.
 Биладан, бугун
 Кечкурун мажлис.
 Мени шу учун
 Чакирар раис.
 Борсам, гапирсам,
 Сўзларим нордон.
 Мен ҳақда у ҳам
 Гап айтар ёмон.
 Бор менда айблар,
 Биладан ўзим.
 Энг сози – мен кар,
 Кўрмайди кўзим.
 Дедим: ҳар калай
 Терс тўнни кийма.
 «Мен сенга тегмай,
 Сен менга тегма».

Нетай, ўзимга
 Балони ортиб? –
 Ётдим, устимга
 Кўрпани тортиб.
 Лек тинч йўқолди,
 Чақди тўшагим.
 Ичим ўт олди,
 Ёнди юрагим.
 Йигит ғурурим

Қўлимдан тортиб,
Ўрнимдан турдим
Кўрпани отиб.
Асаб портлади,
Бўлди сабр адо.
Мени чорлади
Ички бир садо:
«Агар ҳалолсан,
Тилингни тийма!
Битсин, йўқолсин —
«Сен менга тегма!»

1977

ҚУМУРСҚАЛАР ЖАНГИ

Бир туп олма узра кеча
Жуда катта жанг бўлди,
Бошлар кетди неча-неча,
Неча оёқ ланг бўлди.

Ҳашаротлар урушгани
Даҳшат экан,
Қарадим.
Охир битта кумурскани
Ушлаб олиб сўрадим:

– Сўйла,
Нечун бу можаро?
Нимадандир бу нифок?
Қумурсқалар аҳли аро
Зўр эди-ку иттифок?

Қумурсқавой душманидан
Узиб олган оёқни –
Туфлаб,
Одам тили билан
Тушунтирди нифокни.

«Асли бизлар
Бир тан, бир жон,
Бир уядан чикканмиз.
Бир чўп топсак,
Кўрсак бир дон,
Бир кавакка йиққанмиз.

Шу пайтгача бир саф бўлиб,
Не иш қилсак тенг қилдик.
Бугун бир иш сабаб бўлиб,
Уч гурухга айрилдик.

Кеча бир гап топди бизнинг
Тунги соқчи – тингчимиз.
Эшитдигу ҳаммамизнинг
Барбод бўлди тинчимиз.

У тун бўйи бедор бўлиб
Кўкка қараб юрибди.
Унда сонсиз дон сочилиб
Ётганини кўрибди.

Кумурсқалар бугун тонгда
Эшитиб бу хабарни,
Йўлга чикдик ўша онда
Кечиктирмай сафарни.

Аҳд қилганга ёр дея бахт,
Тупроқ ошдик,
Қум ошдик,
Ниҳоят, шу катга дарахт
Танасига тирмашдик.

Мақсадимиз шу нарвондан
Етмоқ эди осмонга...
Аммо бир йўл
Ногихондан
Бўлинди уч томонга.

Бир саф йўлни ўнгга бурди,
Бошқа йўлга бокмади.
Бир саф эса чапга юрди,
Ўнг уларга ёқмади.

Мен танладим ўрта шохни,
Энг тўғри йўл менга шул.
Эргаштириб минг хамроҳни,
Тик осмонга солдим йўл.

Алхол қанот қоқди дарға,
Ғазаб билан бонг урди.
Ўнгу сўлдан кетганларга,
Қайтинг, дея буюрди.

Сўнг деди:
Биз кумурскалар
Тўғри йўлдан юрамиз.
Ким шу йўлдан юрмаса гар,
Битта қўймай қирамиз.

Бурғу чалди бизнинг подшоҳ,
Жангга кирдик баробар.
Шундан дарахт бўлди жанггоҳ,
Мозор бўлди саросар».

Диққатимни тортди шу пайт
Қанотли шоҳ кумурска.
Учиб-қўниб, у пайдар-пай
Чорлар эди урушга.

Қараб турдим бир нафас тек,
Сўзи кизик кўринди,
Яқин борсам,
Темучиндек
Кўзи қисик кўринди.

Узоқ-яқин тарихларга
Мени хаёл учирди.
Кўп даҳшатни митти дарға
Хотирамга туширди.

Чидолмадим.
Чертки солиб
Йўкотдим бу бадбахтни.
Сўнг
Супурги, оҳак олиб
Оқлаб кўйдим дарахтни.

1977

ЁМОННИНГ СЎЗИ

Сен яхшисан,
Мен ёмондирман,
Сен борсанки, мен омондирман.
Мени қаттол яратган ҳаёт,
Сени қилган ожиз, бенажот.
Сен – ниҳолсан, заволинг ўзим,
Сен – тириклик, мен эса – ўлим.
Кундуз бўлсанг, мен тун бўламан,
Сен бор бўлсанг, бутун бўламан.
Беомонман, лекин омонман,
Чунки сендек мен ҳам инсонман.

Бу оламнинг даргоҳи кенгдур,
Яхшисию ёмони тенгдур.
Қуёш кезиб кўкда саросар,
Нур сочади бизга баробар.
Фақат менинг кўйнимда тош бор,
Бундан сенинг кўзингда ёш бор.
Сен тутгансан кўлингга чирок,
Мен кўйганман йўлингга тузок.

Мен ёмонман,
Жуда ёмонман,
Аввалига ожиз илонман,
Омон бўлса бу бошим менинг,
Боис раҳминг – қўлдошим менинг,
Бир кун бўлиб улкан аждаҳо
Бўлажакман қаршингда пайдо.
Шунда ўткир тишларим санчар

Сенинг юмшок кўксингга ханжар.
Мен яшайман, гарчи ёмонман.
Чунки мен ҳам бир тирик жонман.
Сололмайсан бошимга соя,
Мендан хужум, сендан ҳимоя.
Дунё иши шу асли, ошнам,
Ёмондан даф, яхшидан чидам.

Сен яхшисан,
Мен ёмондирман,
Сен борсанки, мен омондирман.
Тилагим, сен доим бор бўлгин,
Аммо мендан миннатдор бўлгин.
Мен бўлмасам, эй яхши одам,
Дод деб кочар эдинг дунёдан.

1978

ЮБИЛЕЙ

Раис сўз беради
Парвойи фалак.
Минбарга бораман
Гурсиллаб юрак.
Сизнинг шаънингизга
Сўз айтмоқ керак.
Тўрда ўлтирибсиз
Сиз кериб кўкрак
Умрингиз улуғлик –
Ёшига етиб.

Ўлмаган кул борки,
Ёш тўйи қилар,
Кимлигин билмаган
Ўшанда билар.
Яйрайди хусусан
Сизнинг кабилар.
Мен энди не дейин,
Ўртоқ юбиляр?
Турибман ҳайъатнинг
Қошига етиб.

Ҳамиша ёр бўлди
Сизга фароғат,
Ўзни ўйладингиз
Дунёда фақат,
Ҳеч кимга етмади
Сиздан манфаат,
Бир шогирд ўстирмай,

Эшитмай раҳмат
Келдингиз юбилей
Ошига етиб.
Мартаба, шон-шуҳрат,
Мол-давлат учун
Жон фидо этмокни
Билдингиз қонун.
Ҳирс ила нафс бўлди
Сизга раҳнамун,
Муборак бу ёшга
Етдингиз букун
Қанча пок инсонлар
Бошига етиб.
Ҳали кўп юбилей
Кўрарсиз, дуруст.
Юзингиздан кетмас
Ҳали қизил тус.
Сиздан кўп «каромат»
Кўради улус,
Лекин «Яхши эди»,
Дейди эл, афсус,
Борсангиз кабрнинг
Тошига етиб.
Билмай тавфик недир,
Недир камолот,
Умр камолига
Етди бир хаёт.
Сиздек яшамасин
Оламда ҳеч зот,
Мендек нутқ айтмасин
Ҳеч кимса, хайҳот,
Касбдоши юбилей
Ёшига етиб.

1979

ТУШ

(Ҳазил)

Кеча кўрдим даҳшатли бир туш,
Келолмайман ўзимга ҳамон.
Бир ёзувчи роман ёзармиш,
Мен эмишман унга қахрамон.

Ёзар эмиш мени хаёлан
Йўк хислатлар қўшиб боримга.
Ҳисоблашмас ҳеч мантик билан,
Сира бокмас ихтиёримга.

У не деса, тўтикуш монанд
Мен ҳам тилга жо килармишман.
Жарликлардан сакраб беписанд,
Текис йўлда қокилармишман.

Насиб бўлмай махбуб висоли,
Чекмок керак чоғи нолалар
Нутқ сўзлайман ёрга, мисоли,
Газетдаги бош маколалар.

Ўзим ҳайрон ўз килмишимга,
Ўзим билмам, недир матлабим.
Ҳозир килиб турган ишимга
Тўғри келмас ҳозирги гапим.

Лаънатлайман каро икболим,
Чидолмайман юрак доғига,

Бора-бора айланиб қолдим
Бозингарнинг кўғирчоғига.

Бу кунимдан ўлганим афзал,
Дея кўлга олдимۇ пичок...
Худо ўзи асради бу гал,
Бир сесканиб уйғондим шу чок.

Бокдим, шукур, кўл-оёғим соғ,
Шукур, тирик одамман ўзим.
Бир романни ўқиб баногоҳ
Илинибди салгина кўзим.

1980

СОФ ҲАВОНИНГ ФОЙДАСИ

Қирқ йил ҳаёт қурдик
 Хотинжон билан.
 Қирқ йил бир-бирова
 Ёндош, меҳрибон.
 Уни «жоним» десам
 Ҳаяжон билан,
 У мени атайди
 Ҳануз «акажон».
 Олтмиш беш ёшимда
 «Акажон» деса –
 Не ажаб, мен ҳамон
 Ёшликка ошно.
 Ёшликнинг бир сири
 Аҳиллик эса,
 Иккинчиси – сайр,
 Мусаффо ҳаво.
 Фақат ўзимизга
 Аён сиримиз,
 Келишиб олганмиз
 Гўшангадаёқ –
 Жаҳлдан жунбишга
 Келсак биримиз,
 Ҳавога чиқамиз
 Бошқамиз шу чок.
 Танга даво экан
 Соф ҳаво, билсам,
 Неча қор, ёмғирда
 Ивидим, қотдим.
 Хотин билан қирқ йил

Яшаган бўлсам,
/ Кирк йил соф ҳавода
Кечди ҳаётим.
Шундоқ умр кўрдик
Хотинжон билан,
У мени асради
Соғлом, навкирон.
Уни «жоним» десам
Ҳаяжон билан,
У мени атайди
Ҳануз «акажон».

1981

ЕЛИМ АЙТАР...

Елим айтар қари дарахтга:
 – Тўнка бўлгур, нодон, илмсиз,
 Мен етказдим сени давлатга,
 Не кечарди холинг елимсиз?!
 Сен-ку, ўтин бўларсан бир кун,
 Мени кутар ёрқин келажак.
 Чунки ҳар бир амалдор учун
 Муҳр керак, демак, мен керак.
 Менга тўшаб бахмаллар ҳали,
 Неча пўлат сандиқлар зордир.
 У юксакка етиб боргани
 Фақат елим бўлмоқ даркордир.
 Ҳар нарсадан азиз, бообрў
 Парча қоғоз бўлган дунёда –
 Ишонч қадри бир пул бўлар-у,
 Муҳр қадри бўлар зиёда.
 Мен зарб урсам, олимдир нодон,
 Зарб урмасам, инсонмас инсон.
 Яшай олар жуфтлар меҳрсиз,
 Қовушолмас аммо муҳрсиз.
 Зўр донишлар кирар сўзимга.
 Мард қалбларга титроқ соламан...
 Ўшанда кел, сени ўзимга –
 Даста қилиб ишга оламан.

1981

БУ КЎҲНА ҲАСРАТ

«Ё Раб, қандоқ кунга қолдик, бу нечук савдо?
Одамларда на шафқат бор, на меҳру вафо.
Йигитларда одоб йўқдир, кизлар ҳаёсиз,
Хотин зоти кун ўтказмас бир можаросиз.
Қўйиб берса эл бир-бирин ўяр кўзини,
Овбошилар эса фақат ўйлар ўзини...
Дунё охир, биродарлар, йўқ энди ҳаёт.
Кунни кеча тамом бўлди охирги мамонт...»
Қадим аждод ўқинч билан чўкиб сояга,
Бу сўзларни чўкич билан ёзди қояга.

1981

МАЖЛИС ҚИЛИНГ

Вақтингиз бўш бўлса ҳам,
 Бўш бўлмаса, мажлис қилинг,
Кўнглингиз хуш бўлса ҳам,
 Хуш бўлмаса, мажлис қилинг,
Овчилар, сиз отгани
 Қуш бўлмаса, мажлис қилинг,
Аҳли бозор, сотгани
 Гўшт бўлмаса, мажлис қилинг,
Ҳеч ҳисобмас, ҳар куни
 Қўш бўлмаса – мажлис қилинг.

Сиз бирор мажлиссиз ўтган
 Кунни кун деб айтмангиз,
Тортинг-у хомуза,
 Маъруза узун деб айтмангиз,
Ҳамма такрор этса бир гапни,
 Нечун, деб айтмангиз,
Кўкка вовайло килиб,
 Гардуни дун деб айтмангиз,
Дод демакка сизда
 Товуш бўлмаса, мажлис қилинг.

Сиз ҳам, эй тафтишчилар,
 Мажлис саноғин текширинг,
Ҳам қарор, кун тартибу
 Ҳужжат вароғин текширинг.
Нотиқ оғзин текширинг,
 Соме қулоғин текширинг,

Курси тешган нозик ул
 Жойда қадоғин текширинг,
 Гар жароҳат унда
 Қўш-қўш бўлмаса, мажлис қилинг.

Кўрмасин деҳқон дала,
 Созанда соз, шоир қалам,
 Ишчи ҳам дастгоҳ ёнига
 Қўймасин асло қадам,
 Очмасин олим китобу
 Қилмасин тажриба ҳам,
 Кимки гап билмас, билар иш,
 Қилсин ўлгунча алам,
 Иш биларни ургани
 Мушт бўлмаса, мажлис қилинг.

Гар мабодо мажлисингиз
 Эртароқ бўлса тамом,
 Сизга лозимдир йиғинни
 Уйда эттирмоқ давом,
 Хонага минбар ясанг-у
 Юксалинг олиймақом,
 Масала қўймоққа уйда
 Бир сабаб бўлгай мудом,
 Газ қозон ё ванна, ё –
 Душ бўлмаса, мажлис қилинг.

Белни боғланг, бу жаҳонни
 Тўлдилинг қоғоз билан.
 Ўзни алданг, бўлмаганни
 Бўлдилинг қоғоз билан.
 Иш билан шод этмангиз ҳеч,
 Кулдилинг қоғоз билан.
 Ким қоғозбозликни суймас,
 Ўлдилинг қоғоз билан.
 Ўлмаса у ёки
 Беҳуш бўлмаса, мажлис қилинг.

Сиз агар топқир эсангиз,
 На фақат соҳиб сухан –
 Демангиз мажлисни мажлис,
 От кўйинг турли-туман.
 Гоҳи сухбат, гоҳи ҳайбат,
 Давра денг, ё анжуман,
 Лаҳзалик денг, ҳафталик денг,
 Не десангиз жону тан,
 Номи минг бўлгач,
 Фаромуш бўлмаса, мажлис қилинг.

Вакт ўтар, соат ўтар
 Кун ой бўлур, ой йил бўлур.
 Ким у ўтган умрига
 Қарсак чалур, койил бўлур?!
 Фурсат энг олий ҳакамдур,
 Доимо одил бўлур,
 Барча бир кун ул ҳакамнинг
 Ҳукмига дохил бўлур,
 Тўплангиз эс-хушни,
 Эс-хуш бўлмаса, мажлис қилинг.

1982

БИР ТАВАККАЛЧИ ДЕЙДИКИ...

Менга на суду савдо,
 Бор, нима бўлса бўлсин,
Мендан колувчи дунё,
 Бор, нима бўлса бўлсин.
Ғам қилмоқ одатим йўқ,
 Ўйлашга токатим йўқ,
Мендан сўранг таралло,
 Бор, нима бўлса бўлсин.
Мендан кетарми кетса,
 Менга келарми келса,
Куйдирмам жонни асло,
 Бор, нима бўлса бўлсин.
Кўнглим сахога мойил,
 Ҳотамлигимга қойил,
Чекдим таваккал имзо,
 Бор, нима бўлса бўлсин.
Сармаст эрур хаёлим,
 Ҳам файласуфман, олим,
Бир ғоя менда танҳо:
 «Бор, нима бўлса бўлсин».

1982

СИЁСИЙ САБОҚ

Бошқармага кўнғирок
 Бўлди гараждан:
 Бугун – сиёсий сабоқ.
 Мана шу важдан –
 Шофёрлар банд. Кечкурун
 Машина бўлмас...
 Майли, ой-йилда бир кун,
 Осмон узилмас.
 Гарчи бошлиқ ошёни
 Озгина йўлмас,
 Жиндак қийналса жони,
 Ҳойнахой, ўлмас.
 Билъакс, очик хавода
 Мириқар одам.
 Хўжайин камтар, содда,
 Хўжайин – хотам.
 Бўлмади ҳеч норизо,
 Қирмади томок.
 Ўшқирмади мутлақо:
 «Қанақа сабоқ?»
 Чунки масала нозик,
 Шофёр – ишчи халқ.
 Сабоқ эса – сиёсий!
 Демак, гараж ҳақ.
 Шундоқ ажиб ишлар ҳам
 Бўлар дунёда.
 Мана, Бек Беков акам
 Борар пиёда.
 Яёв юрмоқ нечоғлик

Ноёб неъматдир.
 Вақт олтин, аммо соғлик
 Ундан кимматдир.
 Дер ўзига, ҳеч меҳнат
 Битмас дунёда,
 Қани энди, бўлса вақт,
 Юрсанг пиёда.
 Юрсанг, кўриб завқ билан
 Атрофни, элни.
 Ҳам бадан, ҳам кўнгилдан
 Ёзсанг чигилни.
 Бу не ҳаёт? Ҳамиша –
 Гўё касалманд,
 Уйда, йўлда, ҳам ишда
 Ўриндикка банд...
 Шундай ҳаёл билан у
 Борар лорсиллаб.
 Аммо бир оз юрди-ю,
 Қолди ҳарсиллаб.
 Тўхтаб пича олди дам,
 Бекатга келди.
 Автобусда кетса ҳам
 Бўлади энди.
 Чарчаганда бошқа ўй
 Келарми бошга?
 Автобус келди,
 Вой-бўй,
 Контингент бошқа.
 Тўлиб турфа эл келар,
 Тисланди...
 Лекин
 Сиқиб келган елкалар
 Кўтариб секин,
 Миндирди беихтиёр.
 Шунда тикинда

Халқ кудратин у илк бор
 Сезде биқинда.
 Бу ҳам қисмат иши-да,
 Бўлари бўлди.
 Зўр тирсақлар ичидан
 Зўрға кутулди.
 Кўйлак доғ-дуғ, шим – латта.
 Қошу киприк – чанг.
 Дуч келган бир бекатда
 Тушдию аранг –
 Ёмон уят сўз келди
 Бирдан оғзига,
 Лекин сўкмади, деди:
 «Безобразие!»
 Турар йўлда у якка,
 Олдда анча йўл.
 Ўтган ҳар ғилдиракка
 Кўтаради кўл.
 Эгар мағрур бошини:
 «Олиб кет мани!»
 Аммо бирор машина
 Тўхтаса кани.
 Ҳеч кишида бўлмасин
 Бундок кўргулик.
 Ҳеч бошлиқни қилмасин
 Яёв юргулик.
 Елкасидан чиқар дуд,
 Ранжир дамодам –
 Шофёрларнинг бемавруд
 Сабоғидан ҳам.
 Фурсат ўтди, на қилса
 Фойдасиз энди.
 «Дежурка»ни чақирса
 Ўларми эди.
 Ё уйига кўнғирок

Шоир ўғли Хуршид билан (1981).

Рафиқаси Гулчехра хоним билан (1983).

Ўткир Ҳошимов ва Умарали Норматов билан (1984).

Югославия сафарида украин шоири Иван Драч билан
(чапдан учинчи), Файбулла ас-Салом (унгдан тўртинчи, 1986).

Ёзувчи ва олим Тўхтасин Жалолов билан
Андижон сафарида (1977).

Усмон Носир юбилейида.

Тоҷикистон сафарида (1975).

Кибернетика институтида ижодий учрашув (1988).

Сиэтл шаҳрида (1990).

Сеул шаҳрида (1999).

Америка сафарида (1990).

Вашингтонда ижодкор дўстлар билан (1989).

Минбарда.

Хорижда ўқиган талабалар орасида (1993).

«Мени пок имондан қилмагил жудо...»

Қилса-ку тайёр –
Йўлагида янги ок
«Жигули» ҳам бор.
Огриса-да оёғи,
Юриб боради.
Бош айланиб, томоғи –
Қуриб боради.
Ура-ура «хом калла»
Пешонасига,
Етиб келди маҳалла
Чойхонасига,
Уйигача қирк кадам,
Ана, у ҳовли.
Лекин тўрт кадамга ҳам
Қолмаган ҳоли.
Умрида ҳеч чойхона
Кўрмаган бу зот
Шу саргузашт баҳона
Ноилож, хайҳот,
Лаънат ўкиб шўрига,
Ичкари юрди.
Гурс чўкди-ю сўрига,
Кўк чой буюрди.
Ёнбошлади минг йиллик
Чойхўрдай худди.
Бир оз ором олгандек
Бўлди вужуди.
Чанқоғин босди обдон,
Ростлади нафас.
Ҳа, дунё бир азобдан
Иборат эмас.

У ҳозир жаннат аро
Сезар ўзини.
Сезмас атрофнинг аммо

Ҳайрон кўзини.
Атрофда ҳар хил гумон,
Э вох, ажабо –
Чойхонада – каттакон,
Бунда не маъно?
Кимдир деди минг тахмин,
Фараздан кейин:
«Ишдан кетган у, тайин,
Тамом хўжайин».
«Чакув бўлган ё бошқа –
Бирор кўргулик.
Ҳа, иш тушган шўр бошга,
Аҳвол сўргулик».
Ликобчада майиз, канд
Олиб Шокирвой,
«Янги дўст»ни қилар банд,
Узатар кўк чой:
– Амал ўзи бевафо,
Қайғурманг, ука.
Гоҳи олчи бу дунё,
Гоҳида пукка;
Мен ҳам қирк йил давлатга
Ишлаган бўлсам,
Фақат «зав» бўлдим катта,
Энг камида – «зам».
Неча пўлат сандиклар
Кўлимда бўлди.
Неча гўзал дўндиклар
Кўйнимда бўлди.
Келган чоғда омадим
Бўлмадим сергак.
Бирор нарса олмадим
«Ҳайфсан»дан бўлак.
Шу-да, чархи дун иши,
Жон этсанг нисор,

Окибатда ҳеч киши
 Бўлмас миннатдор.
 Лекин тер тўккач одам
 Маълум ёшгача,
 Чойхонанинг гашти ҳам
 Жуда бошқача...
 Борган сари очилиб
 Сайрар Шокирвой
 Текин кулоқ топилиб,
 Яйрар Шокирвой:
 – Сиз ҳам энди биз қатор,
 Қўшилиниг дарров.
 Бегим куни шўрва бор,
 Якшанба – палов.
 Хуш кўрсангиз шахматни,
 У ҳам бор, иним.
 Лекин ўша ғурбатни
 Суймайди жиним.
 Соатлаб мук тушишга
 Сабр йўқ сира.
 Ғуборингни тўкишга
 Энг зўри – «пирра».
 Лекин анов сўридан
 Бўлинг нарирок.
 Тушмас гилам тўридан
 Соли бакирок.
 Қокиб қулоғингизни
 Қўлга беради.
 Ушлаб олса бас сизни,
 Сўзлайверади.
 Зўри аммо улфатнинг
 Бизларнинг улфат,
 Гап бор охир: суҳбатнинг
 Яхшиси – гийбат...
 Бек Беков худди кулоқ

Солгандай сўзга,
«Ҳа, ха», дейди-ю, бироқ
Хаёли ўзга.
Англиз, ахли чойхона
Бир шу зот эмас.
Юрагида – нуруний
Чолларга ҳавас.
Кўзлардаги хотиржам
Сокин ҳаловат
Бахш этади унга ҳам
Осуда хикмат.
Йироқларга элтади
Фикратнинг оти.
Кўз олдидан ўтади
Бугун ҳаёти.
Ўйлаб кўрса, эс-ҳушин
Таниган кундан,
Билди фақат юрт ишин,
Завқ топди шундан.
Ишлади, иш деб ёнди,
Ҳар он боғлиқ бел.
Фақат элга ишонди,
Унга эса – эл.
Ҳалол бўлди ва одил,
Ҳақ – дўсти, ёри.
Кўтарилди йилдан-йил
Пастдан юкори.
Бугун салкам министр...
Ва лекин, хайҳот,
Елдек ўтиб кетибдир
«Елвизак» ҳаёт.
Уф тортади бемажол,
Кўнгли бўлар ғаш.
Кунлар қуйма ғишт мисол
Бир-бирга ўхшаш.

Ҳар кун бирор топширик,
 Ҳар кун фурсат зик.
 Умри экан, вох, кизик,
 Чизилган чизик.
 Мажлис, сайлов, нутк, якун...
 Эртадан то кеч.
 Ўзи учун бирор кун
 Яшамабди ҳеч.
 Ёшланади кўзлари,
 Умр ўтибди.
 Ёшликдаги дўстлари
 Тарқаб кетибди...
 Унга ётдир нақадар
 Аҳли чойхона.
 Ўзи тенги кексалар
 Буткул бегона.
 Манглайига қўл тирар,
 «Пишмаган калла!
 Тобутингни кўтарар,
 Ахир, маҳалла!
 Тўй қилса ким, сўроғлаб –
 Кирганинг борми?
 Азасида бел боғлаб
 Турганинг борми?
 Ё кулбанг бошқа лойдан
 Солинганмиди?
 Тупроғинг бошқа жойдан
 Олинганмиди?
 Жон тикиб халқ йўлига
 Тинмадинг, бирок –
 Бир одамнинг кўнглига
 Ёқдингми чирок?
 Дунё кўрган, фикри кенг,
 Улуғвор, хотам –
 Шунини ўйламабди, денг,

Министр одам.
Четдан боқиб танқидан
Ўз образига,
Хафа бўлди аклидан:
«Безобразие!»
«Безобразие!» – деди...
Шокирвой бу он
Насихат қилар эди
Куйдирганча жон,
Ўргатарди: ҳар беш кун
Ҳаммомда наф бор.
Фойда қайси узв учун
Қайси доривор.
Бек Бековнинг сўзига
Қотдию қолди.
Олди уни ўзига,
Дархол йўқолди...

Мана, Бек Беков уйга
Қайтиб боради.
Чўмганича жим ўйга
Айтиб боради:
«Дунёда энг олий фан
Ва энг мушкул фан –
Мухимни номуҳимдан
Ажратмоқ экан.
Ҳаёт экан зўр дарё.
Осонгина иш –
Ўша катта сув аро
Оқизок бўлиш.
Аввал сени ҳалимдек –
Қилиб ташлайдир.
Сўнг майдалаб минг бўлак
Бўлиб ташлайдир».
Шунча яшаб, ниҳоят,

Топди бир ҳикмат:
 Тирик жонга оқибат
 Боқийдир факат:
 Халк дегани госкомстат
 Рақами эмас.
 У – кўшни,
 хеш,
 дўст,
 улфат,
 Тирик ҳамнафас...
 Уйга кирди. Хотин лол.
 Жавдирар кўзи.
 Нима бўлди? Бу не хол?
 Тинчликми ўзи?
 Бек Беков дер хотиржам:
 – Ҳа, энди, шундоқ...
 Сабоқ бўлди, жонгинам,
 Сиёсий сабоқ.

1982

ДОНИШҚИШЛОҚ ЛАТИФАЛАРИ**МАТМУСАНИНГ ҚИШЛОҒИ**

Донишқишлоқ деган жой
Бордир бизнинг томонда.
Ўша қишлоқ аҳлидек
Доно халқ йўқ жаҳонда.

Жўяк тортиб томига
Макка эккан ўшалар.
Калишини перронга
Ечиб кетган ўшалар.

Юз қоп ганчни бир йўла
Сувга қорган у ерлик.
Эчкини сартарошга
Олиб борган у ерлик.

Кўриб минораларни
Ўша ерлик улуғлар
Деган: «Булар тесқари
Туриб қолган қудуқлар».

Томдан бошлаб уй қурмоқ
Бўлиб тиккан ҳавоза,
Девори йўқ ҳовлига
Ўрнатган ҳам дарвоза;

Ойга чиқмоқ йўли бор,
Жуда осон деган ҳам,
Темир йўлни кўтарса,
Тайёр нарвон деган ҳам;

Машинаси бор туриб
Миниб юрган ҳачирга,

Хизмат қилган «Волга»си
Эшакка ем таширга;

Пашшага сопқон отган,
Қопқон қўйган чивинга,
Алмаштирган саррофдан
Ўтган кунни индинга;

Ой нурига хум тутиб,
Умид қилган пишлоқдан –
Соҳибхаёл фаришта
Ўша Донишқишлоқдан.

Донишқишлоқ қаерда?
Ўзимизнинг томонда.
Ўша қишлоқ халқидек
Доно халқ йўқ жаҳонда.

Ақл кўплик қилса, бош
Ёрилади деб ҳалак –
Бошларига донолар
Кийиб юрар чамбарак.

Содда деманг уларни,
Улар содда бўлмайди.
Кулдирса ҳам сизларни,
Ўзлари ҳеч кулмайди.

У машҳур Алдаркўса,
Қалқўсанинг қишлоғи.
Ўзимизнинг қаҳрамон
Матмусанинг қишлоғи.

Китоб бўлар таърифи,
Ёзса минг бир саҳифа.
Донишқишлоқ аҳлидан
Тингланг уч-тўрт латифа...

МАТМУСАНИНГ ҚАЛПОҒИ

Қалпоқ олди Матмуса,
Қалпоқ деса – қалпоқдай.
Уни кийиб Матмуса
Йигит бўлди чакмоқдай.

Ўнта қўйга арзийди,
Ярақлаши бир жахон.
Бир қарасанг – сувсардек,
Бир қарасанг – олмахон.

Қалпоқ эмас – эртак у,
Қалпоқ эмас – тилла тож!
Қўйинг-чи, ресторанда
Ювмаса ҳеч йўқ илож.

Кирдилар, ўлтирдилар,
Буюрдилар арақни.
Доно Матмуса учун
Ичдилар бош қадахни.

Қалпоққа тери берган
Сувсар учун ичдилар.
Шундай қалпоқни сотган
Овсар учун ичдилар.

Эсланмаган қишлоқнинг
Итигача қолмади.
Мақталмаган қалпоқнинг
Ипигача қолмади.

Хўп ичдилар ўйламай
Ҳисоб-китоб қилмоқни.
Охирида пул етмай,
Топширдилар қалпоқни.

МАТМУСАНИНГ ЛАГАНИ

Матмусавой шаҳардан
Лаган олиб қайтарди.
Йўл-йўлакай ўй суриб,
Ўз-ўзига айтарди:

Бу лаганни кўтариб
Олиб борсам қишлоққа,
Хотин уни албатта
Идиш қилар пишлокқа.

Тийиб бўлмас ҳеч қачон
Бола-чақа деганни.
Улар пишлок талашиб
Синдиришар лаганни.

Шунда излаб чегачи
Мен нотавон бечора,
Қайта келиб шаҳарга
Бўладирман овора.

Машойихлар гапи бор
Иш кўзини бил, деган.
Ҳар юмушда эртанинг
Ҳисобини қил, деган.

Нима қилсам экан деб,
Бир дам ўйга толди у.
Сўнг лаганни синдириб,
Чегалатиб олди у.

Шундай килиб, уйига
Қайтди оғзи қулоқда.
Ҳамма унинг ақлига
Қойил қолди қишлоқда.

МАТМУСАНИНГ ЧАРХПАЛАГИ

Полвон эди Матмуса,
Тўрт фил кучи жам эди.
Қишлоқда энг зўр, аммо
Ақли бир оз кам эди.

Матмусани шундан ҳеч
Кўзга илмас эдилар.
Қўрксалар ҳам ундан, ҳеч –
Ҳурмат қилмас эдилар.

Бир кун деди Матмуса,
Шундай кучга эгамен.
Шухратим йўқ эл аро,
Беобрўман нега мен?

От кўтардим тиш билан,
Кулди фақат одамлар.
Арзимаган иш билан
Топди ҳурмат одамлар.

Мен ҳам ақлим кўрсатиб
Ҳайрон қилай ҳаммани.
Доно бўлиб бир ўзим,
Нодон қилай ҳаммани.

Бўз ариқда кўп замон
Бор эски бир чархпалак.
Кўрибдики, бир томон
Айланар у ғилдирак.

Балки минг йил нарида
Айлангандир шу йўсин.
Матмусанинг даврида
Янгилик бир иш бўлсин.

Турди бир оз ўй суриб,
Юрди шахдам илғари.
Чархпалакни суғуриб
Шартга қўйди тескари.

Бу ижоддан эл дарак
Топди сахар паллада.
Жадал чопар чархпалак,
Лекин сув йўқ далада.

Ўйлар аҳли уламо
Тузатмоқнинг йўлини.
Мағрур турар Матмуса
Белга қўйиб қўлини.

Ким чархпалак косасин
Ялпок қилиш керак, дер,
Ким косага осма сим
Қопқоқ қилиш керак, дер.

Дер идроки энг юксак
Қашиб туриб қаллани:
– Дарёни сал қўтарсак.
Сал туширсак далани...

– Йўқ, иш битмас «сал» билан!
Қишлоғимиз эрлари
Чархпалакни гал билан
Айлантирсин тескари.

– Йўқ, кучимиз ожизрок,
Қийналмасин эл жони.

Тескариға оқизмок
Тўғри бўлар дарёни.

Эмиш, ҳамон килар баҳс
Ўша қишлоқ эрлари.
Чархпалак-чи, сув бермас,
Айланармиш тескари.

МАТМУСАНИНГ ТАНДИРИ

Матмусага бир куни
Хотини: «Ҳой, эр, – деди.
Ҳаммада бор, менга ҳам
Тандир куриб бер», – деди.

Пишиқ эди Матмуса,
Бошга қўйиб қўлини,
Ўйлаб топди энг арзон
Тандир курмоқ йўлини.

Дехкончилик – сомон, жун,
Лой коришни билади.
Ўзи тайёр қолип-ку,
Нега пул сарф килади?

Лойни қорди, ишлатиб –
Занг кетмону пақирни.
Сўнг офтобга чўк тушиб,
Болаларни чақирди.

Қийкиришиб болалар
Атрофида чопдилар.
Қорни, бўйни аралаш
Лойшувокни ёпдилар.

Бундоқ тандир бўлмаган,
Йўқдир ҳеч бир китобда.
Тандирини Матмуса
Қуритади офтобда.

Қотган сари танда лой,
Ҳар бир мўйи жимирлар.
Чиғанок қурт сингари
Фақат боши қимирлар.

Кўп кийналди Матмуса,
Мард эмасми – чидади.
Тандир тайёр, энди мард
Ундан қандок чиқади?

Пилла ёрар капалак,
Қил суғрилар ҳамирдан.
Лек Матмуса чиқолмас
Ўзи қурган тандирдан.

Етар етти кўшнига
Унинг нола-хониши.
Маслаҳатга йиғилар
Қишлоқ аҳли дониши.

Ким дер: Э вох, бечора,
Ким дер: Кўринг тақдирни.
Баҳс бошланди – масала:
Бутун олмок тандирни.

Охир деди бош ҳакам,
Чимирганча қошини:
– Бир чора бор: арраланг
Матмусанинг бошини.

Майли, деди Матмуса,
Рози бўлмай нетайин,
Билмадинглар кадримни,
Ҳамманг жинни, бетайин.

Кессангизлар бошимни,
Мен ниятга етарман.
Бошим олиб бу ердан
Бирор ёққа кетарман.

МАТМУСАНИНГ УЙЛАНИШИ

Сафар килди Матмуса
Олисдаги шаҳарга.
Ул шаҳарда йўликди
Бир хур пари-пайкарга.

Бўйдоқ эди Матмуса,
Узок турмай ўйланиб,
Қишлоғига қайтди у
Ул санамга уйланиб.

Ҳеч гап эмас бахт келса,
Айтар омад деб буни:
Уч ой ўтмай жононнинг
Яқинлашди ой-куни.

Ҳамма ҳайрон, ҳамма лол:
«Биз бир йилча кутардик,
Матмусанинг хотини
Чиқиб колди ударник».

Не экан деб, шошилиб
Зарбдорликнинг бу сири,
Чопиб келди суҳбатга
Донишгазет муҳбири.

«Биз ҳам четда эмасмиз,
Биз ҳам шерик меҳнатга»,
Деб Матмуса тиржайиб,
Қўшилади суратга.

Эртасига бу хабар
Тарқаб кетди ҳар ёкка.
Сарлавҳа ҳам чиройлик:
«Илғор ўрнак – қишлоққа».

Хат ёғилар эрлардан:
Ташаббусни кўллаймиз!
Хогинларни тажриба
Алмашишга йўллаймиз!

«Алвон-алвон шиорлар
Пайдо бўлар ҳар жойда:
«Янгиликка – катта йўл!»
«Тўққиз ойни – уч ойда!»

Ҳайъатларда кеккайиб
Яйраб юрар Матмуса.
Биз ундок, биз бундок деб
Сайраб юрар Матмуса.

Алқисса шу – баъзида
Шундай бўлиб қолади –
Биров қилиб меҳнатни,
Биров обрў олади.

ҚИЗИҚУВЧАН МАТМУСА

Оппок кўйлак, янги шим
Кийиб олиб байрам кун,
Уйга қайтар Матмуса
Ширин бўлиб кечкурун.

Қайтар завққа кўшиб завқ,
Ҳам куч кўшиб кучига.
Бир пайт кўрса, аллаким
Симёғочнинг учига –

Қоғоз осиб кўйибди,
Икки қатор ёзиб хат.
Ўкимокқа Матмуса
Ҳарчанд килар ҳаракат –

У томондан қарайди,
Қарайди бу томондан.
Билмай кетса не хат бу,
Чика олмас армондан.

Қизикувчан иштиёк
Унга тинчлик бермасди.
Кўйлакни ҳам аямай
Симёғочга тармашди.

Чикди, кўрди, ўкиди,
Ким ақлдан озибди?
«Эҳтиёт бўл, симёғоч –
Бўялган», – деб ёзибди.

Ўқидию танидан
Чиқиб кетди муздек тер,
Уйга келиб дафтарга
Ёзиб кўйди тўрт йўл шеър:

«Эй, одамлар, билишдан
Ўзингизни тийманглар.
Қизиқувчан бўлсангиз,
Янги кўйлак кийманглар!»

МАТМУСА – РАССОМ

Кўчма музей келибди
 Бизнинг Донишкишлокка.
 Эшитди-ю Матмуса,
 Шошиб колди у ёкка.

Кўрди бориб мўйловдор
 Қилич таккан зотларни.
 У зотларнинг остида
 Гижинглаган отларни.

Айникса, денг, аёллар,
 Караб-караб олди у.
 Боқиб баъзи суратга,
 Сурат бўлиб колди у.

Бири биридан қизик,
 Бир-биридан зўр, аммо
 Абстракт санъатга
 Тушунмади мутлако.

Деди: шу суратга ҳам
 Пул тўлашар, хойнаҳой.
 Демак, рассом иши зўр,
 Демак, рассом жуда бой.

Деди: санъат ким учун?
 Санъат ҳамма учунми?
 Мен ҳам энди бу ишда
 Синаб кўрай кучимни.

Қатъиятли – Матмуса,
У оғзига сўз олди.
Уйга келиб сандиқдан
Пайтавалик бўз олди.

Тоғорага ранг қорди,
Бўлсин учун созгина,
Кўшди тарнов сувидан,
Қўй кийидан озгина.

Қўлчўпни сиз сўраманг,
Топқирликдан камоли –
Гулдек мўйқалам бўлди
Эчкисининг соқоли.

Толдан ёғоч кесди-ю
Чорчўпни ҳам болади.
Сўнг у турфа матога
Турфа рангни чалади.

Қарабсизки, расм тахт,
Шартта қўйиб имзони,
Олиб келди музейга,
Лол қилгани дунёни.

Кўринарли жой топиб,
Осди уни деворга,
Аллакандай «изм» деб
Ёзиб қўйган қаторга.

Эртасига келдилар
Мутахассис ходимлар.
Яъни, ўша «изм»нинг
Пири бўлган олимлар.

Қарадилар, кўрдилар.
Ҳеч тиш ўтмас англарга.

Ким дер: Кўринг услубни.
Ким дер: Қаранг рангларга.

Бу Ғарбдаги зўр усул
Антирасм, дер биров.
Примитивизмда
Янги оқим, дер биров.

Хуллас, кўчма музейдан
Бу сурат ҳам жой олди.
Матмусага пул чиқиб,
Битта саман той олди.

Эй, ёронлар, борсангиз
Лондон, Париж, Румога,
Музейларда бир каранг
Ўша таниш имзога.

Жилва қилиб ўзгача,
Бўй таратиб турибди.
Матмуса чизган сурат
Дунё кезиб юрибди.

МАТМУСАНИНГ ДУТОРИ

Матмуса қўй сотгани
Шаҳарга келиб қолди.
Қайтишда битта қўйнинг
Пулига дутор олди.

Уйга келгач, йўлакка
Боғлади-ю отини,
Завқи сиғмай юракка,
Чақирди у хотинни.

Мана, хотин, кўриб қўй,
Мановни дутор дейди.
Манов боғични парда,
Манов ипни тор дейди.

Манов кулоқ, бу харрак,
Яъни, эшак боладир.
Шаҳарлик уни бундай –
Бундай килиб чаладир.

«Муножот» деб отини,
Матмуса қўй чалибди.
Қулоқ солиб хотини,
Роса қойил қолибди.

Депти:
Раҳмат, шаҳарлик –
Яхши чолғу берибди.
Фақат битта нарсага
Ақлим етмай турибди.

Бир маҳал бобомда ҳам
Шундай чолғу бор эди.
Эсимдан адашмасам,
Ўша ҳам дутор эди.

Лекин у чалмай туриб,
Қулогини бурарди.
Бармоғи ҳам манов ип
Устида югурарди.

Сен бўлсанг битта ерни
Тутганча қолавердинг.
Бир хил тинғир-тинғирни
Қўймасдан чалавердинг.

Жаҳли чиқиб Матмуса,
Хотинини сўкибди.
Кетган қўйи учун ҳам
Аламини тўкибди:

«Эй, хотин, сен эрингга
Нодон гапни деб қўйдинг.
Нима бўлди?
Ё қариб
Эс-хушингни еб қўйдинг?»

Бобонг кўли дуторда
Юғурса, югургандир.
Шўрлик керак пардани
Тополмай кидиргандир.

Энди мен чалганимда
Оғзингни юм, жим, депти.
Бобонг парда кидирган,
Мен уни топдим», депти.

Матмуса шундай қилиб,
Кўкрагини керибди.
Эрини доно билиб
Хотин ҳам тан берибди.

Алкисса шу:
Машшоқлар –
Қидиришни ташласин.
Керак пардани топган
Матмусалар яшасин!

ТАНДИР КИЙГАН МАТМУСА

Ўзи тандир қуролмай,
Кўниб охир тақдирга,
Шаҳар томон йўл олди
Матмусавой тандирга.

Тандир бозор қизиган,
У тушгача айланди
Ва ниҳоят бозорнинг
Зўр тандири сайланди.

Чертса, уч кун жаранглар,
Бир умрга етади.
Лекин уни қишлоққа
Қандай олиб кетади?

Ўйлаб кўрса, эшакка
Ортмокнинг йўқ чораси.
Ортганда ҳам, арконлаб
Тортмокнинг йўқ чораси.

Аҳли бозор йиғилди,
Қизиб кетди маслаҳат.
Барчада бир шу ташвиш,
Ҳаммада шу ўй факат.

Кенгашилди, ўйланди,
Миндирилди охири
Эшагига – Матмуса,
Матмусага – тандири.

У шод, бундоқ тадбирни
Топмас энг зўр топқир ҳам.

Ўзи яёв қолмади,
Зап ўрнашди тандир ҳам.

«Ҳайё-ҳайт» деб йўл олди
Донишкишлок томонга.
Мана, тандир ичидан
Қараб борар осмонга.

Ҳар қанчаки интилар
Матмуса йўл кўролмас.
Менинг уйим қайда? – деб
Одамлардан сўролмас.

Кетиб борар таваккал,
Кўкка қараб «Тангрим!» – дер,
– Мени қилма шарманда,
Эшагимга ақл бер».

Бедапоя кўрганда
Эшак шўрлик нетади?
Қишлоқ қолиб мағрибда,
Машрик томон кетади.

Кун ботару шом тушар,
Юлдуз чиқар осмонга,
Ҳамон борар Матмуса,
Етмас манзил-маконга.

Дейдиларки, то бу дам
Йўлда эмиш Матмуса.
Боши ҳам йўқ, чеки йўқ
Чўлда эмиш Матмуса.

Аё дўстлар, адашган
Бир мўминдан кулмайлик.
Матмусадек ўзимиз
Тандир кийган бўлмайлик!

МАТМУСАНИНГ МЕҲМОНДУЎСТЛИГИ

Меҳмон жуда азиздир
Донишкишлок томонда.
Дерлар, майли биз ўлсак,
Меҳмон бўлсин омонда.

Мана, шаҳарлик меҳмон
Қишлок кезиб юрибди.
Унга гўзал табиат
Маъкул бўлиб турибди.

Айникса Тўполонсой
Меҳмонга ёкиб кетди,
Оҳ-оҳ деб сувга тушди,
Тушди-ю, окиб кетди.

Гох чўқар, гох кўринар,
Дод солар: «Қутқарингиз»,
«Спасите», «даст бидех»,
«О май френд, хелп ми, плиз».

Испанча, португалча,
Лотинча кичкиради.
Белни ушлаб Матмуса
Ҳайрон бўлиб туради.

«Шунча тилни ўрганиб
Бойвачча бўлармидинг?
Ундан кўра сузишни
Ўргансанг ўлармидинг».

Овози ўчганида
Сув кириб томоғидан,
Меҳмонни олиб чиқди
Ушлаб бўйинбоғидан.

«Шаҳарлик шаҳарлик-да»
Дер Матмуса кўнглида,
«Керакли арконини
Олиб юрар бўйнида».

Қирғоққа чиқди шошмай,
Сўнг аклини юритиб,
Арконидан дарахтга
Осиб кўйди куритиб.

МАТМУСАНИНГ ҚЎШИҒИ

Беиш қолди Матмуса,
Энди не қилув керак?
Бир товукқа албатта
Ҳам дону ҳам сув керак.

Бекор қолсанг ёстик ҳам
Ёнбошингга ботади.
Телевизорга тоқай
Термилганча ётади?

Оинаи жаҳонда
Қуйламаган оғиз йўк.
Ўйлаб кўра ўзидан
Ўтадиган ҳофиз йўк.

Ўйлади, аввал бошни,
Сўнг ёнбошни қашлади.
Тўртта одам йиғилса
Қўшиқ айта бошлади.

Эшитарми одамлар,
Эшитмасми, иши йўк?!
«Боғ аро»ни кўтарар,
Бас, дейдиган киши йўк.

Ўзи бўлар маҳлиё
Ўзи айтган куйларга.
Таклиф бўлса, бўлмаса
Бораверар тўйларга.

Матмуса келган ердан
Қочар бўлди одамлар,
Тунлар кулоққа ёстик
Босар бўлди одамлар.

Оқсоқоллар дедилар:
Бир иложни ўйлайлик.
Матмусани кишлокка
Тўра килиб кўяйлик.

Бўлса катта амалдор,
Курсиси баланд бўлса,
Мажлис, қабул, нутқ, сафар...
Хуллас, доим банд бўлса,

Балки кўшиқ айтишга
Вақти қолмас, улгурмас.
Амалидан уялиб
Ҳофизликни эп кўрмас...

Келишдилар, Матмуса –
Энди кишлок тўраси.
Кўпайиб қолди, кўринг,
Қадрдони, жўраси.

У курсида ўлтирар,
Қўлни кўйиб белига.
Яна ҳам қийин бўлди
Донишқиллок элига.

Кимки бирор иш билан
Ҳузурига киради –
Матмуса арз эшитмас,
Кўшиқ айтиб беради.

Чидаб сукут саклаган
Марҳаматга эш бўлур.
Қўшиғини мақтаган
Албат иши беш бўлур.

Оқибат Матмусанинг
Касали баттар бўлди.
Саҳар бошлаб ашула
Кечгача айтар бўлди.

Оқшомлари гузарда
Авжни олиб туради.
Эшитсанг-ку хўбу хўб,
Эшитмасанг – уради.

Тўра бўлгач, бошқа хил
Овозларни йўқотди.
Мени мазах қилди, деб
Хўрозларни йўқотди.

Донишкишлоқда энди
Бошқа бирор қўшиқ йўқ.
Биргина Матмусанинг
Қўшиғига тўсиқ йўқ.

Одамлар ижирганиб,
Қарғаб, кулок солдилар.
Илож қанча, охири
Ўрганиб ҳам қолдилар.

Ҳатто қўмсаб, ноёб деб,
Сўйлар бўлди халойиқ.
Матмусага ўхшатиб
Куйлар бўлди халойиқ.

Қарсак, олқиш, мадҳия
Авжга чиқиб басма-бас,
Халқ деди: бизга энди
Бошқа кўшиқ керакмас.

Ҳаммамиз бу кўшиқнинг
Фидойиси бўлармиз.
Уни айтиб яшадик,
Уни айтиб ўлармиз.

Алкисса, булбули йўқ,
Хўрози йўқ ул маъво –
Донишқишлоқда ҳамон
Янграб ёлғиз бир наво.

МАТМУСА ВА ЎҒРИЛАР

Савдо қилиб Матмуса
Қайтар экан йўлига
Тушиб қолди шаҳарлик
Ўғриларнинг қўлига.

Ечинтирдилар аввал,
Сўнг дўшпослаб урдилар.
Ўчсин дея овози
Карнай чалиб турдилар.

Шу-шу, кўп йил Матмуса
Бу шаҳарга кайтмади.
Ичга ютди аламин,
Ҳеч кимсага айтмади.

Айтса нима, эл фақат
Кулги қилар эрмаклаб...
Қариганда ниҳоят
Набирасин етаклаб –

Матмуса яна ўша
Шаҳар сари йўл олди.
Бу сафар катта тўйнинг
Устидан чиқиб қолди.

Ғат-ғат карнай, ноғора
Такатумни урарди.
Матмусадан набира
Бу нима, деб сўрарди.

Бобо айтар: бу ишни
Мендан сўрма, болажон,
Бир шўрликни, ҳойнаҳой,
Қилмоқдалар чалажон...

Дўстлар кулманг, бу ҳикмат
Матмусадан қарирок,
Ноғораю карнайдан
Юринг доим нарирок.

МАТМУСАНИНГ АМЕРИКА ОЧИШИ

Газета ўқиб ётиб
Матмуса ўй ўйлади.
Элни йиғиб эрталаб
Шундай бир нутқ сўйлади:

«Донолар! Сизга айтай
Ўйлаган бир хаёлим.
Уни айтишдан аввал
Бордир битта саволим.

Айтинг, Америкага
Ким дастлаб қўйган қадам?
Колумбми? Йўқ! Хитойлар –
Беш минг йилча муқаддам.

Улар борган кунчиқар,
Яъни бизнинг томондан.
Сўнг бу қитъани очган
Колумб нариги ёндан.

Энди мен сизга айтсам
Мақсаду муддаони:
Бизнинг замон ном чиқар
Иш қилмоқнинг замони.

Киройи донг таратсак
Дунёга таратайлик.
Америка очмоққа
Янги йўл яратайлик.

Киришсак Хитойни ҳам
Колумбии ҳам йиқамиз.
Шу жойдан ер кавласак
Нью-Йоркдан чиқамиз.

Лекин бизлар казиймиз
Қишлоқнинг этагидан.
Шунда тешиб чиқамиз
Нақ Оқ уйнинг тагидан.

Жаҳонни лол қолдириб
Шухрат олиб қайтамиз.
Президентни шартта
Қопга солиб қайтамиз.

Жаҳоншумул инкилоб
Бундан осон ҳал бўлмас.
Ер юзида шундан сўнг
Бою камбағал бўлмас».

Матмусага қарсаклар
Остида тўн ёпилди.
Аммо-лекин баъзи бир
«Мужмал»лар ҳам топилди.

Кимдир деди: – Бу иш зўр,
Менда фақат бир хаёл:
Ер дарз кетса, иккига
Бўлиниши эҳтимол.

Биров деди: – Биз агар
Ер шарин тешиб қўйсак,
Вўриллаб шамол юрса
Бўлмасмикин елвизак?

Ва лекин Матмусани
/ Ёқлаб кетди кўпчилик.
Ваҳима қилганларни
Бошлаб кетди кўпчилик.

Донишқишлоқ шу кундан
Бошқа ишни ташлади.
Матмуса айтган жойдан
Хандақ кавлай бошлади.

Роса терга тушдилар,
Кун тобида, ер заранг.
Иш битай деган чоғда
Сув чиқиб қолди, қаранг.

Ишга тушди пакирлар,
Бир зум ором бўлмади.
Кечгача сув тортдилар,
У ҳеч тамом бўлмади.

Тиришдилар кун бўйи,
Эрталаб тиришдилар.
Бўлмагач, бошқа ерни
Кавлашга киришдилар.

Дониш аҳли чайир халқ,
Дониш аҳли кўп шоввоз.
Ер қазиб, сув чиқариб
Ўтди кўп қиш ва кўп ёз.

Бу меҳнатдан кўмилди
Ярим қишлоқ тупроққа.
Қолган ярми айланди
Қурбақазор ботқоққа.

Кўп вақтки, Донишқишлоқ
Мингкудук деб аталар.
Эл ичида Матмуса
Миркуруқ деб аталар.

Лекин у йўлдан кайтмас,
Дер, бу йўл ҳақ йўлидир.
Халқ уни танлаган, бас,
Демак, у халқ йўлидир.

Симирамиз сув келса,
Тош келса кемирамиз,
Очамиз Америка,
Сўнг уни емирамиз.

Яқинда у қишлоқдан
Келди яхши бир хабар.
Пудратга ўтганмишлар
У ерда ҳам одамлар.

Бориб кўрдим, шиддат зўр,
Умид катта, иш катта.
Ғайрат қилган бир жойдан
Тешиб чиқар албатта.

МАТМУСАНИНГ ҲАЙКАЛИ

Матмуса – буюк одам!
Матмуса зўр саркордир!
Унга, тирик бўлса ҳам,
Ҳайкал қурмоқ даркордир!

Келишдилар донолар,
Ташаббускор кўп эди.
Матмуса-чи?
У – камтар,
Йўқ демади, хўп деди.

Жуда катта шаҳардан
Чақирдилар устани.
Иш бошланди саҳардан,
Ҳа, яшавор!
Бос, қани!

Доноларда зўр ғайрат,
Доноларда куч катта.
Лекин улуғ ҳаракат
Осон бўлмас албатта.

Кимнидир харсанг босди
Кавлаганда тагидан.
Кимдир аррада кесди
Ёғоч деб билагидан.

Қоришмада бир доно
Тиззадан ботиб қолди.
Ботса майли-я, аммо
Сементда қотиб қолди.

Барибир денг минг олқиш,
Зафар кайда чекмай жон?
Саратон бошланган иш
Хуллас битди қаҳратон.

Қийқирик, ҳай-ҳай билан
Майдонга эл сочилди.
Ғата-ғут қарнай билан
Кўринг, ҳайкал очилди.

Сиз бундок ажиб тасвир
Кўрмагансиз жаҳонда.
Мағмуса турар мағрур
Яхтак, узун иштонда.

Халойикқа кўрсатиб
Бахт-саодат йўлини,
Полвон турар узатиб
Машрикқа ўнг қўлини.

Чап қўлида ушлаган
Тақясини ғижимлаб.
Ёнида чайнаб юган
Эшак турар гижинглаб.

Белбоғида осифлик
Носқовоғи ярашган.
Ҳаммадан ҳам попуклик
Иштонбоғи ярашган.

Таърифи адо бўлмас,
Ҳамма лолу ҳайратда.
Лекин беҳато бўлмас
Зўр асар ҳам албатта.

Қўлда тақя – кўп улуғ,
Уста уни дўндирган.
Лек қўлдаги эсда йўқ,
Бошига ҳам кўндирган.

Пойабзал жуда яхши,
 Фақат озгина янглиш —
 Бир оёғида — маҳси,
 Бир оёғида — калиш.

Эшак ҳам ўзига хос,
 Бордир андак чатоғи:
 Кулоғи битта, холос,
 Лекин бешта оёғи.

Буларга аҳли дониш
 Қилгани йўқ эътибор.
 Чунки асосий янглиш —
 Бошқа, улар кўп хушёр.

Ҳаммага ҳам жон ширин,
 Ахир шафқат керак-да.
 Ҳаво совуқ, изғирин,
 Нега ҳайкал яхтакда?

Шу ҳолатда мисли шам
 Совуқда турса уч кун,
 Матмуса ҳам, эшак ҳам
 Ҳаром ўлиши мумкин.

Муҳокама вақтида
 Матмуса ҳам бор эди.
 У ишончу аҳдида
 Маҳкам, устивор эди.

Деди қатъий ва кескин:
 Қайтадан қурмоқ керак!
 Ҳайкал устига пўстин,
 Бошига қалпоқ керак.

Эслади у жун пайпоқ,
 Пахталик шимини ҳам.
 Деди: қилинг қалинрок
 Эшак тўқимини ҳам.

Эл – ботир, элга балли,
Эл хужумга ташланди.
Матмусага ҳайкални
Қайта қуриш бошланди.

Иш бўлмади озмунча,
Кўплар бўлди қахрамон.
Янги ҳайкал битгунча
Ёз ҳам келди – саратон.

Мана, қуёш ўт пуркар,
Шиддат билан бир ёқда.
Бир ёқда ҳайкал турар
Поча-пўстин, калпоқда.

Халқ кулар бу алфоздан,
Қаҳ-қаҳ, мазах битмайди.
Барча дер бир овоздан:
Бунақаси кетмайди.

Аввалгиси асли ғўр,
Хатоси бир коп эди.
Аммо ўша эди зўр,
Ўша бизга боп эди,

Маъкулгина Матмуса
Ақли – шайинтарози.
Дер: «Кўпчилик не деса
Биз эмасмиз норози».

Яна меҳнат. Юз кунча
Тер тўкдилар беармон.
Ёзги ҳайкал битгунча
Қиш келди-ку қахратон...

Ким билсин бу чархпалак
Айланарди неча йил –
Қишда – ёзлик бўз яхтак,
Ёзда – кишлик шамойил.

Лекин Матмуса бир кун
 / Ишни шартга қилди ҳал.
 Деди: тўрт фасл учун
 Қуринглар тўртга ҳайкал!

Халқ унга айтди олқиш
 Тўртга ҳайкал курамиз!
 Баҳору ёз, кузу қиш
 Алмаштириб турамиз!

Бу воқеа юз берган
 Жуда олис замонда.
 Энди эл ақли теран
 Донишқишлоқ томонда.

Суриштира агарда
 Халқ юз фоиз саводлик.
 Олимлари шаҳарда
 Қилаётир устодлик.

Бориб кўрдим яқинда
 Матмуса соғ юрипти.
 Энди ёзу қиш унда
 Битта ҳайкал турипти.

Эслаб ўтган у ишни
 Ҳангомалар қилишар.
 Ҳайкал – тош,
 Ёзу қишни
 Фарқ қилмайди, билишар.

Лек эҳтиёт ҳарҳолда
 Зарар қилмас ҳеч қачон.
 Қиш келганда ҳайкалга
 Ёлиб кўйишар чопон.

МАТМУСАНИНГ ЭШАК СОТГАНИ

Матмусанинг эшаги
Айниб қолди дафъатан.
Яқинлашиб бўлмайди
На олддан, на орқадан.

Қўшқават арконни ҳам
Узар бўлди ҳароми.
Ҳанграганда оламини
Бузар бўлди ҳароми.

Миниб бўлмас устига,
Копток қилиб отади.
Бўлди энди. Матмуса
Эшагини сотади.

Лекин қадимдан қолган
Бозордаги қоида:
Нима сотсанг, айбини
Айтиш керак жойида.

Ҳеч кимса Матмусадек
Қийин ҳолга қолмайди.
Баччағарнинг айбини
Айтсанг, биров олмайди.

Айтмасанг – яна гуноҳ!
Матмуса кўп ўйлади.
Ўйлаб-ўйлаб бозорда
Шундай дея сўйлади:

«Эшагим – арзон эшак,
Келаберсин харидор.
Ўзи эшак бўлса ҳам
Ўнта отнинг кучи бор.

Эшагим полвон эшак,
Кўп хушнафас эшагим.
Айби бўлса, биргина,
Одам эмас эшагим».

Бозор аҳли кулади:
Шунака ҳам бўларми?
Эшак ахир эшак-да,
Эшак одам бўларми?

Бошқа айби бўлмаса,
Бундай улов кайда бор?
Эшакни олиб кетди
Арзонга бир харидор.

Кутулдим деб азобдан
Шукур айтди Матмуса,
Пулни ҳамёнга солиб,
Уйга қайтди Матмуса.

Қайтди-ю котди хайрон
Ҳолат – худди кечаги.
Оғилда боғлик турар
Пишкирганча эшаги.

Афтодаҳол харидор
Йиғлаб турар қошида,
Кўли, оёғи майиб,
Тўртта ғурра бошида.

Матмусага дер: «Инсон!
Имонингдан қайтдингми?»

Эшак сотдинг, тепади,
Тишлайди, деб айтдингми?

Эшак эмас, тўнғиз-ку,
Бу махлуқинг мени ер.
Сенда бошқа гапим йўқ,
Эшакни ол, пулни бер».

Матмуса жавоб айтар:
– Сенга эшак сотганман.
Хушёр бўл, деб тайинлаб
Одаммас, деб айтганман.

Энди колма йўлингдан,
Мен билан гап талашма,
Арзон деб бир адашдинг,
Бошқа сира адашма.

Дўстлар!
Сиз ҳам Матмуса
Ҳикматин унутманглар.
Эшаклардан ҳеч қачон
Одамийлик кутманглар.

МАТМУСАНИНГ БОҒИ

Доно бўлиб Матмуса
Эл кўнглини чоғ қилди.
Донишқишлоқ четидан
Кўриқ очиб боғ қилди.

Боғ мевага кирганда
Йиғин бўлди каттакон.
Матмусага ўқилди
Минг олқишу шараф-шон.

Қишлоқ учун боғнинг ҳам
Даркорлиги билинди.
Матмусага шу кундан
Маош тайин қилинди.

Боғ бор, боғбон бор, энди
Бир раҳбар ҳам керакдир.
Иш кўрган бир улуғ зот
Тайинланди директор.

Боғ бор, боғбон бор, мана
Раҳбарлик бор, иш катта.
Секретарсиз, шофёрсиз
Бошлиқ бўлмас албатта.

Бошлиқ бўлмас албатта
Бир жуфт ўринбосарсиз.
Тўртта завга саккизта
Ёрдамчи ҳам зарарсиз.

Чўт қоқишга ўн киши,
Пул санашга қирк одам.
Ярим қишлоқ – зампомпом,
Ярим қишлоқ – помзамзам.

Бир йил ўтгач донолар
Боғни тафтиш қилдилар.
Ўргандилар, ҳамма иш
Жойида деб билдилар.

Фақат штат қисқартиш
Заруратга ўхшади.
Буйрук бўлди, Матмуса –
Боғбон ишдан бўшади.

Эй сиз, дўстлар, борсангиз
Бизнинг Донишқишлоққа –
Қўниб ўтинг ғаройиб,
Боғбони йўқ у бокқа.

Ўзингиз бир ҳисобланг
Ходим кўпми, кумурска...
Кириб олинг сиз ҳам бир
Телефонлик юмушга.

1976–1991

Судхи содик

Бу янги тарихдир, бу янги замон,
Бурь и салтанати энди содикдир.
Шуръалар тарихди, ёртинди осмон,
Бу судхи содикдир, судхи содикдир.

ХУРРИЯТ ТОНГОТАРИ

Гунча очилишин зор кутиб, саҳар —
Булбул кўзларини уйқу оларкан.
Ошиқ ёр васлига интилиб йиллар,
Етганда тили лол бўлиб қоларкан.

Дафъатан чиққанда тийра гўшадан,
Нурга ожиз экан одамзод кўзи.
Ўша булбул – менман, ошиқ – ўшаман,
Мен кўзи қамашган инсоннинг ўзи...

1991

ШУКУРКИМ, КЕЛДИ ИСТИҚЛОЛ

Агарчи исмим Эркин.

Эрки йўқ, банди кишан бўлдим,
Кўзим боғлиқ, дилим доғлиқ,
Тилим йўқ, бесухан бўлдим.

Кўриб хайратга тушди

Бу жаҳон ҳоли паришоним,
Бамисли анкабут сўрган –
Чибин, пажмурда тан бўлдим.

Муаззам Сайхуну, Жайхун –

Лабида ташна лаб қолдим,
Кийинтирдим жаҳонни,
Жисми урён, бекафан бўлдим.

Чекибдур Бобуру Фурқат

Ватан ҳажрида афғонлар,
Мен эрсам, ваҳ, не ғурбатким,
Ватанда беватан бўлдим.

Олисда, оҳ, диёрим, деб

Соғинган, эй ватандошим,
Дема сен ўзни бебахт,
Бахти йўқ аслида ман бўлдим.

Шукурким, келди истиқлол,

Умидим рост қил, Оллоҳим,
Ки, шояд беқафас булбул
Каби соҳиб чаман бўлдим.

Ишончим бор, Ватан, бир кун

Келар чин нурли давронинг,
Дегайман шунда чин Эркин,
Чин инсон қайтадан бўлдим.

1991

ЯНГИ ЙИЛ МУНОЖОТИ

Вактнинг чопқирлигига ҳайратим тугамасдир,
Йилнинг ўтиши гўё чақнаган чакмоқ мисол.
Йил надир, умр ўзи аслида бир нафасдир,
Эшикдан кириб шу он дарчадан чикмоқ мисол.

Беш юз йил яшар эмиш тоғ аҳли бир қабила,
Сабрни маслак билиб, қаноатни тоат деб.
Уй тикламас эмишлар биргина сабаб ила,
Шу озгина умрга ранж чекмоқ на ҳожат деб.

Бу-ку бир афсонадир, аслида аҳли олам
Одамдек яшаш истар шу беш кунлик дунёда.
Жаҳондан умид узмас умри ўтиб борса ҳам,
Ёши улғайган сари орзулари зиёда.

Болам деб ниҳол экар, набирам деб уй солар,
Мендан ҳам бирор ёдгор авлодимга колсин, дер.
Дил тубида умрбод яшар ойдин хаёллар,
Ватаним камол топсин, миллатим юксалсин, дер.

Инсондек яшамокнинг асли шудир маъноси,
Юрт севгиси бизларга юракдаги қондандир,
Бу муқаддас туйғуда аждодларнинг нидоси,
Ҳадис сўзи – Ватанга муҳаббат имондандир.

Имонимни бутун қил, юртимни нурафшон қил,
Пок, ҳалол йўлларингга бизни йўлла, илоҳим.
Ватаним кемасини долғалардин омон қил,
Бу поёнсиз уммонда ўзинг қўлла, илоҳим.

Юракларга меҳр сол, адоватдан қил йирок,
Бу кунги заҳматларнинг оқибати қут бўлсин.
Эрка ташна элимнинг бахти бўлсин ярқирок,
Осмони ёруғ бўлсин, насибаси бут бўлсин.

1992

НАВРЎ НАШИДАСИ

Юртим!

Илхомимга сарчашма ўзинг,
Бирдек азиз менга ёзинг ҳам кузинг.
Бу кун баҳорингга шеър айтмоқчиман,
Ватаним, муборак бўлсин наврўзинг.

Яна олам бўлди яшил, серфусун,
Яна қизгалдоқлар очилди гулгун.
Бу йилги кўкламинг ўзгача бутун,
Ватаним, муборак бўлсин наврўзинг.

Қаттик қишдан чиқдинг зах тортиб, хориб,
Ердан чиққан каби бойчечак ёриб.
Бағрингдан муз кетди ҳамалга бориб,
Ватаним, муборак бўлсин наврўзинг.

Қир яшил, боғ яшил, бўстондир яшил,
Баҳорий либосда жаҳондир яшил,
Эрк яшил, истиклол, имондир яшил,
Ватаним, муборак бўлсин наврўзинг.

Бошингда хуррият куёшинг бордир,
Ўз Туғро, Байроғинг, Юртбошинг бордир.
Максадинг, ғайратинг, бардошинг бордир,
Ватаним, муборак бўлсин наврўзинг.

Ёш чинорсан, ўзни тутиб оларсан,
«Илик узилди»дан ўтиб оларсан.
Юзлаб баҳорларни кутиб оларсан,
Ватаним, муборак бўлсин наврўзинг.

Бугун далаларга қадалган уруғ,
Иншооллох, ризку баракот тўлуғ,
Эй умид ўлкаси, эртаси улуғ —
Ватаним, муборак бўлсин наврўзинг.

1992

ТУРКИСТОН БИР, ВАТАН БИР

Қадим она бу тупроқ
Туркистон бир, ватан бир.
Бизга жондан азизроқ
Туркистон бир, ватан бир.

Ал-Беруний ёди бор,
Яссавий фарёди бор,
Кошғарий ижоди бор,
Туркистон бир, ватан бир.

Танғритоғ – шамойили,
Жайхун, Талас ва Или –
Боболарим манзили –
Туркистон бир, ватан бир.

Форобий чолғусида,
Навоий орзусида,
Шоҳ Бобур қайғусида
Туркистон бир, ватан бир.

Темур бобом туғида,
Шермуҳаммад руҳида,
Истиклол шукуҳида
Туркистон бир, ватан бир.

Тоҷик – юксак Помирим,
Туркман – туташ томирим,
Қирғиз, козоқ – бовурим –
Туркистон бир, ватан бир.

Мустафо Чўкай жони,
Чўлпоннинг шаҳид қони,
Қодирийнинг армони –
Туркистон бир, ватан бир.

Ёвлар пора қилган тан,
Хомталаш бўлган ватан.
Оҳ, бўлурми қайтадан
Туркистон бир, ватан бир.

Она ерга кулоқ тут,
Нидолар бўлмас унут.
Рухлар айтар: она юрт
Туркистон бир, ватан бир.

1992

ЎЛКАМДА БАҲОР

Далалар уйғонди, бойчечак унди,
Заминдан қор кетди, кўнгилдан ғубор.
Ярк этган толедай куёш кўринди,
Ўлкамда баҳордир, ўлкамда баҳор.

Қиш узоқ чўзилди, шукур, ўтди-я,
Боқийдек туюлган музлар кетди-я,
Ивишиқ кунларнинг куни битди-я,
Ўлкамда баҳордир, ўлкамда баҳор.

Баҳорда ёшликнинг тотли бўйи бор,
Баҳор эрк сингари ёруғ ва зангор.
Ёш юртим баҳордек бўлсин беғубор,
Ўлкамда баҳордир, ўлкамда баҳор.

Баҳорнинг баҳордек феъллари бордир,
Момақалди роғи, селлари бордир.
Гоҳ сарин, гоҳ аччик еллари бордир,
Чунки у баҳордир, ўлкамда баҳор.

Майли-да, хуш келди, бут келди кўклам,
Тўкинлик, барака кут, келди кўклам,
Иншооллох, дейлик – кут келди кўклам,
Ўлкамда баҳордир, ўлкамда баҳор.

1992

ВАТАН ҚАДРИ

Чашма қошида тиник сув
Қадрини билмас киши,
Сайр этиб гулшанда гулни
Кўзига илмас киши.
Вах, бу не гафлатки инсон —
Кўксида тутмиш ватан,
Ким ватан ичра ватаннинг
Шукрини қилмас киши.
Юрт недир, юрт доғи недир,
Юртдан айрилган билар,
Англаувчи юрт фирокин
Юртда топилмас киши.
Эй ватандошим, эшит
Бобуру Фуркат ноласин,
Бесабаб андуҳ тиғида
Бағрини тилмас киши,
Билма, фарзандим, ватан ҳажрини,
Лек қадрини бил —
Ким ватан қадрини билмас,
Англа, комилмас киши.

1992

ЎЗБЕКИСТОН БОҒЛАРИГА ҚАЙТИБ КЕЛДИ БУЛБУЛЛАР

Бугун саҳар булбулларнинг чаҳ-чаҳидан уйғондим,
Шоҳимардон тоғларида бир яйрадим, қувондим.

Бир-бирига навбат бермай кўшиқ айтди булбуллар,
Шукр бўлсин, боғларимга яна қайтди булбуллар.

Неча замон ноёб эди ўлкамда бу тарона,
Неча замон булбулларни соғинганди Фарғона.

Томигача пахта эккан элда нетар булбуллар,
Осмонидан захар ёккан юртдан кетар булбуллар!

Чаманзорлар шудгор бўлса булбул кандоқ яйрасин,
Эрк кушчаси эрк йўк жойда кандоқ килиб сайрасин?

Мана, бу кун боғларимга қайтиб келди булбуллар,
Хур Ватанга хур кўшиқлар айтиб келди булбуллар.

Мен ҳам энди қаламимни шеърлар учун чархлайин,
Бу сеҳрли таронани ғазалларда шархлайин.

Бугун саҳар булбулларнинг чаҳ-чаҳидан уйғондим,
Шоҳимардон тоғларида бир яйрадим, қувондим.

Чаманларда шўх сайрасин, завкка тўлсин булбуллар,
Қайтмас бўлиб ватанимга келган бўлсин булбуллар.

1992

ВАТАН, ТО ТАНДА ЖОНИМ БОР

Ватан, то танда жоним бор,
Сенингдирман, сенингдирман,
Таним хок ўлса ҳам сен ёр,
Сенингдирман, сенингдирман.
Жаҳон кенгдир, фалак кенгдир,
Юрак кенгдир, чу сен борсан,
Сенингсиз икки дунё тор,
Сенингдирман, сенингдирман.
Менга бегона элларда насиб гар
Ўлса юз роҳат
Чекай бағрингда минг озор,
Сенингдирман, сенингдирман.
Агар шодликларинг оздир,
Менингдирсан, менингдирсан,
Магарким ғамларим бисёр,
Сенингдирман, сенингдирман.
Бугун бор, эрта йўқ жисмим,
Валек руҳим учун мангу
Сенинг мангулигинг даркор,
Сенингдирман, сенингдирман.
Сенинг ишқинг билан ёндим,
Кетар жонимда бу оташ,
Сенингдирман, яна такрор,
Сенингдирман, сенингдирман.

1992

* * *

Қадаминг муборак бўлсин, янги йил,
Умрим дафтарининг шероз йили бўл.
Умид манзилини бизга яқин қил,
Юксалиш йўлининг оғоз йили бўл.

Баҳор ёмғир бўлиб баракангни соч,
Ёзда офтоб бўлиб толе юзин оч,
Кузинг тўкин келсин, бахтинг боривож,
Озод Ватанимга парвоз йили бўл.

1993

КЕЛ, ЭЙ БОБУР, ВАТАНГА...

Кел, эй Бобур, ватанга,
Элда ёдинг, қадру шонинг бор,
Табаррук бул заминингда
Ҳаёти жовидонинг бор.

Соғинчинг, орзуйинг,
Кўзёшинг, армонларинг бунда,
Жаҳонга сиғмаган
Шоир хаёлинг, бир жаҳонинг бор.

Бу юртнинг лолазорига
Сочилгандир юрак конинг,
Шафақларда фалакни
Ўртаган ўтли фиғонинг бор.

Замонеким, низолардан
Тўйиб тарки ватан қилдинг,
Муродинг энди ҳосилдир,
Замони аъломонинг бор.

Элинг, алҳамдулиллоҳким,
Асоратдан халос бўлган,
Гўзал юрт Андижонинг,
Анда руҳинг, анда жонинг бор.

Кел, эй Бобур, ғазал ёз,
От миниб кез шоҳ Бобурдек,
Неча Бобур каби наслинг
Баҳодир, пахлавонинг бор.

1993

ҲОЖИ ОТА МАРҒИЛОНИЙ СЎЗИ

Етмиш йиллик умрим ўтди хорижда –
Юздан ошган Ҳожи отанг бўламан.
Ўлолмадим Истанбулда, Парижда,
Она юртдан айру қандок ўламан?

Қандок кетай ватанимни кўрмай хур,
Илҳақликдан зўр дунёда ҳеч дард йўқ.
Мана, етдим муродимга, минг шукур,
Энди, болам, ўладиган номард йўқ.

1993

ЁШ ШОИРГА

Тилай ғайрат сенга, ёш шоир укам,
Фазлу ҳикмат сенга, ёш шоир укам.
Биз ҳам куйлаб ўтдик имконлар қадар,
Энди навбат сенга, ёш шоир укам.

Мустақил ҳур маъво сенингдир, сенинг,
Озод, эмин садо сенингдир, сенинг.
Биз шивирлаб айтган туйғуни энди
Куйлаш ошкоро сенингдир, сенинг.

Нафосат юртига посбон бўл, ўғлон,
Тили шамшир, кўкси қалқон бўл, ўғлон.
Аввало шоир бўл, ундан ҳам аввал
Шу юртга ўғлон бўл, ўғлон бўл, ўғлон.

1993

МАСКАНИМ ФАРҒОНАДИР

Бу ватанда бир макон бор, мен учун бир донадир,
Кўхна Туркистон садаф бўлса, у ер дурдонадир,
Ким парихона деб айтар, ким учун Парконадир,
Шеърийат таърифида уйқудаги жононадир,
У менинг уйғоқ диёрим ўктаму мардонадир,
Масканим Фарғонадир, Фарғонадир, Фарғонадир.

Чин парилар маскани, Зухрою Тоҳирлар ери,
Олиму шоир, хунарманд, фазли нодирлар ери,
Кўп ажиб мўъжиза бунёдига кодирлар ери,
Кифтда тўн, белда кийик, марду баходирлар ери,
Мақтаниб юрдим жаҳонда, менга бу юрт онадир,
Масканим Фарғонадир, Фарғонадир, Фарғонадир.

Кечмишинг хобимга кирса, сесканиб уйғонаман,
Сочи қирқилган момом фарёдидан тўлғонаман,
Шоиринг ёзмиш: «Шул айбим – мардуми
Фарғонаман»,

Шукрларким, бу алам андуҳига бегонаман,
Эл аро фарғоналикман, деб ғурурим конадир,
Масканим Фарғонадир, Фарғонадир, Фарғонадир.

Масканим Фарғонаю кўхна Самарқанд ҳам маним,
Хоразм фаҳрим, Наманган – меҳриму жоним-танним,
Ёшлигим ардоқлаган Тошкент кўнгулдан севганим,
Андижон, Сурхон, Бухоро – ўз чўлим, ўз ғулшаним,
Лек десам Фарғона, дилда ўзга оташ ёнадир,
Масканим Фарғонадир, Фарғонадир, Фарғонадир.

Мустақил, тинчу омон юртим саодат ўлкаси,
Келмасин бошиға ҳеч ранжу балолар кўлкаси,
Ризки бут бўлсин унинг, ер кўрмасин ҳеч елкаси,
Янграсин оламда мен ҳурман деган озод саси,
Бу замин обиҳаёт бирла тўлуғ паймонадир,
Масканим Фарғонадир, Фарғонадир, Фарғонадир.

1995

ФАРҒОНА ЙЎЛЛАРИДА

Дейдиларки, эр кишининг
Уялгани – ўлгани.
Фарғонанинг йўлларида
Қувиб ўтдик «Волга»ни.

Довон ошиб, шамол бўлиб
Учар бизнинг «Жигули»,
«Жигули»мас, нақд «Бойчибор»,
«Ҳавопаймо» дегули.

«Жигули»да биз – тўрт улфат,
Дунё билан иши йўқ.
Ўзимиздан жуда мағрур,
Бизга етар киши йўқ.

Кечкурунги базми жамшид –
Тўйга шошиб борамиз.
Кўринган ҳар ғилдиракни
Қувиб ошиб борамиз.

Бир пайт бизнинг жайрон тойни
Билолмадик не сабаб,
Пачоққина «Запорожец»
Қувиб колди, воажаб.

Ўзмоқ бўлиб йўлни гоҳ сўл,
Гоҳи ўнгга салади.
Тумов бўлган хўроз каби
Бибилдоғин чалади.

Бизлар эса бўш келмаймиз,
 Мингга қўйиб босамиз.
 Қий-қийлашиб, тил кўрсатиб,
 Масхаралаб қочамиз.

«Запорожец» нима бўпти,
 Қувиб ўтдик «Волга»ни.
 Бос, дер Парпи, эр кишининг
 Уялгани – ўлгани.

Рихситилло қичқиради:
 «Тоғорангни нари ол».
 Эгамберди қах-қах урар:
 «Эски кумғон, яхши қол!».

«Запорожец» чидамади,
 Тўрт улфатни гангитиб,
 Шартга йўлни кирга солди,
 Ҳаммаёкни чангитиб.

Тариллади, вариллади,
 Қувиб ўтди, воҳ, қаранг!
 Қувиб ўтиб машинани
 Йўлга қўйди кўндаланг.

Биз тўхтадик. Йўл беркилган.
 Ўтишга ҳеч имкон йўқ.
 Тўртов хайрон ўлтирибмиз,
 Тиззаларда дармон йўқ.

«Запорож»дан чиқиб келди
 Фарғоналик барзанги.
 Барзангининг ҳар елкаси
 Нақд Чотқолнинг харсанги.

Белбоғига осиб олган
 Пичоғи ҳам бир қулоч.

Қалтирармиз, олдга йўл йўқ,
Қайтишга ҳам йўқ илож.

Машинани ташлаб кочсак
Қаерга ҳам кетармиз?!
Битта-битта ушлаб олиб
Чавакласа нетармиз?!

Ана, қадин ростлади у,
Сўнг атрофга аланглаб –
Бизга қараб аста юрди
Кинг-Конг мисол лапанглаб.

Шу пайт илож бўлса эди
Биз тўрт аканг қарағай,
Тошкентгача қочар эдик
Орқамизга қарамай.

Яқин келди, салом берди,
Эртақларда дейдилар:
Девлар аввал салом бериб,
Кейин тутиб ейдилар.

Деразадан кўлни тикди.
Улкан, жундор, дахшат кўл.
«Сўрашайлик» демаганда
Додлар эдик, энгил ҳўл.

Гулдираган овоз билан
Гап бошлади: «Минг узр.
Йўлингизни тўсиб сизни
Қилган бўлсам беҳузур.

Машинангиз ғилдираги
Бўшаётир, акалар.
Мотордан ҳам мой кетганга
Ўхшаётир, акалар.

Шуни айтиш учун қувиб,
Йўлни тўсдим, кечиринг!
Энди ўзим кўриб берай,
Мотор ўтин ўчиринг».

Шундай дея кириб кетди
Машинанинг тагига.
Сўнгра чиқиб насос урди
Орқа филдирагига.

Сеҳрланган одамлардек
Турар эдик биз хайрон.
Қарашайлик десак қўймас:
«Фарғонага сиз меҳмон».

Иш ораси латифалар
Айтиб яна кулдирди.
Хуллас, шу кун деҳқон йигит
Бизни тирик ўлдирди.

Ишни созлаб, ариқчада
Ювар экан қўлини,
Сўраб борар манзилимиз,
Айтди якин йўлини.

Сўнг бор караб машинага,
Ён кўзгуни тузатди.
«Оқ йўл», деди, ўзи кетмай
Аввал бизни кузатди.

«Хайр, қамчи босинг, энди
Тойчоғингиз ҳеч толмас.
Бизнинг эски қумгон тугул
Самолёт ҳам етолмас».

Йўлга чиқдик изза бўлиб
Қип-қизариб, шарманда.
Энг ёмони кейин бўлди –
Тўйхонага борганда.

Остонада ўша йигит
Бизни кутиб турарди.
Қўлда кумғон, елкасида
Сочик тутиб турарди.

Кўзи кулиб боқар эди,
Сир бермасди у бироқ.
Бундан кўра бизни тутиб
Урса эди яхшироқ.

Ўзимизга аён шу кун
Бўларимиз бўлгани.
Дейдиларки, эр кишининг
Уялгани – ўлгани.

1996

ДЕМАНГ, ШОИР ТИНИБ КЕТДИ

Деманг, шоир тиниб кетди,
Сиёсатга иниб кетди.

Ва ё айтмангки, мўрт толдек,
Шамолларда синиб кетди.

Сиз, эй лутф баҳрида ғаввос,
У сизни соғиниб кетди.

Деманг, шоир жимиб кетди,
Ғазал ёзмай тиниб кетди.

Тиниб кетса, билингизки,
Ёғоч отга миниб кетди.

1996

МУБОРАКБОД

Икки ёнбағирдан тушган кўш ирмок
Бирикиб сой бўлиб оққани каби,
Қамар кўзгусию куёш шуъласи
Учрашиб ой бўлиб бокқани каби,

Қарчиғай кифтида туташ кўшалок
Қанотин фалакда қоққани каби,
Заминда учрашиб офтоб билан сув
Замин кўксига гул таққани каби,

Ғижжак торларида учрашган симлар
Куй бўлиб дилларга оққани каби,
Шеър узра туташган қалам ва қоғоз
Юракларга олов ёққани каби,

Бу кун икки юрак – икки кабутар
Бир севги навосин чалмоқда хассос.
Икки чаманзорнинг икки чечаги
Бир янги гулшанга солмоқда асос.

Бу гулшан уйингиз муборак бўлсин,
Муҳаббат тўйингиз муборак бўлсин.

1996

КЕКСАЛИК ГАШТИ

Қарилик гаштини мақташдан кўра,
 Мухбир болам, уни бизлардан сўра.
 Мана, биз бу гаштни сураётирмиз,
 Эрталаб инқиллаб тураётирмиз,
 Оғриқдан какшаган белимиз силаб,
 Кавушимиз судраб, чунон имиллаб,
 Белимиз чангаллаб юраётирмиз,
 Қарилик гаштини сураётирмиз.

Билакдан куч кетган, кўздан эса нур,
 Пашшамизни зўрға кўраётирмиз.
 Бир маҳал оқ уриб қилардик хузур,
 Энди валокардин ураётирмиз.
 Келар ичимиздан хўрсиник чуқур –
 Асқар тоғ эдик-ку, нураётирмиз.
 Кўнамиз, не илож, шунга ҳам шуқур,
 Ҳарқалай кўз тирик, кўраётирмиз,
 Қарилик гаштини сураётирмиз.

Қариликни ҳавас қилмагин, болам,
 Ёмон кўринади кўзингга олам.
 Қариганда ачиб қоларкан одам,
 Баъзан бобов бўлиб ҳураётирмиз,
 Қарилик гаштини сураётирмиз.

Қарилик гашт эмас, юлғунли дашт ул,
 Қарилик тикандир, ёшлик эса гул,
 Ёшликка не етсин, у ўзи маъқул,
 Ёшлик хазинадир, қарилик – бир пул.

Йигитларга айтар насиҳатим шул:
Ёш ёшликда ёшлик гаштини сурсин,
Кексалик ҳам келар, уни ҳам кўрсин,
Ҳозирча қаришга шошмасдан турсин –
Белангиси курсин, йўтали курсин.
Агар маъкул бўлса фахрий деган ном
Барча нишонимиз олиб, бир оқшом
Ёшлигини бизга қарз бериб турсин.
Қарилик гаштини мақташдан кўра,
Мухбир болам, уни бизлардан сўра.

1996

ШАХМАТ УСТИДА АЙТИЛГАН ШЕЪР

Мен эркак ўрнида туришим керак,
Ё хотин измига юришим керак.

Хотиннинг, тўй, лозим омадаси кўп,
Ҳа, деса лаббай, деб туришим керак.

Ҳа, деса лаббай, деб туришим учун,
Уйимда пул завод куришим керак.

Уйимда пул завод қура олмасам,
Энг катта банкани уришим керак.

Энг катта банка ҳам кўлдан келмаса,
Ҳа, деса шалвираб туришим керак.

Шалвираб турувчи эркак бўлгандан
Йўқ бўлиб дунёдан, куришим керак.

Дунёдан йўқ бўлиб кетмаслик учун
Мен эркак ўрнида туришим керак.

Яъни эркакларнинг ишини қилиб,
Мазза қилиб шахмат суришим керак.

1996

КУЗАТИШ

Маъсум кўзларингда севинч бир олам,
Мурғак кўнглинг ичра дунё хаяжон.
Бугун кўймоқдасан мактабга кадам,
Мустақил юртимга тенгдош болажон.

Отанг ғурурланар, онанг билмас тин,
Бувинг бўйларингдан юз бор айланди.
Янги ҳаёт сенга муборак бўлсин,
Озод ватанимнинг озод фарзанди.

Биринчи сентябрь, биринчи наҳор,
Биринчи кўнғирок, биринчи таълим.
Осмонинг беғубор, дилинг беғубор,
Бахтли кун дунёга келган асалим.

Сени кузатаркан, ойижон эмас,
Фаришталар сочинг тараб турибди.
Хаёлимда шу бир хонадон эмас,
Олам йўлларингга караб турибди.

Ойдин истикболинг, икболинг билан
Кўнглимнинг энг ширин хаёлидирсан.
Ниҳолсан, эртанги камолинг билан
Умидлар юртининг тимсолидирсан.

Кўнглим тўла сенга ҳавас ва зиё,
Ўзинг ўз, сўзинг сўз, мутелик абас.
Ўзга тил, бегона маслагу маъво
Энди сенга азиз, мукаррам эмас.

Хур мамлакат сенинг, хур юрак сенинг,
Буюк тарих сенинг, сенинг замонанг.
Инқилоб зурёди эмас ватанинг,
Куллуқдан бошланмас миллий таронанг.

Шукур, шундок кунга етказди тақдир,
Ёруғ пешонангдан, кел, битта ўпай.
Юксакларни кўзла, қарчиғай ахир
Полапон бўлса ҳам зоти қарчиғай.

1998

ТОШКЕНТ ДАРБОЗАСИ

Менинг юртим бугун энди
Жаҳон бирлан туташгандир,
Туташ тақдир, туташ руҳдир,
Туташ жондир, туташ қондир.
Недир хат порлагувчи
Пойитахт дарбозаси узра,
Бу юртга хуш келибсиз,
Мархабо, «Welcome to Tashkan»дир.

1997

БОҶИЙ ХОТИРА

Ўйлайман, очилса ҳар йил навбахор
Мовий кенгликларда алвон лолалар,
Булар лола эмас, ёт элларда зор
Лолага айланган аскар болалар.

Ўйлайман, офтоб уйғониб сахар,
Кунчиқар уфкига тикканда ялов,
Бу гулгун шафакмас, осмонга қадар
Бевалар оҳидан туташган олов.

Ўйлайман, ҳар кеч шамс етса заволга,
Борлиқнинг тугамас мотами ростдир.
Тун эмас, оналар эгнида қолган
То маҳшар ечилмас қора либосдир.

Юр, болам, Майдонга борайлик бугун,
Қўлингда дона гул яноғингдек ол.
Бу гул сенинг бахтинг, шод кулгинг учун
Фидо бўлган бобонг калбига тимсол.

Йўк, сен ўзинг гулсан, ватанинг – чаман,
Улғай, асл зотинг унутма сира.
Билки, қадр билмак аслида – ватан,
Ватаннинг маъноси боқий хотира.

1998

* * *

Сиз менинг осмоним, моҳитобимсиз,
Моҳитобим эмас, офтобимсиз,
Ишончим, қувончим, юпанчим, яна
Соғинчим, ўкинчим, изтиробимсиз.

Сиз менинг қалбимсиз, қалбимдаги шеър,
Битмоқ орзу қилган бош китобимсиз.
Севгим, умрим, яна умрим давоми,
Бахтим, роҳатимсиз ва азобимсиз.

Сиздан шодлик кўриб кўзларимда нур,
Алам чексам майли, шунга ҳам шукур,
Бу дардли дунёда яхшики борсиз,
Борлигингиз учун сизга ташаккур.

1998

АСКАРИНГМАН, ОНА ЮРТИМ!

Бу дунёда яхши, ёмон кунлар кўрдим,
Ўкинчим йўқ, майли, йиллар қаддим эгсин.
Мен ҳамон бир аскарингман, она юртим,
Сен томонга отилган ўқ менга тегсин.

Ҳали комил атолмасман маконимни,
Бекам одил санолмасман замонимни.
Лек киприкда сақлайман бу давронимни,
Бу давронга отилган ўқ менга тегсин.

Юртим, олис йўлга чиққан қарвонинг бор,
Қарвонингга посбон уйғоқ сарбонинг бор,
Эл дардида ҳаловатсиз ўғлонинг бор,
Шу инсонга отилган ўқ менга тегсин.

Тонг нуридан, ватан, қалбим осмонида,
Эркинг азал аждодларнинг армонида,
Меҳринг абад авлодларнинг имонида,
Шу имонга отилган ўқ менга тегсин.

1999

ЎЗБЕК НАВОЙНИ ҲҚИМАЙ ҚҲЙСА...

Ўзбек Навоийни ҳқимай қўйса,
 Олтин бошнинг калла бўлгани шудир.
 Бедил колиб Демьян Беднийни суйса,
 Қора сочнинг малла бўлгани шудир.

Ўзбек Навоийни ҳқимай қўйса,
 Дод демокқа палла бўлгани шудир.
 Маърифатдан айру ўйнаса, кулса,
 Аза чоғи ялла бўлгани шудир.

Ўзбек Навоийни ҳқимай қўйса,
 Алдангани, алла бўлгани шудир.
 Юлғич азиз бўлиб, билгич хор бўлса,
 Пайтаваннинг салла бўлгани шудир.

Эл комил бўлмаса юрт эмас улуғ,
 Бекадр маҳалла бўлгани шудир.
 Қалб тўла нур халқнинг ризки ҳам тўлуғ,
 Омбор тўла ғалла бўлгани шудир.

Ўзбек ўзлигини англаса бекам,
 Унинг «Баракалла» бўлгани шудир.
 Оламга Навоий наслиман деган
 Овози баралла бўлгани шудир.

1971–2000

УЧРАШУВ

Олмон ватанимни забт этолмаган,
Ажиб ишлар қилар бул чархи гардун.
Милтиқ эмас, қалам тутган Йоганн
Менинг кулбам аро мехмондир бугун.

Кўлида Саъдийнинг «Гулистон»и бор,
«Шарқ-Ғарб девони»дин ўқир менга шеър.
Бунда ногоҳ икки соҳиби ашъор
Дардлашиб қолдилар – Гёте, Алишер.

Даҳоларга йўқдир замон ва макон,
Улар малак янглиғ олам боласи.
Ошиқ юракларни титратар ҳамон
Мажнун фарёдию Вертер ноласи.

Гарчи ўтиб кетмиш асрлар катор,
Гарчи бу кун ўзга курраи олам.
Аммо ҳануз ерда ёсуманлар бор,
Ҳануз ўлгани йўқ Мефистофель ҳам.

Лайло, Маргарита соф дил тўлкини
Гоҳи харсангларда бўлади чил-чил.
Икки олам аро инсон руҳини
Ҳануз талашади Ҳақ ва Азозил.

Лекин Фарҳодгаю Фаустга армон
Меҳнат, ижод юрти бу менинг ўлкам.
Устозларим уни кўрсин деб бир он
Тўхта, эй сония, деюрман бу дам.

1999

КИЧКИНА КАТТАЛАР

Мартаба берганда феъл ҳам берса кенг,
Адлу мурувватдан килмаса жудо.
Даргоҳи катталар бор бўлсин, лекин
Кичик катталардан асрасин худо.

Сен бирор эшикка бош уриб борсанг,
Юз бор ҳақ бўлсанг-да битмаса ишинг,
Билки, кўкси ичра қалб эмас, харсанг –
Кичкина каттадир учраган кишинг.

Сен олим бўлсангу ихтиро билан
Лол килгудек бўлсанг агар дунёни,
Сенга йўл очгунча бир имзо билан
Кичкина каттанинг узилар жони.

Тадбиркор бўлсангу эл нафи учун
Бир тадбир ўйласанг, изласанг чора,
Улар топар албат ечилмас тугун,
Суягинг қолгунча қилар овора.

Аскар қасам ичар бўлмокка фидо,
Табиб қасам ичар бахш этмокка жон.
Кичкина катталар онт ичар аммо
«Фалон бўлай, сени қилмасам сарсон».

Чинор бўлсанг, улар кемиргувчи курт,
Пўлат бўлсанг, улар емиргувчи занг.
Эй тангрим, эл унмас, қад кўтармас юрт
Кичик катталарга инсоф бермасанг.

Ҳеч кимса бўлмаган дунёга устун,
Укбога зар олиб кетмаган одам.
Каттаю кичикнинг бошида бор кун
Келар, ахир, кичик катталарга ҳам.

Мен шеър айтдим, холос, не ҳам қилай ман,
Не илож, изтироб жонга ўт калар.
Фақат кўнглингизга имон тилайман,
Диёнат тилайман, кичик катталар.

2000

БИР НИҲОЛ

Юртдошим, боғингга бир ниҳол када,
Бу ниҳол номини Яхшилик ата.

Ниҳолинг ёнига бир гул экиб қўй,
У гулнинг исмини Гўзаллик деб қўй.

Гулу ниҳолингга бахш этиб ҳаёт,
Сув бер ва бу сувга Меҳр деб қўй от.

Сендан фарзандингга боғ қолсин, эй дўст,
Боғинг Ватан деган ном олсин, эй дўст.

2000

ТАБРИК

(«Халқ сўзи» газетасига)

Дарбозам чертувчи эрта тонг билан,
Элни уйғотувчи ҳар субҳ бонг билан,
Рўзномам, ўн ёшинг муборак бўлсин,
Янги аср, янги шуур, онг билан.

Ёдимда тўксон бир, туғилган йилинг,
Истиқлол деб дастлаб чиққанди тилинг.
Мустақил мамлакат тенгдоши бўлиб
Ватан хизматига боғланди белинг.

Мудом озод элнинг озод сўзи бўл,
Кенг оламга сергак боққан кўзи бўл.
Ҳақиқат йўлини ёритган чароғ,
Адл карвонига қутб юлдузи бўл.

Бу ён Америка, бу ён Чинмочин,
Ўзбек олам узра ёзди қулочин.
Қулоч ёзган элнинг садоси бўлиб
Юксал, темир қанот, эй мурғак лочин!

2001

РИЗҚИНГНИ ҲАЛОЛ ЭТГИЛ

Умрингни давом айлаб
Уқбони хаёл этгил,
Ақлингга калом айлаб
Кўнглингга савол этгил.
Ғайратни мудом айлаб
Ғафлатни завол этгил,
Уйқуни ҳаром айлаб
Ризқингни ҳалол этгил.

2003

ЎЗБЕК БЎЛИШ ОСОН ЭМАСДИР

Инсон ҳар ким бўлмоғи мумкин,
Ғайрат қилса, кунт қилса басдир.
Бир рутба бор оламда лекин –
Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Кўп юрт кўрдим, кўп кездим жаҳон,
Кўра-кўра келтирдим имон:
Араб бўлиш, рус бўлиш осон,
Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Япончилик демайди япон,
Немисчилик демайди олмон,
Ўзбекчилик бор бўлсин омон,
Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Ўзбек бўлиш фидолик демак,
Роҳатидан жудолик демак,
Шаън деб, ор деб адолик демак,
Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Дини – поклик, инсоф, мурувват,
Тарикати – мардлик, футувват,
Дўсти – меҳнат, ёри – укубат,
Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

У хаммани ўйлаши керак,
Кўнгил олиш, йўқлаши керак.
Ўзбек қачон ухлаши керак?
Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Боласига макка, мош берган,
 Дошқозонда юртга ош берган,
 Борми бундоқ урфга дош берган,
 Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Битмас ишни битиргувчи халқ,
 Йўқни топиб келтиргувчи халқ,
 Егувчимас, едиргувчи халқ
 Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Оғиз очмас каму кўстидан,
 Ҳасадгўй кўп лекин дўстидан,
 Ошини еб кулар устидан.
 Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Қонда бор феъл – ҳиммати баланд,
 Файз-барака шу феълга монанд.
 Минг йилларни кўрган донишманд
 Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Ўзбек азал яралган омил,
 Фанда устоз, хунарда комил,
 Фотиҳларга дарс берган оқил
 Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Неча бўлиб йўқликка маҳкум,
 Тилдан, диндан бўлмаган маҳрум,
 Синиб, сингиб кетмаган мардум –
 Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Даҳрийликка асло кўнмаган,
 Гаҳ деганда қўлга кўнмаган,
 Жанозасиз ўлик кўнмаган
 Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Миллат ҳисси борки, курашар,
Миллатман деб жам бўлиб яшар.
Ўз йўлини танлаган башар
Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Янги аср, янги давронда,
Низоларга тўла жаҳонда,
Зўрлар тўкнаш келган маконда
Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Бу идроку фаросат асри,
Кураш асри, жасорат асри,
Сабру бардош, матонат асри
Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Ватанида янги бир ватан
Кураётир ўзбек қайтадан,
Осон эмас, такрор айтаман,
Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Даст кўтармоқ замона юкин,
Юрт асрамоқ обод ва тўкин
Енгил ишмас, айникса бу кун
Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Шеърим битди айни тонг-сахар,
Зухро майин тўкар эди зар.
Шу юлдуздек бағрида гавҳар
Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

Қалби тўла меҳру зиёга,
Эътиқоди ёлғиз Худога,
Лаббайка, деб келган дунёга
Ўзбек бўлиш осон эмасдир.

2009

КАМОЛИНГ МУБОРАК

Камолинг муборак бўлсин, истиклол,
Йигит ёшга етган навқирон юртим.
Эзгу умид билан экилган ниҳол
Тотли ҳосилини, шукрки, кўрдим.

Шукрки, долғали йўллардан бориб,
Бу обод кунларга етдик тинч, омон.
Биз шундай яшадик: элликда қариб,
Етмишга етганда бўлдик навқирон.

2008

СЕН ДАВЛАТСАН, АЗИЗ ВАТАНДОШ!

Дўстим!

Сен ўзни кўп хокисор тутма,
Ожиз бандаман, деб эгиб юрма бош.
Юртнинг эгасисан, зинҳор унутма,
Сен ўзинг давлатсан, азиз ватандош.

Мустакил, мўътабар мамлакат — сенсан,
Мамлакатда олий машварат — сенсан,
Халқсан, ҳукуматсан, салтанат сенсан,
Сен ўзинг давлатсан, азиз ватандош.

Панада турмокнинг фурсати эмас,
Бу тупрок фақирлар турбати эмас,
Соҳиб бўл, давлатнинг мурвати эмас,
Сен ўзинг давлатсан, азиз ватандош.

Ғайратсиз зотларга замонлар ёмон,
Жасорат йўқ ерда ёмонлар омон,
Давлат не, мардона бўлмасанг калқон,
Сен ўзинг давлатсан, азиз ватандош.

Диёнатли ўтган наслу насабинг,
Ноҳақликка бардош бермас асабинг,
Керагида бўлсин қаҳринг, ғазабинг,
Сен ўзинг давлатсан, азиз ватандош.

Юрт фарзанди асли ўзи юрт бўлар,
Кўзи чақноқ бўлар, қалби ўт бўлар,
Қаторда нори бор ватан бут бўлар,
Сен ўзинг давлатсан, азиз ватандош.

Мен деб кўкрак кериб юргувчи ўзинг,
Юртга соқчи бўлиб тургувчи ўзинг,
Буюк келажакни қургувчи ўзинг,
Сен ўзинг давлатсан, азиз ватандош.

2012

НОМАРДГА ТЕНГ БЎЛМА

Ичган ичмаганни ёмон кўради,
Чеккан чекмаганни ёмон кўради.
Юртидан, имону ор-номусидан
Кечган кечмаганни ёмон кўради.

Молинг сот, боринг сот, юрт сота кўрма,
Юрт сотганлар билан туз тота кўрма.
Улар тош отсалар ўкинма, севин,
Номардга тенг бўлма, тош ота кўрма

2012

ИККИ ЖАҲОННИ САДҚА ҚИЛ

Яхшилик қилма бировга кўз учун,
Яхшилик асли бировмас, ўз учун.

Ризки рўз бердим дема, одам ахир
Келмагай дунёга ризки рўз учун.

Не олиб кетгай бу оламдан киши,
Бори савдо икки газлик бўз учун.

Гар жаҳоннинг шоҳидурсан, зорсан
Меҳр аталган малҳаму дилсўз учун.

Жон надир, икки жаҳонни садқа қил
Дўст сенга айтган бир оғиз сўз учун.

1994

ТИЛСИМ

Аёл хатосидан кулган хатодир,
Тортишган ундан ҳам улкан хатодир.
Аёл ҳеч бир баҳсда енгилмас тилсим,
Уни фақат севиб килурлар таслим.

1994

МЕҲМОН ВА МЕЗБОН

(Ўзбекчилик лутфларидан)

– Мени меҳмонга айтсангиз,
Туртмасангиз борай,
Юмшоқ ўрнимдан бўйрага
Сурмасангиз борай.
Қовоғингиз осиб, лабни
Бурмасангиз борай.
Томоғимга ханжар тираб
Турмасангиз борай.
Менинг учун темир қафас
Қурмасангиз борай.
Ўлар ҳолга етгунимча
Урмасангиз борай.

– Сиз мен учун азиз меҳмон,
Туртарканман нега?
Қовоғимни осиб, лабим
Бурарканман нега?
Юмшоқ жойдан қоқ бўйрага
Сурарканман нега?
Сизнинг учун темир қафас
Қурарканман нега?
Ким ўз меҳмонин урипти?
Урарканман нега?

– Борсам, юқори чиқинг, деб,
Мени туртасиз-ку,
Хоҳлаган жойимни бермай
Тўрга сурасиз-ку.

Паккос ошингиз емасам
Лабни бурасиз-ку,
Май ичмасам ханжар тираб
Зўрлаб турасиз-ку,
Кетай десам қўймай, темир
Қафас курасиз-ку,
Нодонга ҳамсухбат қилиб
Мени урасиз-ку.

1994

«ТАРБИЯ»

Жиян тоғасига «жиннисан» деса,
Ота танбеҳ берди ўғлига секин:
Тоғанг катта одам, каттани эса
Сизлаш керак, ўғлим, «жиннисиз», дегин.

1994

ДЎСТИ НОДОНДАН КЎРА

Бўлмаса хушёр ёру
Окилу содиқ жўра,
Яхшидир идрокли душман
Дўсти нодондан кўра.

Дўсти нодон дўстлигидан
Кўп жафо чекдинг, кўнгил,
Ёлбориб дўстингдан энди
Битга душманлик сўра.

Дўст топишга хом этибдир
Бизни тақдири азал,
Ғўр бўлиб дунёга келдик,
Ғўрга киргаймиз ғўра.

Асли ўздин ўзга йўқдир,
Дўсти нодон, ўзга биз
Тил билан кўйдик тузоғ,
Қаздик қалам бирлан ўра.

Гар мени дўст англасанг,
Аччик тилимдан ранжима,
Менга душман ўз тилим,
Лекин сенга дўстдир, жўра.

Қил ўзингга дўстлик, Эркин,
Руҳингга иста нажот,
Тоза кўнгилни муҳаббат
Шуъласи бирлан ўра.

1994

КАЪБАТУЛЛОҲ

Имону намозу рўзаю закот –
Фарзин адо этмай, эл кўзи учун –
Ҳожи деган номни олмоқ бўлган зот
Қулоғига гапим, бир ўзи учун:

Нафи йўқ зар сочиб гуноҳ ювишнинг,
Рахмон ҳам, жаббор ҳам ёлғиз Оллоҳдир.
Бир дардманд қариндош, бир мухтож қўшнинг
Озурда юраги Каъбатуллоҳдир.

1999

ГРИПП БЎЛГАН ОШНАМГА

Соғлом бўлсанг ишлаб ҳорма, оғайни,
Грипп бўлсанг ишга борма, оғайни.
Фидойиман деб ҳаммага уқтирма,
Бу ҳам бир дард, уни элга юқтирма.

1999

ШЕЪР ЁЗГАНДА

Шеър ёзганда юрак сўзидан
Бошка сўзни укқан эмасман.
Нозирларнинг каттол кўзидан,
Ғазабидан кўрккан эмасман.

Фақат шеърим ростмана тиниб
Етилмаса, хом чикса бехос,
Устоз Озод Шарафиддинов
Қовоғидан кўркқанман, холос.

2000

ЁЛҒОН ҲАҚИДА

Гар ҳаким ўсалга тасалло бергай,
Сўзи ёлғон бўлса, Оллоҳ кечиргай.
Айрилган дўстларни ковуштирган зот
Алдаса, тадбири гуноҳдан озод.
Хунук хотинингга айт, юзинг – офтоб,
Бу асли ёлғонмас, гуноҳмас, савоб.
Росту ёлғонларнинг ҳисоби бордир,
У дунё, бу дунё жавоби бордир.
Ёлғончи оламда гуноҳимиз кўп,
Кечиргувчи танҳо парвардигордир.
Жаҳонда ёлғон бор лекин энг ёмон –
Элни жаҳолатга бошлаган ёлғон.
У халқ юрағига отилган ўқдир,
Унга икки олам мағфират йўқдир.

2000

МЕНИНГ ЁРИМ

(Айтишув)

Менинг ёрим кичкина, йўқдеккина,
Тўппончадан отилган ўқдеккина.
Тотли сўзин эшитиб эрталабдан
Кечга қадар юрамиз тўқдеккина.

Менинг ёрим қорача, холдеккина,
Арининг думидаги болдеккина.
Бизнинг аҳвол – куймичга ари босиб
Беланги даволаган чолдеккина.

Менинг ёрим ингичка, мўрдаккина,
Мўрдаккина бўлса ҳам зўрдаккина.
Тунов кун бир кўтариб ерга урди,
Фозгина эдим, бўлдим ўрдаккина.

Менинг ёрим сайроқи кушдеккина,
Сайроғи кулогимга хушдеккина.
Гапларини тинглайман сакраб, сакраб,
Ҳаммомдан кейин совуқ душдеккина.

Менинг ёрим кампиру – киздеккина,
Сиздек эдик, сиз бўлинг биздеккина.
Музхонада ҳар нарса узоқ турар,
Узоқ яшаб юрибмиз муздеккина.

1998

ТАЙЁРАДА

Парвоз чоғи тайёранинг дилбар келини
Кўк тоқини бизга тахти Сулаймон қилди.
Лекин эълон ўқиганда ўзбек тилини
Давлат тили бўлганига пушаймон қилди.

1998

АҲМАД АЛ-ФАРҒОНИЙ

**Аҳмад ал-Фарғоний таваллудининг 1200 йилли-
гига бағишланган байрам томошаси**

Сценарийси

МУҚАДДИМА

Сахнада қўлида устурлоб тутган
А х м а д а л-Ф а р ғ о н и й сиймоси.

А л-Ф а р ғ о н и й

Ассалом, Турон элим, Фарғона юртим, ассалом!
Рубъи маъмур ичра тутган нодир иклимда мақом.
Минг икки юз йил оша багрингга келдим, эй ватан,
Ҳур элимга айтай энди ўз ҳаётимдан калом.

(Муסיқа)

Фарғона тўртинчи иклимда турур,
Зироат, ҳунарда оламга машҳур.
Илму фани қадим, санъати қадим.
Файз, баракот берган Оллоҳи карим.
Суви оби кавсар, боғлари ризвон,
Бу юртда яшайдур жаннатий инсон.

Б и р и н ч и қ и с м

Фарғона бозори

С а в д о г а р в а ҳ у н а р м а н д л а р :

- Кеп қолинг узанги, эгар-жабдуққа,
- Кеп қолинг, кеп қолинг кути, сандуққа.
- Кеп қолинг дутору танбуру найга,
- Биздан кўза олмай кетарсиз қайга?
- Шамдон бор,

- Бор ўткир кетмон, тешамиз,
- Жаҳон мўъжизаси рангин шишамиз.

Бозорга Хитой карвони келади.

Х и т о й и к а р в о н с а р д о р и:

– Биз мулки Хитойдан ипак коривон,
Марв, Шому Румога бўлурмиз равон.
Савдогармиз сотар, олар ишимиз,
Лекин тарихларда қолар ишимиз.
Бизлар замон каби окувчи дарё.
Маърифат риштаси шарку ғарб аро.

К и т о б д о р

Ҳей бола, ўйнама, китобга тегма.

А х м а д

Сизда Батлимуслинг китоби борми?

К и т о б д о р

Сен бола қайда-ю Батлимусли қайда!
Тур, бор, ёнғок ўйна!

А х м а д

«Алмажест» керак!

Мен Кубо, Марғилон саҳҳофларидан
Афлотун, Арасту, Суқрот, Уклидус
Китобларин олиб ўкиб чикқанман.

(Бир китобни қўлга олиб)

Мана Батлимуслинг «Жўғрофия»си
Уни ўкиганман. «Алмажест» керак.

К и т о б д о р

Во ажаб! Во ҳайрат! Етмиш йил яшаб,
Дунё кезиб китоб сотиб бу каби
Донишманд болани кўрган эмасман.
Ислинг нима, ўғлим?

А х м а д

Ахмад.

К и т о б д о р

Ё Ахмад!

Шу ер, шу қуёшга бўлсинки касам,
 Албатта сен буюк олим бўлурсан!
 Йиллар ўтди, кезиб Хўканду Хўжанд,
 Ахси, Косон, Ўзган, Фарғона аро
 Мен ўкиб чиқмаган китоб қолмади,
 Замин иқлимида, само буржида
 Мен ўлчаб чиқмаган ҳисоб қолмади.
 Шухратим Бағдодга етди-ю бир кун
 Саройга чорлади мени шоҳ Маъмун.

*(Муסיқа)**Ал-Фарғонийни Бағдодга кузатиши.*

Ф а р ғ о н а н о и б и

Денгизнинг садафи, гавҳари бордир,
 Ҳар юртнинг ўз фазлу зевари бордир.
 Лекин Оллоҳ бизга айлаган тортиқ
 Илму маърифатдан давлат йўқ ортиқ.
 Юртимизда шундок гавҳар порлабдир.
 Бу – Ахмад! Шоҳ Маъмун уни чорлабдир.
 Фарғона бошига қўнибдир Ҳумо
 Унга оқ йўл тиланг аҳли уламо!
 Хуш борсун, кўрк бўлсун «Байтул ҳикмат»га
 Энди навбат базму нозу неъматга.

(Базм)

А л - Ф а р ғ о н и й

Хайр, азизларим, дўсту ёроним,
 Хайр, киндик қоним томган маконим.
 Отам – қиблагоҳим, меҳрибон онам,
 Эй она ватаним, гўзал Фарғонам.

Насиб этса юртга қайтарман алҳол,
Қайтмасам рози бўл, онажон, хуш қол.

И к к и н ч и қ и с м

Бағдод, Байтул ҳикмат

Х а л и ф а М а ъ м у н

Оллоҳ исми ила, Расули акрам
Зикри ила ибн Хорун ар-Рашид
Ибн ал-Маҳди, Ибн ал-Мансур
Аббосий халифа Маъмун сўзимиз.
Оллоҳ раҳмат қилғай қиблагоҳимиз
Тиклаган бу фунун кошонасига
Файзу зийнат бермак бизнинг муддао.
Биз уни атадик «Байтул Ҳикма» деб.
Ҳикмат уйидур бул, маърифат уйи.
Бунда дину имон, ирк тафриқи йўқ,
Жам бўлғай Румою Арабу Ажам.
Ҳабаш ёнида Санад Яҳудий...
Халифа мулкимиз тоғдек хазина.
Лек минг хазинага бергисиз бойлик
Сизнинг илмингиздур, Сизга тасанно.
Анжуманни бошланг, мухтарам устод,
Муҳаммад ал-Хоразмий.

М у х а м м а д а л - Х о р а з м и й

Ташаккур, шоҳим.
Ушбу анжуманнинг боиси ҳосиб
Аҳмад ал-Фарғоний тадқиқотидир.
Мунажжим Батлимус «Алмажест»ига
Ўттиз китоб таҳлил битмиш, астурлоб
Илмин камолига етказмиш, яна
Собиту сайёра илми бобида
Кашфиётлар қилмиш улуғ, бебаҳо.
Буқун янги китоб бўлибдир тақдим

«Китоби фи усули илм ан-нужум».
Жаноб Ал-Жавҳарий, не сўз айтурсиз?

А л - Ж а в ҳ а р и й

Рисола андоқким, мисоли йўқдир,
Аҳли олам ундан дарс олса арзир.

А л - Х о р а з м и й

Аҳмад ибн Абдулло Марвазий не дер?

А л - М а р в а з и й

Тасанно! Ҳаммамиз тасанно деймиз.

В е н е ц и я л и к о л и м

Тасанно айтажак аҳли Овруро
Асрлар ўтиб ҳам Ал-Фаргонийга!

Х а л и ф а М а ь м у н

Аҳмаду Муҳаммад, ёнимга келинг,
Фарғона Хоразм сор лочинлари!
Сиз ҳам Ал-Жавҳарий ва Ал-Марвазий.
Сиздек буюкларга бешик бўлган юрт
Буюк Туркистонга минг бор тасанно!

(Базм)

У ч и н ч и қ и с м

Бугунги Фарғона

А л - Ф а р ғ о н и й

Умрим илму фанга бахшида бўлди,
Тунлар шамдек ёндим, китоблар битдим
Саратон куёши тиғида кунлар
Санжар сахросида ер таноб этдим.
Бунёд бўлди неча расадхоналар

Шоҳ Маъмун ғайрати, шижоати-ла,
 Оғир кунларни ҳам кўрдим, бир замон
 Менга таҳдид килди жоҳил оломон.
 Биргина гуноҳим, биргина айбим
 Ой тутилишини олдиндан айтдим.
 Сўзим рост чиқди-ю, бало даф бўлди:
 Яъни ой тутилди, Аҳмад кутулди.
 Мезон бино этдим Нил дарёсига,
 Миқёсул Нил бўлди оламга машхур.
 Ўкинчим, китобу хатимга караб
 Жаҳон балки ўйлар миллатим араб.
 Маърифат йўлида зардоблар ютдим,
 Она Фарғонамни соғиниб ўтдим.
 Асрлар кечди-ю, озод юрт бу чоғ
 Руҳимни шод этди, алҳамдулиллоҳ.

(Фарғонада тўй-тантана)

М и р з о У л у ғ б е к

Буюк соҳибқирон бобога авлод
 Мирзо Улуғбекдан таъзим, эй устод!
 Ёшлиқдан ёд олдим бор китобингиз,
 Кўлимдан тушмади устурлобингиз.
 Жаҳоний фан аро Сиздек буюк кам
 Бугун тўйингизда етти иқлим жам.
 Уламои олам ва алалхусус,
 Птоломей, шарқда номи Батлимус.

П т о л о м е й

Мен келдим қадимий Юнондан бугун
 Буюк шогирдимни табриклаш учун.
 «Алмагест» китобим оламга машхур,
 Ал-Фарғоний битган шарҳ менга манзур.
 Тўксон икки йил кам икки минг ёшим,
 Фарғоний қошида эгурман бошим.

«Китоби фи усули илм ан-нужум».
Жаноб Ал-Жавҳарий, не сўз айтурсиз?

А л - Ж а в ҳ а р и й

Рисола андоқким, мисоли йўқдир,
Ахли олам ундан дарс олса арзир.

А л - Х о р а з м и й

Аҳмад ибн Абдулло Марвазий не дер?

А л - М а р в а з и й

Тасанно! Ҳаммамиз тасанно деймиз.

В е н е ц и я л и к о л и м

Тасанно айтажак ахли Оврупо
Асрлар ўтиб ҳам Ал-Фарғонийга!

Х а л и ф а М а ъ м у н

Аҳмаду Муҳаммад, ёнимга келинг,
Фарғона Хоразм сор лочинлари!
Сиз ҳам Ал-Жавҳарий ва Ал-Марвазий.
Сиздек буюкларга бешик бўлган юрт
Буюк Туркистонга минг бор тасанно!

(Базм)

У ч и н ч и к и с м

Бугунги Фарғона

А л - Ф а р г о н и й

Умрим илму фанга бахшида бўлди,
Тунлар шамдек ёндим, китоблар битдим
Саратон куёши тиғида кунлар
Санжар саҳросида ер таноб этдим.
Бунёд бўлди неча расадхоналар

Шоҳ Маъмун ғайрати, шижоати-ла,
 Оғир кунларни ҳам кўрдим, бир замон
 Менга таҳдид қилди жоҳил оломон.
 Биргина гуноҳим, биргина айбим
 Ой тутилишини олдиндан айтдим.
 Сўзим рост чиқди-ю, бало даф бўлди:
 Яъни ой тутилди, Аҳмад қутулди.
 Мезон бино этдим Нил дарёсига,
 Миқёсул Нил бўлди оламга машхур.
 Ўкинчим, китобу хатимга қараб
 Жаҳон балки ўйлар миллатим араб.
 Маърифат йўлида зардоблар ютдим,
 Она Фарғонамни соғиниб ўтдим.
 Асрлар кечди-ю, озод юрт бу чоғ
 Рухимни шод этди, алҳамдулиллоҳ.

(Фарғонада тўй-тантана)

Мирзо Улуғбек

Буюк соҳибқирон бобога авлод
 Мирзо Улуғбекдан таъзим, эй устод!
 Ёшлиқдан ёд олдим бор китобингиз,
 Қўлимдан тушмади устурлобингиз.
 Жаҳоний фан аро Сиздек буюк кам
 Бугун тўйингизда етти иқлим жам.
 Уламои олам ва алалхусус,
 Птоломей, шарқда номи Батлимус.

П т о л о м е й

Мен келдим қадимий Юнондан бугун
 Буюк шогирдимни табриклаш учун.
 «Алмагест» китобим оламга машхур,
 Ал-Фарғоний битган шарҳ менга манзур.
 Тўқсон икки йил кам икки минг ёшим,
 Фарғоний қошида эгурман бошим.

Р е г и о м о н т а н

Мен Региомонтан, олмон фарзанди
Беш юз йиллик йўлдан келиб турибман.
Эй буюк устозим Ал-Фараганус –
Ал-Фарғоний, сизга шогирддан салом.
Китобингиз ўқиб жадваллар туздим
Самовий жадваллар.

К о л у м б

Мен Христофор Колумбман,
Амрико сари сузганда
Ал-Фарғоний илк бор тарҳини тузган
Самовий жадваллар қўлимда бўлган.
Илму фан бешиги Шарқ экан, билдим,
Бу азиз тупрокка таъзимлар қилдим.

Д а н т е

Румо заминидан шоир Данте – мен,
Ёшим етти юзда. Ал-Фарғонийга
Мен ҳам мухлисдирман. Ал-Фарғоний
Исмини шеъримда дoston қилганман.
Ул зоти шарифга олқишларим бор.
Шеърият бешиги Шарқ экан, билдим,
Бу азиз тупроққа таъзимлар қилдим.

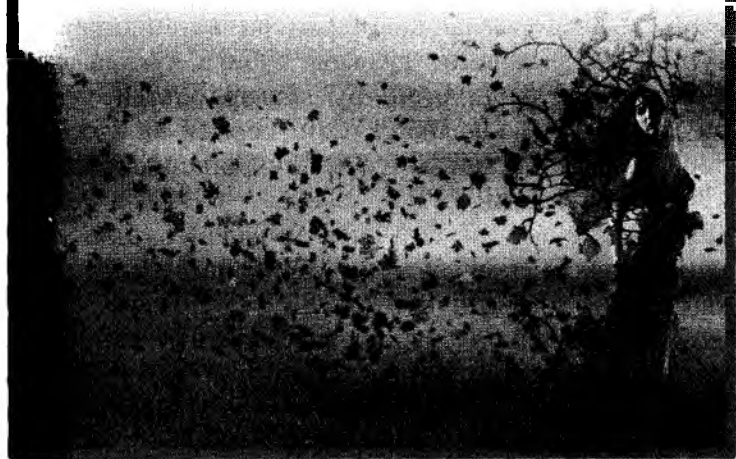
А л - Ф а р ғ о н и й

Эй олис келажак, эй хур авлодим,
Ҳаётим давоми, фозил зурёдим!
Кўнглим орзуси бул обод чаманда,
Жисмим Мисрдаю жоним ватанда.
Рухимни шод этган сизга ташаккур,
Бор бўлсин абадий озод тафаккур.

1998–2001

Истанбул фожмаси

Тўрқинини, бўғонини кўрмаган одам
Денгиз доғи тинч деб ўйлагани мўкин,
- Улсон ҳам шу фароғатда - беозор, сокин,
Лекин юрак қатъарида тўфон яширин.

Қ а т н а ш у в ч и л а р

Ж а л о л – колхоз раиси, 64 ёшда.

С а о д а т – хотини, 60 ёшда.

И с к а н д а р – укаси, 60 ёшда.

Й ў л б о ш л о в ч и, п о л и ц и я ч и, м у х б и р,
с а й ё ҳ л а р ва бошқалар.

Воқеа шу кунларда Истанбул шаҳрида бўлиб ўтади.

Муаллифдан

Инсон қалбининг бойликлари ичида Ватан туйғуси деб аталган бебаҳо жавоҳир бор. У – юрагимизнинг қуввати, эътиқодимизнинг салимлиги, ҳаётимизнинг бутунлигидир. Уни ҳис қилмаган фарзанд, тараннум этмаган ижодкор йўқ.

Ватан – Навоий ва Мащрабнинг изтироби, Бобур ва Фурқатнинг соғинчи...

Мен чет элларда сафарда бўлганимда турли сабабга кўра хорижда қолиб кетган ватандошларни кўрганман. Уларнинг кўзлари тубига чўккан дард юрагимда из қолдирган. Бу кўзлар баъзан тунлари хаёлимда гавдаланади, азоб беради ва азоб баробарида ўз қисматим учун шукроналик ҳиссини кўнглимга солади.

Ҳаётда қўйилган бир янглиш қадам баъзан умрлик қийноққа сабаб бўлади. Мен қаламга олган Искандарнинг қисмати шундай.

Иккинчи жаҳон урушида халқимиз қўлга киритган галаба йигирма миллион жон ҳисобига келган. Искандар ҳам ўша қурбонлар қаторига киради. Лекин у энг бахтсиз қурбон – тирик қурбон.

Қаҳрамонларим ўз хатолари ва армонлари билан, ишончлари ва иштибоҳлари билан шу заминда яшаб турган одамлар... Ана шу сўзлар билан, азиз дўстларим, бу фожеий қисмат тарихини сизнинг хукмингизга ҳавола этмоқдаман.

Яқинлашаётган кучли пўртана товуши, кема зирҳига урилган тўлқиннинг қарсиллаши эшитилади. Чақмоқ чақади, момакалдирок гумбурлайди.

«Дикқат! Дикқат! «Беруний» сайёҳ кемаси радиоузелидан гапирамиз. Шимолдан келган ҳаво оқими Ўрта Ер денгизида шамолнинг кучайиши, чайқалишнинг ошишига сабаб бўлмоқда. Ҳурматли сайёҳлар! Кема палубасига чиқиш қатъиян ман этилади. Бўрон 9 балл, денгиз 8,5 балл».

Бўрон кучая боради. Тўлқинларнинг дахшатли гумбурлаши чайқалишнинг зўрайганлигидан дарак беради. Ниҳоят шамол ва чайқалиш пасаяди.

«Дикқат! «Беруний» сайёҳ кемаси Босфор бўғозида сузиб бормоқда. Бир неча дақиқадан сўнг кема Истанбул бандаргоҳига киради».

Биринчи манзара

Истанбул. Машҳур Капали чарши олдидаги майдон. Чап ва ўнг томонда тимлик расталар. Орқада шаҳар, мачитлар, миноралар, замонавий кўп қаватли уйлар. Узоқда кўм-кўк Босфор кўрфази.

Кемалар. Улар ичида йирик бўлиб «Беруний» кемаси ажралиб туради. Бозор олдидаги майдондан турли тоифадаги кишилар: турклар, инглизлар, японлар ўтиб турадилар. Аравачаларда юк тортиб бораётган хизматкорлар, улар ортида сигарета тутатиб келаётган бойваччалар. Газета сотаётган болаларнинг овозлари:

– «Газет! Газет! Газет! «Хуррият», «Гунойдин»...

Жаноб президент ҳазратларининг маърузалари,

Жопуния Амриқонинг чўкмас ҳарбий кемаси ўлур!»
Сигарета сотаётган одам: «Сигарет, сигарет! «Маль-
буро», «Мальбуро!» Кепколинг!»

Г а д о й

(Ўткинчига)

Садақа қилинг, жаноб! Садақа қилинг, сэр!

Саҳнанинг асосий қисми қоронғилашади ва олд
саҳнага йўлбошловчи турк аёл етагида бир гуруҳ
ўзбек сайёҳлар кириб келадилар.

Й ў л б о ш л о в ч и

Мана, келдик. Шарқ бозори деган жой шу ер,
Жондан бошқа ҳамма нарса бунда мухайё.

Дунё – бозор деган гап бор, лекин аслида
Истанбулнинг Шарқ бозори ўзи бир дунё.

У дунёдек бепоёну дунёдек рангин,

Дунё каби савдоси ҳам, ғавғоси ҳам кўп.

У шундай бир салтанатки, бойлиги олам,

Султонлари қаторида гадоси ҳам кўп.

Бу томонда гилам раста, бу ён заргарлик,

Бу қаторда кетганича баззозлик – мато.

Бошдан-оёқ кезмоқ учун Шарқ бозорини

Бир кун эмас, бир ҳафта ҳам етмайди ҳатто.

Аммо бизнинг ихтиёрда икки соат бор,

Истаганча кўринг, харид қилинг, илтимос.

*(С а о д а т оқсоқланиб тўдадан ажралиб
чиқади ва чеккадаги скамейкага ўтиради. Унинг
ёнига Ж а л о л келади.)*

Факат *(соатига қараб)*

Икки соатдан сўнг, яъни олтида

Автобусда учрашамиз, кечикманг, холос.

*(Сайёҳлар говур-гувур билан тарқала бошлайди-
лар.)*

С у м к а л и с а й ё ҳ

Кулмуҳаммад ака! Нима харид киласиз?
Янгамизга тилла сирға олинг!

М у х б и р

Э, укам,
Бундай пулга тилла тугул, жез ололмайсиз.

*(Фотоаппаратини чиқариб, ҳаммаёқни суратга
ола бошлайди.)*

Т е р м о с л и с а й ё ҳ

(Сумкали сайёҳга)

Жияним шим олиб келинг, деган.

(Қоғозга қараб)

«Леу страус»,

Танлашворинг, биродар!

А ё л с а й ё ҳ

(Термосли сайёҳга)

Э, кимга айтяпсиз!

Эркак киши шим танлашни билар эканми,

Юринг, сизга ўзим танлаб бераман.

(Кетишади)

С а о д а т

Вой, вой –

Оёкқинам тамом бўлди.

(Туфлисини ечади.)

Ж а л о л

Сенга айтдим-а,

Узоқ йўлга баланд пошна туфли кийма, деб!

«Ўлар, – дединг, – «Англистон, Фарангистонга
Шиппак кийиб бораманми, у юртдагилар
Нима дейди», деб гапимга кулоқ солмадинг.

(Саодатнинг оёғини кўриб)

Бай-бай... Шўрлик... Товонинг гўшт бўлиб
колибди.

*(Сумкадан йод, пахта олиб хотинининг оёғини
муолажа қилди.)*

С а о д а т

Қариганда сайёҳатга чиқмай мен ўлай,
Уйгинамда жужукларни бағримга босиб,
Телевизор кўриб ётсам бўлмасмиди-я!

Ж а л о л

Бундай сафар хаммага ҳам насиб бўлмайди –
Шунча юртни кўрдик. Кўп ҳам ношукур бўлманг.
Даниядан йўлга чикиб, ярим дунёни
Кезиб, мана, Туркияга келдик. *(Шоирона)*
Париваш –
Нозаниним, сарвкоматим, оёғингизга
Бутун бошли Европани пойандоз қилдик.
Ушалмаган яна кандай орзулари бор?

С а о д а т

Биттагина орзум – эсон-омон уйимга
Етиб олсам бўлди. Энди икки дунёда
Саёҳатни орзу қилмай. Бўларим бўлди.
Ҳаммасидан чайқалиши ёмон бўларкан.
Ҳар гал тўлқин қарсиллатиб келиб урганда
«Энди ўлдим» дейман. Бай-бай, кема жонивор
Арғимчоқдай учади-я!

Ж а л о л

Ёшлик пайтингда
Ҳайинчакка тўймай қолган бўлсанг мабодо,
Маза қилиб учиб олдинг.

Саодат

Ичак-чавоғим

Нақ тескари бўлиб кетди. Вой, бошгинам-ей!

Сумкаликсайёҳ

(Ховлиқиб киради.)

Ие, сизлар нима қилиб ўлтирибсизлар,

Ахир бозор қизигандан кизиб ётибди.

Жондан бошқа ҳамма нарса бор экан, янга,

Сизга нима керак, юринг!

Жалол

Бизга жон керак.

Саодат

(Жалолга)

Камолжоним, японский магнитофон деб

Кўп ялинган эди, боринг, олинг, дадаси.

Мен шу ерда ўлтираман.

Сумкаликсайёҳ

(Бош бармоғини кўрсатиб)

Бундоқлари бор.

Юринг, ўзим кўрсатаман.

Жалол

Овора бўлманг,

Бир камим шу узоқ юртдан... Э, келинг кўйинг.

Сумкаликсайёҳ

Билганингиз...

(Чиқади. Сукут)

Жалол

Хотин, нега жим бўлиб қолдинг?

С а о д а т

Дадаси...

Ж а л о л

Ҳа.

С а о д а т

Эрталабдан бери кўнглимда
Бир хиралик бор.

Ж а л о л

Соғинчдан, дармонсизликдан...

С а о д а т

Ундан эмас. Ҳали сизга айтай дедим-у,
Юрагингиз ғаш бўлмасин деб индамадим.

Ж а л о л

Хўш, нима гап?

С а о д а т

Нонуштадан кейин анови
Аё Сўфия масжидига бордик...

Ж а л о л

Хўш?

С а о д а т

Шунда
Бир турк бизга жуда узоқ тикилиб қолди.

Ж а л о л

Нима бўпти?

С а о д а т

Мен чўчидим, афти бир хунук...
Башараси тўла чандик, қора плашда.
Ҳасса тутган. Сиз унга ҳеч қарамадингиз.
У кўзини олгани йўқ.

Ж а л о л

Қараса нима?
Бир анқовдир.
Биз уларга, улар бизларга
Анкаямиз. Қўш томоша...

С а о д а т

Томоша бўлса
Гўрга эди. Эрталабдан бери кетмайди.
Музейда ҳам, султонларнинг саройида ҳам
У эргашиб юрди. Бир пайт якин келганда
Қарадиму юрагим бир шувиллаб кетди.
У кўзини олиб қочди...

Ж а л о л

Ваҳима килма,
Ҳар нарсадан чўчиб вос-вос бўлиб қолибсан.

С у м к а л и с а й ё ҳ

(Яна пайдо бўлади.)

Чарм камзул олдим. Қалай, ярашибдими?

С а о д а т

Ярашибди. Бинойидек.

Ж а л о л

(Ўзича)

Тўкимдаккина.

(Сумкали сайёҳга)

Омадингиз келибди-да.

С у м к а л и с а й ё ҳ

Келганда қандок!

Биз томонда бунакаси бўлмайди.

Ж а л о л
(Кесатиб)

Яшанг!

С у м к а л и с а й ё х
(Соатига қараб)

Бир соатдан кўпроқ вақт бор.
(Бозорга кириб кетади.)

Ж а л о л

Эх, ёшлар! Ёшлар!
Матоҳ деса ўзларини томдан ташлайди.
На андиша, на ғурур, на истиҳола бор,
Ановининг икки кўзи магазинларда,
Бирор нарса ярқ этса бас, шўнғиб кетади
Кўрсичконга кўзи тушган қирғийга ўхшаб.
Даққи берсам, «Мен бу ерга Наполеоннинг
Мозорини кўраман, деб келган эмасман»,
Деб айтади, уяти йўқ.

С а о д а т

Нима қилсин – ёш,
Кийингиси келади-да... Ёшлигингизда
Ўзингиз ҳам жуда башанг кийинардингиз.
Оқ китель-шим, оқ кепка, оқ брезент туфли...

Ж а л о л

Туфлини биз тиш порошок билан оқлардик.

С а о д а т

Не бўлса ҳам дуруст эди ўша кийимлар.

Ж а л о л

Ҳам арзонроқ эди. Топиш қийинмас эди.

С а о д а т

Жувонлар ҳам ҳозиргидек кийинмас эди.

Узун кўйлак, узун лозим, енг бу ергача.
(Бармоқ учини кўрсатади.)

Ж а л о л

Дуррачани айтмайсанми? Узоқдан кўриб
Юрагимиз дукулларди.

С а о д а т

Ҳо...

Ж а л о л

Ҳаммагамас.
Сен бошқача эдинг. Гўзал, кўзларинг жоду.
Мен кишлоқда икки йилча бўлмадим, холос,
Икки йилда копток ўйнаб юрган қизалок –
Офатижон, сарвикомат бўлиб қолибсан.

С а о д а т

Фарғонадан сиз ҳам бошқа бўлиб келгансиз...
Дадаси... Ҳой дадаси...

Ж а л о л

Ҳа!

С а о д а т

(Кўли билан кўрсатиб)

Ана, келяпти.
(Чўчиб тисарилади.)
Ўша одам! Кўркяпман, кета қолайлик.

Ж а л о л

Қани? Нега чўчийсан-а?

С а о д а т

Ана, ана у!
(Қора шарпа дарахт панасида тўхтайдди.)

Ж а л о л

(Шарпага)

Ҳой сен кимсан?

(Шарпа жим.)

Гадамисан, қаландармисан?

(Шарпа жим.)

Берироқ кел, ҳой!

С а о д а т

Чакирманг, кетсин, даф бўлсин.

Ж а л о л

Дил билиюрмисан, гардаш?

(Шарпа жим.)

Демак, туркмассан,

Арабмисан ё ҳинду, ё эрониймисан?

Н о т а н и ш о д а м

(Сукутдан сўнг. Панада турганча)

Ҳамма миллат номин айтдинг. Аммо не учун

Ўзбекмисан, деб сўрашга тилинг бормади?

Мен ўзбекман!

Ж а л о л

Ё ажабо!

С а о д а т

Тавба, ё тавба!

Н о т а н и ш о д а м

Нега ҳайрон бўласизлар? Ё чет элларда

Ўзбекларнинг борлигини билмасмидингиз?

Чўчимангиз. Мен хоин ё жосус эмасман.

Мен бир хазон япроғиман. Тақдир шамоли

Ўз боғимдан йироқларга учуриб кетган.

Неча йилки, ҳаётимдек хазон фаслида

Бандаргоҳга келиб бунда кема кутаман.

Ж а л о л

Шўр пешона экансан-ку. Гапинг рост бўлса,
Панадан чик.

С а о д а т

(чўчиб)

Йўк, дадаси, кўйинг, чақирманг.
Турки совук кўринади. Жуда кўрқаман,
Ким билади бу инсон ким, муроди нима?
Юринг, кетдик, жон дадаси, сафаримизнинг
Охирида кўргиликка учраб қолмайлик.
Бегона юрт...

Ж а л о л

(Саодатга)

Жим тур...

Н о т а н и ш о д а м

Тезроқ кетай... мабодо
Она юртдан бир қафт тупроқ келтирмадингми?

Ж а л о л

Тупроқ йўғ-у, у тупроқда битган майиз бор.
(Сумкадан бир халтача олиб узатади.)
Берироқ кел, ол, хайиқма, нотаниш одам.

Н о т а н и ш о д а м

Яқин борсам сизларга гап тегмайдими?

Ж а л о л

Берироқ кел.

Н о т а н и ш о д а м

(Панадан чиқиб яқин келади. У плашда, юзи чандиқ. Қўлида ҳасса. Сочлари оппоқ. Жалолнинг қўлидан халтачани олиб очади, бир дона майизни оғзига солиб узоқ тамшанади.)

Шукр, юртим нафасини туйгандек бўлдим.
 Қуллук, юртдош, минг ташаккур, тақдир ҳамиша
 Насибангни бутун қилсин!

Ж а л о л

Ўзингни танит,
 Кимсан, қачон бу ёқларга келиб қолгансан?
 (Шарпа жим.)
 Гапирсанг-чи! Қаерликсан? Ўзбекистонда
 Бирор киминг борми? Айтсанг, балки танирман.

Н о т а н и ш о д а м

Ҳеч қаерда ҳеч кимим йўқ. Қисмат даштида
 Бир шўракман – юмалоқ хас. Куриган жисмим
 Замонларнинг қуюнида мангу саргардон,
 Ватани йўқ, элати йўқ бир бенавоман.
 Бу дунёга қачон келдим – эсимда ҳам йўқ.
 Бамисоли дунё борки, мен борман. Шунча –
 Узоқ бўлди бу ғурбаткаш умрим. О, мендан
 Ҳеч нарсани сўрама, қўй!

Ж а л о л

Эй, жабрдийда,
 Не балолик қисмат сени бу кунга солди?
 Эл олдида юзинг шувит бўлса, уни айт.
 Ҳақиқатда агар жосус, хоин бўлмасанг,
 Ўзга неки гуноҳ бўлса, унинг авфи бор.
 Мард бир ўлар, номард юз. Ҳа! Эгилган бошни
 Қилич кесмас, деган гап бор. Қолган умрингни
 Айрилиқнинг азобида ўтказма, юртдош.
 Тортинма, айт, юртга қайтмоқ ниятинг бўлса,
 Мен қўлимдан келганича ёрдам берайин.

Н о т а н и ш о д а м

Аммо менинг нажотимга на-да сен, ҳатто
 Парвардигор қодир эмас.
 (Сукут)

Қирқ йил илгари
Мен ўлганман. Қарағайзор ўрмон ичида
Кўмилганман. Рўпарангда турган – арвоҳим.

С а о д а т

Бу не дахшат! Туш кўряпман. Йўқ, бу ўнг эмас.
Кўрқинчли туш!

Ж а л о л

Берироқ кел, нега кўрқасан?
Қаердадир кўргандекман...

(Сукут)

Йўқ, эслолмадим...

Мабодо сен биз томонда – эски Кўштепа,
Янги номи Энгельс – унда бўлмаганмисан?

Н о т а н и ш о д а м

*(Ўучиб тушади, яқин келиб бир Жалолга, бир Са-
одатга тикилади, ҳаяжонга тушади.)*

Бўлмаганман, йўқ.

(Нари кетади.)

Ж а л о л

Ўзингни яширма, тоқай –
Беркиниб кун кўрмоқ мумкин!

Н о т а н и ш о д а м

(Ўзича)

Қандай тасодиф!
Замон, макон деб аталган поёнсизликда
Қитъалар ва йиллар оша бундок учрашув!

(Жалолга)

Кўй, сўрама. Суриштириб нима қиласан?
Фойдаси йўқ.

Ж а л о л

Майли, юртдош, ўзинг биласан.

Бирор нафим тегармикин деб ўйлагандим,
Афтодаҳол кўринасан.

С а о д а т

Ёруғ дунёда
Қанча бахтсиз одамлар бор!..

Ж а л о л

(Ёнидан пул чиқариб узатади.)

Мана буни ол,
Бир кунингга яратарсан.

Н о т а н и ш о д а м

Йўқ, керак эмас,
Камбағалман, лекин гадо бўлганимча йўқ.
(Мухбир кириб келади.)

М у х б и р

Жалол ака, янга, кани бу ерга туринг,
Абадият учун битта кадр қиламиз.
*(Фотоаппаратни тўзгилайди. Нотаниш одам
кетади. Мухбир бир-икки суратга олади.)*

Ана бўлди.

(Бош бармогини кўрсатиб)

Мана бундоқ расм чиқади!

*(Нотаниш одам кетган томонга қараб-қараб
қўяди ва кетади.)*

Ж а л о л

(Атрофга қараб)

Хаҳ, қочириб юборди-я!

С а о д а т

Шўрлик беватан...

Қўйинг, майли, бир ҳисобда кетгани яхши.
Дард-хасрати куриб кетсин, кўнглимни эзди.

Ж а л о л

Ҳаётимда бир савоб иш қилай деб эдим.
Ватанидан жудо бўлган бечора экан.
Бир ёрдамим тегиб қолса, ёмон бўлмасди.

С а о д а т

Лекин ўзи истамаса нима қиласиз?

Ж а л о л

Уни топиш керак.

С а о д а т

Қандай қилиб топасиз?

Ж а л о л

Ана, ўзи келди.

Н о т а н и ш о д а м

(Кириб келади.)

Яна келдим, ўзимни
Танитмокчи эмас эдим. Лекин ўйласам,
Кейин армон бўлар экан. Майли, айтаман.
Лекин битта шартим: гап шу ерда қолади,
На бу жойда, на Ватанда бирор кимсага
Мен тўғримда сўзламайсиз.

(Сукут)

Энди эшитинг.

Қўштепанинг гузарида бир тут бор эди,
Юз йиллик тут...

Ж а л о л

(Саодатга)

Ҳа, айтдим-ку, уни кўрганман.

Н о т а н и ш о д а м

Ўша тутдан сал пастрокда, эски ҳовлида
Уста Аҳмад яшар эди.

Ж а л о л

У менинг отам.
Билармидинг?

Н о т а н и ш о д а м

Ҳа. Урушнинг биринчи йили
Ҳалок бўлган эди.

Ж а л о л

Тўғри. Айт, кимсан ўзинг?

Н о т а н и ш о д а м

Сен ўшанда эндигина уйланган эдинг,
Жонон келин Саодатни
(Саодат чўчиб кетади.)
Бағрингга босиб
Ётганигда сахар пайти қорахат келди.
(Жалол ва Саодат лол.)
Шунда ҳали ўн саккизга тўлиб-тўлмаган
Не сабабдир уйдан кетиб қолган Искандар
Уканг келди... Остонада турганча йиғлаб
Онасига виро айтиб урушга кетди.
Шу бўйича қайтгани йўқ.

Ж а л о л

Укам Искандар
Новгородда ҳалок бўлди.

Н о т а н и ш о д а м

Афсус...
Минг афсус,

Ж а л о л

У мард эди.

Н о т а н и ш о д а м

Афсус шуки, у ўлмади қолди.

Ж а л о л

Йўқ... Наҳотки...

Н о т а н и ш о д а м

Мен бўламан ўша Искандар!

(Саодат қичқуриб юборади.)

Ж а л о л

Ёлғон! Ёлғон! Сен у эмас! Искандар ўлган!

Менинг укам Ватан учун жонини бериб,

Ер қаърида ётибди. Сен арвоҳни тинч қўй.

Н о т а н и ш о д а м

Танимадинг, ё танишни истамадинг. Сен –

Қаҳрамоннинг акасисан, шуниси маъкул.

Қабиҳ чиндан кўра эзгу ёлғон яхшироқ.

Сен айтганча бўлсин, гапим ёлғон, афсона.

Ҳеч чўчима. Шаънингга доғ туширмайман. Йўқ!

Мен ўлганман. Ўлганимча қоламан. Аммо,

Бир ўтинчим – онам тирик борми – шуни айт.

Айт, яширма. Ўзимни фош қилмайман, ишон.

Фақат онам ўлган бўлса аза очаман,

Йиғлаб-йиғлаб юрагимни ёзаман, холос.

Агар тирик бўлса, сендан битта илтимос:

Жигарлик қил, уканг адо эта олмаган

Васиятни сен бажаргин.

(Кўйнидан тумор олади.)

Мана бу – тумор.

Мени жангга кузатаркан, онам бечора

Шуни тикиб берган эди. Айтган эдики:

«Сен кенжамсан, жангдан омон қайтасан. Ахир,

Мени гўрга қўядиган ўзингсан, болам!

Болам! Сенинг дийдорингни кўрмагунимча,

То қиёмат илҳақ бўлиб ётаман. Билки,

Бўйнингдаги тумор эмас, онанг юраги.

Тилагим ҳам васиятим шуки, сен қайтгач,

Қачон вақти қазо етиб дунёдан ўтсам,
Шу туморни ўзинг бошим остига қўйгин».

(Сукут)

Онагинам, юрагинг-ку мени асради,
Мен сутингни оқлолмадим. Беомон қисмат
Болангни ўз Ватанидан бенашиб килди.

(Жалолга)

Агар онам тирик бўлса, жигарим, энди,
Мана тумор, васиятни ўзинг адо эт.

*(Саодат деворга суянганча, Жалол бошини
ушлаб тебратганича лол.)*

Демак... онам ўлган. Мени кута-кута у
Илҳакликда адо бўлган. Кечир, онажон!
Кечир мени! Кечир мени! Мен одамманми?
Эгаси йўқ, санкиб юрган бир қари итман.
Бенавоман, бедавоман.

(Кетади.)

Ж а л о л

Искандар! Тўхта!

(Искандарнинг орқасидан чиқади.)

И к к и н ч и м а н з а р а

Карвонсарой майхонаси. Саҳна ичкарасида икки,
уч, тўрт кишилик ясатиглик столлар. Майхонанинг
ўнг томонида саҳна. Лекин у бизга кўринмайди.
Столларда бизга таниш сайёҳлар. Тўрт аёл бир стол
атрофида. С а о д а т ҳам улар орасида. Ҳамманинг
кўзи саҳна томонда. Мусиқа янграб турибди. Рақ-
қоса ва чолғувчиларнинг сояси деворда аксланади.
Саҳна олдида – уч кишилик стол атрофида Жа-
лол ва Искандар. Саҳна орқаси қоронғилашиб, биз
фақат Ж а л о л ва И с к а н д а р ни кўрамиз.

Ж а л о л

Бу дунёда жудоликнинг турфа хили бор.
 Биров ёрдан айрилади, биров диёрдан.
 Йўқотишлар ичида энг мушкул, энг дахшат –
 Бу ўзликни йўқотмоқдир. Эҳ, сен Искандар!
 Сен ўзингни йўқотибсан. Қандай кўргилик!

И с к а н д а р

Гуноҳим шу – тирик қолдим. Минг пушаймон-
 ман.

Ж а л о л

Айбинг тирик қолганингмас...

И с к а н д а р

Тирик ўлганим.

Ж а л о л

Эл-юрт майли, қариндошу уруғлар, майли,
 Онангни ҳеч хаёлингга келтирмадингми?
(Искандар қайғу ичида бош тебратиб ўтиради.)
 Сендан кейин уч ой ўтмай мен ҳам жўнадим,
 Гроднода яраландим. Тузалиб чиқиб,
 Эльбагача бордим. Умр бор экан – қайтдим.
 Ўша кунни унутмайман – онам бечора
 Тут тагида кир ювмоқда экан. Кўрдию: –
 «Болам, болам!» деб елкамга осилганича
 Йиғлайберди. Совун юқи қўллари билан
 Юзларимни, бошларимни силаб йиғлади.
 «Нега ўзинг қайтдинг, болам, укагинангни
 Қаерларга ташлаб келдинг?» деб фарёд чекди.
 Кейин билсам, сендан қорахат келган экан,
 Хат ёнида командириг Данилов ёзган
 Мактуб ҳам бор экан: «Она! Фарзандинг билан
 Ифтихор қил! – деб ёзибди – ўғлинг қахрамон!»

(Сукут)

Йиллар ўтди. Олтмиш тўртнинг баҳори эди,
 Москвада ветеранлар анжуманида
 Бир полковник менга узоқ тикилиб колди.
 Биз танишдик. Қараки, у Данилов экан.
 Мени сенга ўхшатибди. Кучоқлаб олди,
 Новгородга бирга бордик. Қабрингни топдик.
 «Қабринг» дедим, мени кечир – ўзга не дейин?
Қоронгилик чўқади. Ўрмондаги яланглик. Данилов ва Жалол лавҳа ёнида.

Д а н и л о в о в о з и

Қирқ учинчи йил. Еттинчи сентябрь эди.
 Бизнинг рота олов сели ичида қолиб,
 Бу ерда ёв хужумини қайтарар эди.
 Биз оз қолдик. Лекин ёвга таслим бўлмадик.
 Искандаринг шунқор эди. У якка ўзи
 Тўртта танкни ёндирдию бешинчисига
 Қўлидаги граната билан ташланди.
 Кўз олдимда танк ва инсон рўбарў келди.
 Бамисоли эртақларда ёвуз махлуққа,
 Қорадевга кўкрак тутиб тик ҳамла қилган
 Пахлавондек эди ўша дамда Искандар.
 Лекин, афсус, эртақдаги каби бўлмади,
 Ваҳший кучни енголмади мардлик, адолат...
 Кўз олдимда танк дўстимни... дахшат!

(Сукут)

Эй дўстим!
 Энди менинг диёримда, қабринг устида
 Қарағайлар алла айтиб тебранмоқдалар...
*Қоронгилик. Сўнг яна Карвонсарой. Жалол ва
 йиғлаётган Искандар.*

Ж а л о л

Ўша ернинг тупроғидан бир кафт келтириб
 Мен Жасорат майдонида қабр ясатдим.

У кабрда йил – ўн икки ой навбахорнинг
Чечаклари алвон-алвон бўлиб ётади.

И с к а н д а р

Бас, эзилган юрагимни қайтадан эзма.
Ёлғон шуҳрат шариф қилган исмимга лаънат.
Ўша жангда танк остида мажақланмасдан
Тасодифан тирик қолган жисмимга лаънат!
Қани эди, хакикатдан мен ўлган бўлсам,
Қани, чиндан униб ётса қабримда гуллар,
Қани эди, ҳалок бўлган дўстларим каби
Мангу сукут оғушида роҳатда ётсам.
Одам насли азал-абад ўлимдан кўрқар,
Нечун, нечун? Ахир ўлим олий масъудлик,
Бор вужуднинг, жону руҳнинг осудалиги,
Аммо бу бахт мендан доим юзини бурди.
Энди кимман? На ўлик, на тирик бир вужуд,
Кўзи очик, кадам ташлаб юрган қабрман.

(Сукут)

Шундай қилиб ўша куни мен омон қолдим,
Чукурликка қулабману ҳушдан кетибман.
Бир маҳал кўз очсам, икки баҳайбат немис
Автоматни тўғри қилиб қараб турибди.
Қисмат экан, асоратнинг аччиқ алами,
Чидаб бўлмас қийноқлари бошланди. Инсон –
Гулдан нозик инсон – вақти келса темирдан
Мустаҳкамроқ бўлар экан. Ўшанда билдим.
Изтиробдан одам ўлса мен ўлар эдим,
Ўша йиллар даҳшатини сўзламоқ учун
Йиллар керак...

*(Қоронғиликда кўмир ташиётган асирларнинг
соясси кўринади.)*

Хуллас, бир кун ярим кечада
Етти асир маслаҳатни бир жойга қўйиб,
Пойлоқчини гумдон қилдик. Ўрмонга қочдик.

Ўша дамдан вақт сезгиси йўқолди. Қанча
Югурганимни билмайман. Тасаввуримда
Эс-хушимдан жудо бўлиб то бугунгача
Югураман, югураман... Ҳеч тўхтамайман.
Кимдан қочиб бормоқдаман, қайга қочаман –
Менга сира аён эмас. Ҳаёт бамисли
Қоп-қоронғу ўрмон... Ҳатто тушларимда ҳам
Тўда-тўда итлар мени қувлайди...

(Сукут)

Хуллас,
Кўзни очсам, бир кулбада ётибман... Оксоч
Немис кампир бошим узра ўлтирар эди.
У ўрмондан беҳуш ҳолда топибди мени.
(Май ичади ва Жалолнинг қадаҳига қараб)
Ичмаяпсан?

Ж а л о л

Жигар чаток.

И с к а н д а р

Сен ҳам қарибсан.
Намоз ўқийсанми?

Ж а л о л

(Мийиғида кулиб қўяди ва бош тебратиб «йўқ»
ишорасини қилади.)

Сен-чи?

И с к а н д а р

Жон деб ўқирдим.
Лекин менда эътикод йўқ. У дунёга ҳам,
Бу дунёга ҳам.

Ж а л о л

Ишончсиз яшаш – кўргилик.
Ҳар юракка битта таянч нуқта зарурат.
Бусиз одам одам эмас – бўшлиқ бўлади.

И с к а н д а р

Менга колса эътиқодсиз яшашдан кўра,
 Чангалзорнинг ярим ваҳший кабиласидек
 Илонгами, тўнгизгами сиғинган яхши...
 Менинг хаста жонимга ҳам бир асо керак,
 Аммо кани ўша имон? Ўша эътиқод?
 Замон барча худоларни аршдан кулатди.
 Савоб, гуноҳ барбод бўлди. У дунёдаги
 Сўроқлардан кўрқадиган одам колмади.

(Сукут)

Мен саргардон ҳаётимда нимани кўрдим?
 Ҳамма ерда имонсизлик, фахш ва қабоҳат!
 Тубанлик бор – алҳазар йўк. Биз нафас олган
 Шу ҳавога тўлиб кетди ёлгон садолар.
 Туман хиллик тўлкинларда тонгдан-тонггача
 Миямизни алдоқ билан тўлдирмоқдалар.
 Фақат бир гап: биз яхшимиз, бошқалар ёмон.

Ж а л о л

Шунинг учун одамзодга иккита қулоқ,
 Битта ақл тарозуси бериб қўйилган.
 Икки ёнга қулоқ солу бир мезон билан
 Ўлчаб ўзинг хулоса қил. Ҳақиқатни топ.

И с к а н д а р

Ҳақиқат йўк. Бўлган эмас. Дунёда фақат
 Манфаат бор. Манфаат деб аталган «чўпон»
 Одамзодни пода қилиб ҳайдаб юрибди.

Ж а л о л

Ҳа, шубҳасиз, сен танлаган дунёда шундоқ.

И с к а н д а р

Мен танлаган дунё? Менда танлаш ҳукуки
 Борми эди? Саргашта жон учун дунё – бир.
 Уммонлар бир, саҳролар бир, дарёлар ҳам бир,

Одамизод бошидаги савдолар ҳам бир.
Дунё икки бўлса сарҳад борми ўртада?

Ж а л о л

Ҳа, сарҳад бор. У одамлар қалбидан ўтган,
Бас, ўзингни соддаликка солма, сену мен
Фақат икки одам эмас, икки оламмиз.

И с к а н д а р

Бир отаю бир онанинг икки фарзанди
Ўртасида, демак, энди тубсиз жарлик бор...
Қани, айт, мен қайси олам, қайси жамият,
Қайси ватан одамиман? Ажрим қилиб бер!
Мени ўзбек она туғиб, алла айтдию
Немис она олиб чиқди ажал домидан.
Бир оламда кўз очдиму бошқа оламда
Умрим ўтди – энди қайси дунё номидан
Сўзламоғим керак? Менга тушунтириб қўй.
Сармоядорманми? Ўшал иккинчи онам
Укасига куёв бўлдим ва ундан мерос
Дюссельдорфнинг банкасида сармоя қолди.
Вақт бўлдики, ўн минг ақчам юз мингга борди,
Вақт бўлдики, бир дўконча тебратдим, холос.
Йўқсилманми? Энди мендан йўқсил одам йўқ,
Кўзим хира, дармонсизман, ташландиқ зотман,
Хотин бошқа эрга теккан, ўғил уйланган.
Бу ўрмонда куёнлардек урчиб, кўпайиб,
Куёнлардек танитаймиз бир-биримизни.
Мана, менинг таржимаи ҳолим, айт энди,
Қайси дунё рўйхатига қўшасан мени?

Ж а л о л

Бу ҳолатни ажрим қилмоқ менинг ишиммас,
Юртга қайтсанг, тегишли жой ажрим қилади.
Фақатгина, маслаҳатим ҳеч бир нарсани
Беркитмай айт – улар ҳаммасини билади.

И с к а н д а р

Қайси айбим учун сўроқ беришим керак?
 Танк мажаклаб кетмагани учунми, ёки –
 Аросатда омон қолган бошим учунми?
 Мен фашистга аскар бўлиб жангга кирдимми?
 Ўз юртимга ўқ отдимми? Тухмат қилдимми?
 Жигар бўлиб юрагимни сен тушунмасанг,
 Мени ким ҳам тушунади, шафқат қиларди?!

Ж а л о л

Ёшлиқда ҳам сен ўлгудай жиззаки эдинг,
 Қарибсан-у, бу одатдан халос бўлмабсан.
 Сени ўлди деган эдик, майли, ўлмабсан –
 Лекин айбим нима, десанг хайрат қиламан.
 Қирқ йил юртга қадам қўймай беному нишон
 Юрганингни ўзинг гуноҳ санамайсанми?

И с к а н д а р

Ўйлайсанки, мен юртимни соғинмаганман!
 Умрим бўйи йўл изладим. Наҳот билмайсан,
 Асир зоти хоинга тенг саналган ахир!
 Ёв ўқидан кўркмаганман. Лекин ўз элинг,
 Сен жон фидо қилган элинг хоин санаса,
 Итдек отиб ташласа-чи? Алам қилмасми?

Ж а л о л

Авфи умум чиққан эди.

И с к а н д а р

Кейин кеч бўлди,
 Минг бир сабаб. Қай бирини сенга айтаман.

Ж а л о л

Қўй, гапирма. Шунча йил-а! Виждонинг қани?

И с к а н д а р

Виждон... виждон... ўша виждон борми ўзингда!

Баъзан мени ўйлаганда кийналмайсанми?
Қабримдаги совук тошга кўлинг теккан пайт
Бармоқларинг куймайдими? Ёки кўзингдан
Ёшинг оқса яноқларинг ловулламасми?
Кўриб туриб сен бахтимни тортиб олдинг-а!
Кўзларингни олиб қочма, менга тик қара.
Агар сенда виждон бўлса, бундоқ килмасдинг.
Индамайсан. Йўқ, ёдгорлик қўймадинг менга,
Гуноҳингни кўмиб, мрамартош бостиргансан!
Мени кўриш сенга қанчалар оғир!

Ж а л о л

Менга нима даъвойинг бор?

И с к а н д а р

Ҳа, билмайсан-а!
Қоражарнинг ёқасида – пасқамлик жойда
Ака-ука нима учун муштлашган эдик?
Ўн еттида эдим, сен-чи, йигирма бирда.
Мени роса дўппосладинг, ўшанда уйга
Энгил-бошим қоп-қора қон бўлиб қайтдим-у,
Онамга чурқ этганим йўқ.

Ж а л о л

Шунча йил ўтиб
Ҳали эслаб юрибсанми? У гапларни кўй.

И с к а н д а р

Урганингни унутардим, лекин калбимга
Ханжар санчдинг сен – жигарим, қандоқ унутай?
Мен-ку уни жонимдан ҳам яхши кўрардим,
Билиб туриб Саодатни йўлдан урдинг-а!

Ж а л о л

Бундай сўзни тилга олма. Саодат менга
Ҳаммасини айтган. Сени у севган эмас.

И с к а н д а р

Ёлғонни кўй. У нур каби покиза эди,

Мени яхши кўрар эди, учрашар эдик.
Бизлар худди кўш кабутар эдик, сен иблис
Қирғий бўлиб чангал солдинг. Ғунчани уздинг.

Ж а л о л

Бас, Искандар! Эсдан чиқар гўдак хаёлни,
Бизлар севиб турмуш курдик.

И с к а н д а р

Бу гап ҳам ёлғон,
Сен чиранчоқ, манман эдинг. Энг гўзал қизни
Қўлга олиб дўстларингга мақтаниб юрдинг.
Билардингки, мен ишқида девона эдим,
Шеърлар ёзиб юрар эдим. Кўрганда титраб,
Вужудимда сирли оташ гуриллар эди.
Мажнунлигим аён эди бутун қишлоққа.
Севмагансан! Саодат ҳам севамаган сени,
Ҳеч севиши мумкин эмас. Сен – зўравонсан.
У меники эди – ахир.

Ж а л о л

Сен бола эдинг.
Ўғил бола ўн еттида бола бўлади,
Қизни эса, эрга берсанг она бўлади.
У муносиб эмас эди сенга, гапирма.

И с к а н д а р

Боламидим? Кўнгиллилар сафида туриб
Жангга кетган, қахрамонлик қилган Искандар –
Боламиди? Унинг шону шуҳрати билан
Сен кекириб юрибсан-ку!

Ж а л о л

Бас қил!

И с к а н д а р

Кулок сол!
Сен билмайсан, мен ўшанда жангга кетаркан,

Юрагимга алам ўтин солиб кетганман.
 Ўша ўтни тиг учида олиб ўтганман.
 Шу ўт билан тикка бордим найзабозликка,
 Ёнаётган биноларга ўзимни урдим.
 Қахрамонлик кидирмадим, ўлим кидирдим.
 Лекин афсус... Ажал деган ит экан асли,
 Қочсанг қувар экан, қувсанг қочавераркан.

(Сукут)

Сен уйланган кун ёдимдан сира чикмайди,
 Мехмонларни кутиб олдим ширин сўз билан,
 Кулиб юриб чой ташидим. Лекин юрагим
 Хўнграб, хўнграб йиғлар эди. О, билармисан,
 Тўйинг менга аза бўлди, ёр-ёр – марсия.
 Ўша куни биринчи бор ичдим, маст бўлиб
 Рақсга тушдим. Ҳамма яйраб қарсак чаларди.
 Мен бамисли куш қанотин ёзиб ҳавода
 Чарх ургандек алпон-талпон айланар эдим.
 Сўнг панада пешонамни деворга уриб
 Овозимни чиқармасдан дод деб йиғладим...
 Ўша кеча қишлоқдан бош олиб кетганман.

Ж а л о л

Тақдир экан, нима қилай, менда гуноҳ йўқ.
 (Термосли сайёҳ яқин келади.)

Т е р м о с л и с а й ё ҳ

Жалол ака! Чой дамладим – қулинг ўргилсин,
 «Тўксон беш»дан, бир пиёла ичинг, илиндим.
 (Келиб бўш стулга ўтиради ва термоснинг қоп-
 қоғига чой қуяди.)

Томоша хўб қизияпти. Четда қолибсиз?
 Суҳбат чортанг кўринади...

(Искандарга ишора қилиб)

Таништиринг. Кема катта, саёҳатчи кўп,
 Танишмадик.

(Искандарга)

Менинг исмим Калхўжаилёс.

(Сочига шиора қилади.)

Чайкалишда, калай, кўнгил айнамадими?
Лекин ёмон бўлди... Менга нашъа қилгани –
Хамма ўкчиб, кўнгли айниб чўзилиб қолган,
Диктор бўлса радиодан:

(Диктор қизнинг овозига тақлид қилади.)

«Кечки овкатга!

Иштаҳангиз карнай бўлсин! Марҳамат қилинг!»

(Искандарга чой узатади.)

Ж а л о л

(Термосли сайёҳга)

Хўжаилёс, чойхўрликни кейин киламиз.
Бизни озроқ холи қўйинг, сиздан илтимос.

Т е р м о с л и с а й ё ҳ

Хўп, хўп! Гапнинг қок белига тепибмиз-да, а?

(Жалолга чой узатиб)

Лскин, ака, икки хўплам...

(Жалол қўли билан рад қилади.)

Майли, бўлмаса.

*(Чойни қайтариб термосга қуяди, қопқогини
ёпади. Жалолга яқин келиб, шивирлаб)*

Янгисидан бор... Бир куни бир гўзал аёл
Қора денгиз соҳилида ётган экан...

Ж а л о л

(Оҳиста, лекин қатъий)

Бас,

Бора қолинг.

Т е р м о с л и с а й ё ҳ

Бўлди, бўлди. Бора қоламиз.

(Искандарга синчиклаб қараганча узоқлашади.)

Ж а л о л

(Искандарга)

Қирқ йил ўтди, у гапларни унут, қаридик,
Беш фарзанддан ўн иккита набирамиз бор.
Замон бошқа ва замоннинг дардлари бошқа.
Дунё калкиб турган бир пайт – аҳли оламнинг
Буюк дарди қаршисида сенинг гапларинг
Жуда майда кўринади, жуда бачкана.

И с к а н д а р

(Заҳарханда билан)

Сафсатага аммо ғоят уста бўлибсан,
Жаҳон дарди... Оламшумул гаплар... Замона...
Қалкиб турган замин дарди каттакон дарду
Битта калбнинг азоблари, демакки, майда,
Жуда гўзал, тантанавор, сохта фалсафа.

Ж а л о л

Афсус, афсус. Юрагингда тўла кин экан,
Бизни кўриб суюнарсан деб ўйлагандим.
Наҳот сенда заррача ҳам меҳр қолмаган?
Наҳот шунча йил сўнгида бошқа гапинг йўқ?

И с к а н д а р

Тасаввур қил – бармоғингга зирапча кирса
Оғригига қирқ кун чидаб юрарми эдинг?
Қирқ йил менинг юрагимда зирапча ётди.
Сенга уни айтмай аввал нимани айтай?
У дунёю бу дунё, бил, кўлим ёкангда.

Ж а л о л

У дунёда кўрганимда майлига эди.
Жигаримни топдим-ку деб хурсанд бўлибман.
Менинг укам ўлган экан.

И с к а н д а р

Ўзинг ўлдирдинг!
Кўзларингни катта очиб қара – кўлинг қон!
Мени ватангадо қилдинг.

Ж а л о л

Ватан сўзини
Тилга олма. Сен ватанга бегона одам.
Айб ўзингда. Бу гапларинг бари баҳона.

И с к а н д а р

Тани бошқа дард билмайди. Мабодо агар
Бошимга бу кунлар тушиб юртдан кетмасам
Мен ўзимни Қоражарга ташлаб ўлардим.
Қандай чидай, севган ёрим, тунлар тушимда
Оғушимда бўлган ёрим қайлиқ бўлибмас,
Остонамдан келинойим бўлиб кирди-я!
Айт, мен яна ўша уйда яйраб юрайми?
Қайтмадинг деб таъна қилма, хонадонингга
Ўт кўймадим, шунга суюн.

Ж а л о л

Ўт кўярмидинг?
Ўз туғилган уйингга-я! Қандай разолат!
Нега сени кўрдим! Сени топгандан кўра
Ватан учун қурбон бўлган укамга йиглаб
Пок руhini ёдлаб ўтсам бўлмасми эди.
Бу ерларга нега келдим – укам қон тўккан
Азиз ерни кўзга суртсам бўлмасми эди?!
Қахрамон деб сенга ёдгор тиклаб эдим-а!

И с к а н д а р

Тиригимни хорлаб, уриб қилдинг-у абгор,
Ўлигимни эъозладинг. Ташаккур минг бор.
Сен буларнинг барчасини укангга меҳринг,
Пок рухига ҳурматингдан қилган эмассан.

Сенда меҳр борми, юксак хаёллар борми?
Йўқ, дилингда факатгина ҳисоб-китоб бор.
Ёдгорликни менга эмас, сен ўзинг учун,
Ўз обрўинг, ўз мартабанг учун тикладинг.
Ўша мрамар Искандарга хотира эмас,
Сенинг ёлгон шуҳратингга пойдевор бўлди.
Айт, кўзимга қараб туриб, тўғриси айт:
Менинг юртга қайтишимни истармидинг? Йўқ!
Чунки кайтсам пойдеворинг кулаб тушади.

Ж а л о л

Тилингни тий. Мени таҳқир қилмоққа ҳатто
Бошда туғи борларнинг ҳам ҳақ-хуқуқи йўқ.
Мен обрўни сенинг қабринг устидан эмас,
Ўз меҳнатим эвазига топганман.

И с к а н д а р

Бекор!

Сен меҳнатга эмас, гапга жуда устасан.
Ёшлигингга енгил яшаб, енгил юргансан.

Ж а л о л

Эй нодон, қирқ йил ичида бир одам эмас,
Олам ахир бошқа бўлди.

И с к а н д а р

Сен эса – ўша!

Баландпарвоз гапларинг ҳам, ғўдайишинг ҳам.
Шафқатинг йўқ! Мендан бир гап яширмоқдасан,
Икки марта савол бердим – жавобинг мужмал,
Онам борми, тирикми ё ўлганми? Рост айт,
Қўрқма, тирик бўлса, юртга чопиб кетмайман,
Сен у юксак аршингда бўл, забун этмайман.
Биласан-ку, ул дарбоза менга берк, фақат –
Айт, эзилиб адо бўлди юрагим.

(Сукут. Искандар май ичади.)

Ж а л о л

Тирик.

Бу йил саксон бешга борди. Сенинг доғингда
 Соя бўлиб қолди онанг. То шу кунгача
 Ўлганингга ишонмайди. Ҳар кун бечора
 Қабристонга бориб сенинг номинг ўйилган
 Мармар тошга дардларини айтиб келади.

И с к а н д а р

Онагинам, онагинам!

(Пешонасига уради.)

Эй шўр пешона,
 Мендан бахтсиз бу дунёда бир зот бормикин?
 Сени унда илҳақ қилиб бунда мен илҳақ.
 Гуноҳкорман, кечир, онам, номардлик қилдим.

(Йиғлайди)

Онажоним, мени сендан жудо қилдилар.
 Ўртамизда буюк жарлик пайдо қилдилар.
 Ватанимга сузсам – бир кун, учсам – бир соат,
 Лекин ўша жарликдан мен ўта олмасман.
 Бу дунёда даргоҳингга ета олмасман,
 У дунёга умид боғлаб қиларман тоқат.
 Мени сендан ким айирди?

(Жалолга)

Сен эмасми у?
 Сен-ку мени ўз уйимдан бегона қилган.
 Уканг севган қизни хотин қилиб яшашга
 Ҳеч бўлмаса элу юртдан уялмадингми?
 Халқ кўзига қандай қараб юрибсан? Уят!
 Уят! Сендек ака билан бир уйда эмас,
 Бир заминда яшамокдан номус қиламан.
 Нега бундай қилдинг? Нега? Жавоб бер, ҳозир!

(Қадаҳни уриб синдиради.)

Нега менинг юрагимни суғуриб олдинг?

Ж а л о л

Ўзингни бос, маст бўлдингми? Нима гап ўзи?
Кўрган одам нима дейди? Эс-хушингни йиг.

И с к а н д а р

(Аччиқ йиглайди.)

Мен бургага аччиқ қилиб кўрпа куйдирдим,
Пушаймонман, энди наф йўқ. Қайга бош урай?
Кимдан нажот кутай?

(Кайф ичида ўзини тамом йўқотади.)

Энди ўзинг нажот бер!

(Тиз чўкиб ёлборади.)

Мени кечир, таъналарим бари аламдан,
Ўз юртимга қайтаман, бас, мени олиб кет.

Ж а л о л

Тур ўрнингдан, одамларга томоша бўлма.

И с к а н д а р

Кемада бир жой топилар, ўрин бўлмаса
Ит сингари бир бурчакда ётиб кетаман.
Бу ерларга ташлаб қўйма мени, жигарим.

Ж а л о л

Кайфинг ошди, бас, уйга бор, эртага тонгда
Меҳмонхонага кел. Факат хушёр кел, хайр.

И с к а н д а р

(Унинг сўзларини эшитмайди, гапида давом этади. Жалол чиқиб кетади.)

Ватан, мени тупроғингдан бенасиб этма,
Заррин хатли сағаналар менга керакмас,
Оқ мрамардан поғоналар менга керакмас,
Менга факат бир кулоч ер берсанг, кифоя.

(Саодат киради.)

Саодат

Жалол ака, автобуга!

(Кўзи билан Жалолни излайди.)

Искандар

(Бирдан хушёр тортиб эгини тузатиб ўрнидан туради.)

Менга не бўлди?

Жалол қани?.. Узр, узр...

(Кўз ёшларини артади.)

Мана, хушёрман.

Кел, Саодат, бир дам ўлтир.

(Стулни тўзрилаб, жой кўрсатади.)

Кайфим ошибди.

Бош айланди, ўзимни сал йўқотиб қўйдим.

Саодат

Толикибсан, уйингга бор. Биз ҳам кетамиз.

Вакт тугади.

Искандар

Шошма!

Саодат

Хуш қол.

Искандар

Бир нафас тўхта,

Балки қайта кўришмасмиз, эсингда борми?..

Саодат

Бу гапни қўй. Биз ёш эдик. Балогатга ҳам –
Етмагандик, у ишқ эмас, бир ҳавас эди.

Искандар

Ҳавас эди, дегин. Қани, ҳар бир севги ҳам

Ўша ҳавас каби тиниқ, беғубор бўлса...

Саодат

Тақдир экан. Менда айб йўқ. Шунча йил ўтиб
У савдони эсга олиш нимага керак?

Искандар

Бегонага тегиб кетсанг алам килмасди,
Келиб-келиб ўз акамга... Менинг фожиам
Ибтидоси ўша бўлди. Уйдан бош олиб
Кетарканман, қайтмайман, деб қасам ичгандим.
Қасам урди. Ватанга зор бўлдим оқибат.

(Сукут)

Севмагансан! Демак, бари сароб! Демакки,
Шунча йиллар юрагимда ардоклаган хис
У ҳам ёлғон бу дунёнинг сохта жилваси.
Эй худойим! Бор бўлсанг айт, мен нотавонни
Нега бунча шўрпешона қилиб яратдинг?

(Йиглайди)

Нега жимсан? Бир нима де! Гапир, Саодат!
Ёлбораман, мени алда, севардим, деб айт!
Барибир мен ғарибликда ўлиб кетаман,
Ахир сенинг ватанинг бор, уйинг, оиланг.
Менда эса хотирадан ўзга нима бор?

(Саодат ҳайрат ва қайғу ичида узоқлашиб боради, кўздан йўқолади.)

Ҳеч нарсани кўрмай колдим, бу нечук ҳолат?
Қаердасан? Ташлаб кетма мени, Саодат!

Сўнгги кема

Учинчи манзара

Истанбул порти. Бир томонда лотинча ҳарф билан пештоқиға «Денгиз йўллари» деб ёзилган баланд бино. Бир томонда «Беруний» кемаси. Бизга кеманинг бир қисми кўринади. Тўғрида кўм-кўк Босфор кўрфази. Кемалар. Мачталарда турли мамлакатларнинг турли рангдаги байроклари. Одамлар

орасида бизга таниш сайёҳлар ҳам ҳар хил нарсалар кўтариб ўтадилар. Жалол билан Саодат киради.

С а о д а т

(Тўхтаб, бир чеккага ўтиради.)

Саёҳатга чикмай ўлай. Вой оёғим-ей.
Хотинини ёмон кўрган эр урмай-сўкмай,
Баланд пошна туфли билан сафар килдирсин.
(Туфлини ечади.)

Уйга қайтар кун бор экан, минг қатла шукур.

Ж а л о л

Қара, денгиз қандай кўм-кўк, осойишта, жим.

С а о д а т

Тўлқинини, бўҳронини кўрмаган одам
Денгиз доим шунақа деб ўйлаши мумкин.

Ж а л о л

Инсон ҳам шу. Фароғатда беозор, сокин,
Лекин юрак қатларида тўфон яширин.

М у х б и р

(Шеър ўқиб кириб келади.)

Мен Босфорда бўлмаганман ҳеч,
Уни сўзлаб беролмам сенга,
Лекин мовий кўзларинг ҳар кеч
Денгиз бўлиб кўринар менга.
Гўзал Босфор!

(Фотоаппаратини чиқаради.)

Жалол ака, мангулик учун
Битта сурат. Бундоқ турунг. Ҳов анов кўприк
Осиёни Оврупога улаб турибди. .
Кўприкни ҳам туширамиз. Гўзал чиқади.

(Гап асносида Жалол ва Саодатни ҳар хил қилиб турғизади, манзара танлайди.)

Сафаримиз оламшумул бўлди-да, ака,
 Газетага катта очерк тайёрлаб қўйдим.
 Сарлавҳаси – «Бечораҳол гўзал Европа!»
 Сизга айтсам, келажакни ўйламоқ керак!
 Авлодларга сиздан, биздан нима қолади?
 Фотосурат! Бу кичкина масала эмас,
 Бу – лаҳзанинг мангуликка қўл берган чоғи!
(Ниҳоят, танлаган манзараси ўзига маъқул бўлади.)

Шундай туринг!

(Фотоаппаратини тўғрилаганда мўйловли полициячи келиб, «мумкин эмас», деган ишорани қилади.)

П о л и ц и я ч и

Но, но!

М у х б и р

Пардон, пардон.

(Аппаратини ёпиб, бўйнига осади, полициячи нарига кетади.)

Қаранг-а,

Шундай гўзал манзарани ололмай қолдик,
 Аттанг, аттанг!

(Чиқади. Сайёҳлар якка-якка ва тўп-тўп бўлиб кемага қараб борадилар.)

Ж а л о л

Саёҳатнинг энг соз лаҳзаси
 Уйга кайтиш бўлса керак. Қара, одамлар
 Қандай хурсанд. Бир-бирига навбат бермасдан
 Теплоходга чиқишяпти. Жўнашга ҳали –
 Роппа-роса уч соат бор. Одамзод шу-да,
 Бир сафарга ошиқади, бир ватанига.

(Сукут)

С а о д а т

Биз-ку, бир ой ўтмай юртни шунча соғиндик.
Қирқ йилни бир ўйланг...

Ж а л о л
(Ўйга чўмиб)

Оғир... Жуда ҳам оғир...
Ҳеч тасаввур қилолмайман.

С а о д а т

Қандай даҳшатли!
Иситмада алаҳлаган одамга ўхшаб
Туни билан кўрқиб чиқдим. Бу кўрганимиз
Денгиздаги чайқалишдек бўлди.

Ж а л о л

Чайқалиш –
Нима ўзи! Тўфон бўлди! Мен шу бир кунда
Гўё бутун ҳаётимни қайта яшадим.
Дунё остин-устин бўлди.

Т е р м о с л и с а й ё ҳ

(Бошқа сайёҳлар билан гурунглашиб ўтиб борар-
кан)

Ҳов, Жалол ака!
Омонмисиз? Сафаримиз қариди, мана!
Хурсандмисиз?

Ж а л о л

Ҳа.

Т е р м о с л и с а й ё ҳ

Ҳа-да, хурсанд бўлганда қандок,
Дунёда ўз юртимиздек жононаси йўқ.
Лондон, Париж – шаҳарми? Бир чойхонаси йўқ.
(Кемага қараб юради.)

Каютага кириш, кўк чой қилиб бераман.

(Кетадилар)

С а о д а т

Ўйлаб сира ўй тубига етолмаяпман.
Искандарнинг ҳамма гапи ростми? У чиндан
Юрт олдида гуноҳсизми?

Ж а л о л

Мен ишонаман.

С а о д а т

Йўкса, нега ватанига қайтиб бормади?

Ж а л о л

(Синовчан тикилиб)

Ўзинг айт-чи?..

С а о д а т

Нахот бунга сизу мен сабаб?

Ж а л о л

Ростини айт! Искандарда кўнглинг бормиди?

С а о д а т

Неча марта айтганман-ку, у маҳалда биз –
Бола эдик, болаларда ишқ нима қилсин!
Сизни кўргач куёш чиқиб гўдак ҳаваслар
Тонгги туман каби зумда тарқалиб кетди.

Ж а л о л

Ўша тонгги туман бошқа одам бошида
Кетмас булут, ўчмас соя бўлиб қолибди.

С а о д а т

У ҳали гўр бола эди...

Ж а л о л

Ўша гўр бола
Қоражарда бир кун менга ташланиб қолди,
Ўшанда мен Искандарни роса ургандим,

Алкасос, у кеча мени қонга беллади...
 Бу сафар мен юрак коним билан бўялдим.
 Ёмон бўлдим, виждонимдан ёмон уялдим.

С а о д а т

Демакки, мен гуноҳкорман? Сизни жигардан
 Жудо қилган мен эканман?

Ж а л о л

Сенда гуноҳ йўқ,
 Мен айбдорман.

С а о д а т

Рост
 пушаймонмисиз?

Ж а л о л

Нега энди?

С а о д а т

Гапиринг...
 Искандарни кўргандан буён
 Бошқачасиз, авзоингиз ўзгарди-қолди.

(Йиғлайди)

Нега сизни яхши кўрдим? Пешонам курсин.
 Мен дунёга келмай ўлай. Бу кўргиликка –
 Сабабчиман. Пушаймонсиз, билиб турибман.

(Сукут)

Сизда бундок ҳолат сира бўлмаган ахир,
 Қийналяпсиз, буни сезиб мен қийналяпман,
 Саёҳатдан гавғо чиқиб қариган чоғда
 Наҳот ширин турмушимиз захар бўлади?
 Менга бундай қараш қилманг – ўрганмаганман.
 Азоб чекиб яшасангиз... йўқ... бундан кўра
 Мен сабабчи бўлсам, майли, мenden ажралинг.
 Жигарингиз мenden кўра азизрок.

Ж а л о л

Бас қил.
Қийналяпман. Рост. Не килай, жигарим экан,
Юрагимнинг бир парчаси ёниб ётибди.
Лекин, хотин, сен ўртага тарозу қўйиб
Мен азизми, у азизми деб сўроқ қилма.
Сен қисматим, у азобим, шуни билсанг, бас.
Поклигингга асло-асло шубхам бўлганмас.
Искандарни уруш қилди тирик хароба,
Харобаки, тиклаб бўлмас... уруш бўлмаса
Балки у ҳам ўз бахтини топиб кетарди.
Асли уйдан кетганда у юрагида кек
Муштумдек қор эди гўё. Умр йўлида
Юмалата-юмалата тоғдек қилибди,
Тоғдек қилиб кек остида ўзи қолибди,
Энди унинг юртга қайтиб бориши қийин.

С а о д а т

Қайтишини хаёлга ҳам келтира кўрманг.
Шармандалик бўлади-я! Дабдаба билан
Аллақайси юртдан тупроқ олиб келгансиз.
Қанча мрамор, олтин суви – ҳисоблайсизми?
Гап албатта пулда эмас...

Ж а л о л

Бас қил, Саодат.
Мрамартошни гапирасан, укам қайтганда
Яна шунча пул сарфлаб тўй қилар эдим.
У тош бунда

(Кўкрагига уради.)

Харсанг бўлиб чўкиб ётибди.

С а о д а т

Ўйлайсизми? Қахрамон деб юрган укангиз
Қочоқ чикса, сиз ким деган одам бўласиз?

Ж а л о л

Нега қочоқ?

С а о д а т

Умри юртдан қочиб ўтганни
Қочоқ демай нима дейди?

Ж а л о л

Йўқ, у қочокмас.

Қочокларни мен кўрганман – урушдан қочиб
Йиллаб сомонхоналарда яшаганлар бор.
Билагига ўқ отганлар, ё бармоғини
Болта билан чопиб, узиб ташлаганлар бор.
Мен урушда, душман танки босиб келганда
«Онажон» деб қочиб қолган зотларни кўрдим.
Ана улар қочоқ, кўркоқ... Искандар эса...

С а о д а т

Хато қилманг, ўйлаб кўринг – сиз киму у ким.
Донғи кетган қаҳрамонсиз, Ўзбекистонда
Танимаган бир одам йўқ. Ўзингиз учун
Сиз Жалолсиз, лекин юртга – Жалол Аҳмедов!
Бу обрўни туширмоққа ҳеч ҳаққингиз йўқ.
Булар менинг сўзлариммас – ўз сўзларингиз.
Ахир доим такрорлайсиз – мен аввал халқни,
Кейин жигаргўшаларни ўйлайман, дейсиз.

Ж а л о л

(Иккиланиб қолади.)

Искандар-чи?

С а о д а т

*(Сўзи таъсир қилганидан қувватланиб, ҳужумни
давом эттиради.)*

Искандар ҳам худди шунақа.

У ҳам фақат эл фарзанди. У ҳам қаҳрамон.

Ватан учун қурбон бўлган табарруқ инсон.
Қишлоқ унинг номи билан «Искандаробод,
Мақтаб унинг номи билан – Аҳмедов, ахир.
Қолаверса, набирангиз – бу йил мақтабга –
Ўша номи машҳур мақтаб остонасига
Қадам қўйган набирангиз номи Искандар.
Сиз бир жигаргўшангизни гўрдан чиқариб,
Бошкаларни гўрга тикиб қўймоқчимисиз?

Ж а л о л

(Уф тортади, хаёлга чўмиб қолади.)

Энди нима қилиш керак?

С а о д а т

Нима қилардик?
Искандарни учратмадик, кўрмадик, тамом.

Ж а л о л

Йўқ, бу энди мумкин эмас. Уни кўрдик-ку?

С а о д а т

Болаларнинг тақдирини ўйламайсизми?
Бир ўглингиз Ижрокўмда муовин, бири –
Эрта бир кун фан доктори бўлиб турибди.

Ж а л о л

Ана энди ўз гапингни айтдинг, Саодат,
«Эл-юрт» дейсан, «қишлоқ шону шуҳрати»

дейсан.

Асли сенда ўз оиланг ҳам бола-чақанг
Фойдасидан ўзга мақсад йўқ, бўлмаган ҳам.

С а о д а т

Бу оила сизники. Ё бегонамисиз?
Мен не десам аввал бошда сизни ўйлайман.
Бу обрўни сиз томчилаб йиққансиз ахир,
Энди уни пақир билан тўқмоқчимисиз?

Ж а л о л

Мен бу кеча бир лаҳза ҳам ухлаганим йўқ,
Искандарнинг узоқ йиллар чеккан дардини
Бир кечада юрагимдан кечирдим бугун.
Бу ерда мен ўлиб кетган укам биланмас,
Ўлиб кетган виждон билан учрашиб қолдим.
Сен билмайсан, анча-мунча гуноҳларим бор.

С а о д а т

Яна қандай гуноҳ?

Ж а л о л

Эшит, айтиб бераман:

(Сукут)

Бу воқеа ўн етти йил илгари бўлган.
Эндигина раис бўлиб сайланган эдим.
Эрта баҳор бир кун обком вакили келиб
Бир пиёла чой устида гап очиб қолди:
«Биз маслаҳат қилдик, – деди, – областимизда
Сизнинг колхоз машъал бўлиб туриши керак.
Қурултойга сиз борасиз. Нутқ гапирасиз».
«Нега, – дедим – қўшни колхоз ҳамма жиҳатдан
Олдинда-ку...» «Йўқ, – деди у, – ҳамма жиҳатни
Ўйламокни бизга қўйинг. Сиз муносибсиз.
Қахрамоннинг акасисиз. Табиат сизга –
Кўп хислатлар бериб қўйган. Кўрсаткич бўлса...
Кўрсаткични тўғрилайсиз... Ёрдам берамиз».
Бўшлик қилдим. Кўндим. Шундан бошланиб
кетди...

С а о д а т

(Кўрқиб атрофга қарайди.)

Тсс... гапирманг. Шўрим курсин. Сизга не
бўлди?
Биласизми қаердасиз?

Ж а л о л

Яхши биламан.

Сен ҳам шуни билиб қўй. Биз ёт билмасин деб
Айбимизни ёпа-ёпа қўп ютқизганмиз.

Мен аҳд қилдим – юртга қайтгач биринчи ишим –
Марказкомга бориб ҳамма гапни айтаман.

Бу унвону нишонларим, шону шуҳратим
Бари сохта деб айтаман. Не бўлса бўлсин.

Ўн етти йил ич-этимни кемириб ётган
Изтиробдан кутуламан.

С а о д а т

Бекор айтибсиз.

Эсингизни йиғиб олинг. Шунча обрўга
Шунча ҳурмат-эътиборга шукр қилмасдан...

Бу – тузликка тупуриш! Э, қўйинг, гапирманг!

(Мухбир пайдо бўлади ва жим эшитади.)

Ж а л о л

Мен тузликка ўша вақтда тупурган эдим,
Энди уни тоза қилиб кетишим керак.

С а о д а т

Огир бўлинг, ҳар қандай рост дегулик эмас.

М у х б и р

Баракалла, ҳар қандай рост дегулик эмас.
Жалол ака, сиз ноҳақсиз, хотинингиз ҳақ.

Ж а л о л

Яна етиб келдингизми? Мен қайда бўлсам,
Ўша ерда сиз ҳамиша ҳозир у нозир.

М у х б и р

Вазифамиз шундоқ. Мухбир касби шунақа,
Сиз бор жойда биз ҳозир у нозир бўлмасак,
Ака, сизга бу нишонлар қаёқда эди!

Мен ёзганим учун, мана, донг таратдингиз,
Яхши мақсад билан тутган қалам мени ҳам
Донғингизга шерик қилди... Қаторингизда
Бу ажойиб сафар бизга армуғон бўлди.

Ж а л о л

Бу армуғон пешонамнинг шўри бўлди-ку,
Қай бахтсиз кун дучор бўлдим бу кўргиликка.
Ҳаммангиз бир бўлиб мени йўлдан урдингиз.

М у х б и р

Энди наф йўқ ўқинишдан. Тимсолни кўринг!
Биз ҳаммамиз бир кемага тушган одамлар!
Жонимиз бир. Ҳозир лангар сизда. Кемани
Чўктириш ё омон саклаш бир сизга боғлиқ.

Ж а л о л

Мақсадингиз менга аён. Тимсол-пимсолни
Йиғиштириб ўғил бола гапни гапиринг.
Фикрингиз шу: ёпик қозон ёпиғлиқ қолсин.

М у х б и р

Мен сизга ақл ўргатмайман. Мендан каттасиз,
Лекин билинг: иш очилса, бир ўзингизмас,
Бутун район, область, водий бадном бўлади.

Ж а л о л

Халқ бошини ҳақ кўтарар, ёлғон эгади.

М у х б и р

Бу гапингиз тўғри келиб менга тегеди.
Ўйлайсизки, сиз бу ишни ўзингиз очиб
Мардлик қилиб, кўкрак кериб юрасиз. Йўқ, йўқ!
Мен-чи? Менинг ёзганларим нима бўлади?
Улар минг-минг тираж бўлиб ҳар хонадонда
Жавонларда савлат тўкиб турибди.

Ж а л о л

Сиз ҳам
Мардлик қилинг.

М у х б и р

Бўпти, мен ҳам мардлик қиламан.
Шу тобдаёк Москвага радиограмма
Юбораман. Сиз боргунча марказий газет
Сизни чалпак килиб хажвий лавҳа босади.
Остидаги имзо агар меники бўлса
Ажабланманг. Шу кўл сизни машҳур қилганди,

(Кўлини кўтаради.)

Энди шу кўл манфур қилар.

С а о д а т

Нақадар даҳшат!

М у х б и р

Одессага етиб боргач эртага кема
Зинасига чиқиб келган икки азамат
Сизни «иззат-икром билан» кутиб олади.
Кўлингизга тақишади ажойиб занжир,
Бир занжирки, жаранглаши кўкрагингизда
Жаранглаган орденларга жуда ҳамоҳанг.

(Саодат «оҳ» деб панжсарага суяниб қолади.)

Ж а л о л

(Мухбирга)

Кет бу ердан! Йўқол!

М у х б и р

Мен-ку йўқолсам бўлар,
Бу кассета йўқолмайди.

(Кўкрак чўнтагидан кассета олиб кўрсатади.)

Бунда ёзуғлик

Ўтган кунги бозордаги учрашувингиз,

Кеча карвонсаройдаги суҳбат ҳаммаси,
(Кассетани магнитофонга қўяди)
 Биз Лондондан магнитофон сотиб олгандик.
 Хўп иш берди.

Ж а л о л

Айғокчи!

М у х б и р

Ҳа! Мана, эшитинг
(Искандарнинг овози)
 Ёдгорликни менга эмас, сен ўзинг учун,
 Ўз обрўйинг, ўз мартабанг учун тикладинг.
 Ўша мрамар Искандарга хотира эмас,
 Сенинг ёлғон шуҳратингга пойдевор бўлди.

(Шигиллаган овоз. Лента ўтиши)

Уканг севган қизни хотин қилиб яшашга
 Ҳеч бўлмаса элу юртдан уялмадингми?
 Қандай чидай, севган ёрим, тунлар тушимда
 Оғушимда бўлган ёрим кайлик бўлибмас,
 Остонамдан келинойим бўлиб кирса-я!

Ж а л о л

(Қулоқларини беркитади.)

Ўчир, дейман, ўчир! Иблис! Йўкол кўзимдан!

М у х б и р

Майли, кетдим. Жаҳлингиздан тушгач ўзингиз
 Кассетани ўн минг бериб мендан оласиз.
 Сувратларнинг баҳоси сал қиммат бўлади.
(Фотоаппаратига ишора қилади.)

С а о д а т

(четга)

Бу ўлим-ку.

М у х б и р

Ҳазиллашдим... Пора олмайман.
Буни замон кўтармайди. Ёзган мақолам
Қалам ҳақи, шон-шуҳрати менга етади.
Сарлавҳани топиб қўйдим: «Ватангадо ким?»
Қалай, зўрми? Ха-ха-ха-ха! «Ватангадо ким?»
Бўпти, хайр.

С а о д а т

Йўқ-йўқ! Тўхтанг! Шарманда килманг.
Жалол ака! Биз ҳеч кимни кўрганимиз йўқ,
Ҳеч воқеа бўлгани йўқ! Шундай эмасми?

Ж а л о л

Шундай эмас. Мард бир ўлар, номард эса юз.
Мен фикримдан қайтмайман.

М у х б и р

Хўп. Ихтиёр сизда.

(Чиқади)

Ж а л о л

Тамом! Бари тамом! Шону шуҳрат, мартаба,
Иззат-обрў, мен тилаган сокин кексалик.
Офат тўлқин елкасида мени кўтариб
Олиб бориб тошга урди. Чил-парчин қилди.
Окибатда нима бўлдим? Осмонга қараб
Варанглатиб кимдир отган мушак мен бўлдим,
Айём куни думчасига «офарин» деган
Шиор боғлаб учирилган пуфак мен бўлдим.
Шамолларда дариллаган, ипи узилиб
Энди ерга тушаётган варрак мен бўлдим.

(Сукут)

Искандарга, бош эгиб бор юртингга, дедим,
Мана ўзим юртга бошни эгиб бораман.
Кечир, Ватан, шуҳратпараст эканман, кечир.

Искандар – оқ, мен олдингда юзи қораман.
Ғариб юртда у хоинмас, инондим, билдим,
Мен бағрингда яшаб туриб нонкўрлик қилдим.

С а о д а т

Йўқ! Гапирманг! Сўзингизни шамоллар олсин,
Кўрганимиз туш – даҳшатли туш бўлиб қолсин!
Ёлвораман, ҳали вақт бор, бу гапдан қайтинг,
Искандарни кўрмадим, денг. Ўлган денг, айтинг!

(Жалол жим.)

Нега жимсиз? Кўздан оққан ёшгинам билан,
Йиллар гами оқартирган бошгинам билан
Эгилайин, оёғингиз ўпайин.

(Искандар қўлида тугун билан пайпасланиб кириб келади ва қулоқ солиб туради.)

Кўйинг.

Шундоқ қилманг. Майли, менинг бағримни ўйинг,
Лекин сиздан фарзандларга жафо қолмасин,
Иснод деган бир умрлик бало қолмасин.
Ялинаман, ёлвораман.

И с к а н д а р

Сенми, Саодат?

Нега энди йигляяпсан, бу нечук ҳолат?
Йиғи сенга ярашмайди, бошингни кўтар,
Дунё ўзи алдоқчи, кўй, ҳаммаси ўтар.
Сен Ватанга қайтаяпсан – йўлинг бўлсин оқ...

С а о д а т

(Искандарга газаб билан)

Яна пайдо бўлдингми сен – баттол, шумоёқ,
Ҳаммасига сен сабабчи – нега ўлмадинг?
Нега пайдо бўлдинг, беиз ғойиб бўлмадинг?
Ўзинг каби бизни бахтиқаро қилдинг-ку,
Юртимизда юртимиздан жудо қилдинг-ку.

Ж а л о л
(Саодатга)

Овозингни ўчир, hozир бўғиб ташлайман!

С а о д а т

Майли, бўғинг, кўзларимни ўйинг, розиман,
Бегона юрт мзорига қўйинг, розиман.
Ўлган яхши яшагандан кўра шармисор.

И с к а н д а р

Қўй, Саодат, бундай сўзни тилиннга олма,
Мен ўлганман, ер юзида йўқман, кийналма.
Ўйлагинки, биз бу ёруғ дунёда эмас,
Осмонларда бир дақиқа бўлдик ҳамнафас.
Биз йўк! Юрак, руҳларимиз қилди мулокот.
(Жалолга)

Саодатинг – гавҳаринг, қил уни эҳтиёт!
Буни сенга айтаяпман!

Ж а л о л

Искандар ҳаёт!
Тамом! Буни одамларга айтиб бўлганман.

С а о д а т

Ундок бўлса, ҳисоблангки, мен ҳам ўлганман.
Йўк, бормайман юртга тавқи лаънатни осиб.

И с к а н д а р

Саодат, сен буни ҳатто қилмагин хаёл,
Ғарибликни душманга ҳам раво кўрмасдим,
Ихтиёрим бўлса бунда бир зум турмасдим,
Билармисан, нечун қилар най дардли наво?
Қамишзордан айрилдим деб у дод этармиш,
Чаманларда, боғларда ҳам фарёд этармиш.
Мен тўқаймас, жаннатимдан бўлдим-ку жудо!

(Жалолга)

Эсингдами, Жалол, эски гузарда бир чол
 Девонаваш ўлтирарди, эгни турфахол.
 Кўзи кўрмас эди, бизлар кулиб ўтардик,
 Дўпписига чақамас, тош ташлаб кетардик.
 Гоҳи дейман ҳаддан ортиқ эзганида ғам,
 Қани эди, ўз юртимда ўша чол бўлсам.
 Гадо эмас, подшо сезар эдим ўзимни,
 Юрагимни қувончларга тўлдиарар эдим.
 Дўппимга тош солиб эмас, тешиб ўйнашса
 Болаларни дуо килиб ўлтирар эдим.

Ж а л о л

Юртингга қайт, энди сенга монелик йўқ ҳеч.

И с к а н д а р

Жон деб борар эдим, учар эдим, лекин – кеч.
 Умр гули кетди, чўпдек устихон қолди.
 Энди фақат ўлим деган бир имкон қолди.
 Ватанимга не юз билан, не деб қайтаман?

Ж а л о л

Сени кўрдим, онамизга қандай айтаман?

И с к а н д а р

Айта кўрма, ёлвораман, онам билмасин,
 Жароҳати янги бўлиб фарёд қилмасин.

(Тугун узатади.)

Ўзимдан деб шу совғани унга олиб бор.
 Энди онам дийдорини кўрмогим душвор.
 Тирик юриб даргоҳида бўла олмадим,
 Фарзанд бўлиб хизматини қила олмадим.
 Унга атаб икки-уч хил кийимлар олдим,
 Бир кунига яратар деб буюмлар олдим.
 Эҳтиётга жамғарганман – шуни олиб бор.
 Сўкқабошман, куним яқин, менга не даркор.

Ж а л о л

Онамизга бўз кўйлагу дока рўмолдан
Ўзга нарса даркор эмас – чиқар хаёлдан –
Унга совғанг эмас, ўзинг кераксан, ахир.

И с к а н д а р

Ялинаман, ол, бунчалар бўлма тошбағир.

Ж а л о л

Насиб этса, бир кун ўзинг олиб борасан.

И с к а н д а р

(Қатъий)

Ол!

Ж а л о л

Бас, жиндек меҳримни ҳам ерга қорасан.
Такрор дейман, буюмингга онанг зор эмас.
Тошбағир ким, сенми, менми, ўйла бир нафас.
Узоқ қирқ йил сен онани қидирганинг йўқ.
Мен борман деб, тирикман деб билдирганинг
йўқ.

Бизнес деган гирдибоднинг домида юрдинг,
Куч борида бойликка маст, айшингни сурдинг.
Энди қариб, кучдан қолиб, баридан айру,
Бу оламнинг ҳаваслари бўлганда абас,
Меҳру сахо касб этибсан – ҳаёт ўзи шу –
Камбағалдек сахий ёруғ дунёда бўлмас.
Аччиқ гаплар айтдим, гарчи ҳар бир сўзим ўқ –
Жароҳатингга туз сепиш ниятимда йўқ.
Сенга бокиб виждонимни ўйлаётирман,
Мен ҳам сенга виждон бўлиб сўйлаётирман.
Рост айт! Агар учраштира тасодиф ҳолат
Сен онангни танирмидинг? Эслайсанми? Айт.

И с к а н д а р

Ака, мени адо қилдинг. Урдинг бешафкат.
 Тани бошқа дард билмайди. Бу чин ҳақиқат.
 Ҳа, мен худди ўрмонзорда адашиб қолиб,
 Онабўри эмчагини сўрган боламан.
 Шу ўрмонда умрим ўтди, шунда қоламан.
 Лекин менга каттик тегдинг, хайрлашар чоғ
 Энди битта воқеани эсга соламан.
 Бу ҳеч кимга айтилмаган сир эди алҳол,
 Саодат, кел, йиғингни қўй, сен ҳам кулоқ сол.
(Йиғлаб ўтирган Саодат бери келади.)
 Роппа-роса ўн тўққиз йил бўлди ўшанга.

(Жалолга)

У пайтда сен раис эмас, бригадир эдинг,
 Ёдингдами, марокашлик учта меҳмонга
 Ўз далангни кўрсатгандинг.

Ж а л о л

Ҳа-ха, эсимда.

Пахтачилар эди.
 Ётиб қолди.

И с к а н д а р

Балли. Улар ўша кун

Ж а л о л

Август эди. Колхоз боғига
 Жой қилгандик.

И с к а н д а р

Ҳа. Сен энди яхшилаб эсла,
 Ўшаларнинг бири эди Ибн Мутаваккил...

Ж а л о л

Бўлди, бўлди! У сен эдинг. Энди эсладим.
 Наҳотки сен!

С а о д а т

(Четга)

Ох, мен ахир ош дамлагандим,
 Қандоқ уни танимадим? Нега сезмадим?
 У шийпонда имо билан сув сўраганда
 Мен косада сув келтириб бердим. У олиб,
 Мендан кўзни сира узмай сипқарган эди.
 У кўзларда дард бор эди, меҳр бор эди.
 Қувонч билан ғам аралаш сеҳр бор эди.

И с к а н д а р

Ўша кун мен худди тушда кўргандек кўрдим
 Бирга ёнғоқ ўйнаб юрган ўртоқларимни.
 Оқшом колхоз клубида учрашув бўлди,
 Мен хайратдан одамларга термулар эдим:
 У амаким, у опам, у болалик дўстим...
 Кампирларнинг орасидан кўзим жавдираб
 Мен онамни излар эдим, топа олмасдим.
 Тирик борми ё ўлганми – била олмасдим.
 Бир ўйладим – шартта турсам – кичқириб

айтсам:

Эй сиз, жигаргўшаларим, қадрдонларим,
 Жондошларим, мен Марокаш фукаросимас,
 Ўзингизнинг Искандарман. Тирикман, десам.
 Ана унда томошаю қий-чувни кўринг.
 Базўр тилни тишлаганча ўлтирдим.

Ж а л о л

Нега?
 Нега ўзни танитмадинг?

И с к а н д а р

Қандоқ танитай?
 Хиёнатсиз эканимга исботим қани?
 Бир ярим йил Рурнинг қаро шахталарида
 Ит азобин чекканимга қоғозим борми?

Ё фашистнинг соқчисини ўлдирганимда
 Ундай тилхат олганмидим? Мени чалажон
 Ўрмонзорда топиб олган немис кампир ҳам
 Хужжат ёзиб, бармоқ босиб бермаганди-ку.
 Ким ишонар эди менга? Ким бўлар эдим?
 Эъзоз билан эл елкада кўтариб бориб
 Кабристонга элтиб қўйган ўлик эртаси
 Маъракага салом бериб кириб келса-я!
 Тасаввур қил, кандоқ ҳолга тушар халойиқ!
 Тишни тишга қўйдим. Йиғин тамом бўлди-ю
 Биз шийпонга бориб ётдик. Э-воҳ, ўша тун
 Лаззати бир жаҳон эди, дарди бир жаҳон,
 Ўлгунимча хаёлимдан нари кетмайди.

(Сукут)

Ойдин кеча эди. Хушбўй даланинг иси
 Димоғимни эркаларди. Мен кўз юммасдан
 Юлдузларга қараб ётдим, шашкатор ёшим
 Сахаргача юзларимдан окиб ёстикқа
 Тома берди... тома берди... жикқа ҳўл килди.
 Тонгга яқин аста турдим. Ҳамма уйкуда,
 Қоровул ҳам ухлар эди. Бог эшигидан
 Катта йўлга чиқдим – таниш ўша йўл билан
 Ҳовлимизга қараб юрдим. Оёкялангман.
 Бу дунёни унутганман, болага ўхшаб
 Югураман, энтикаман. Оёк остимда
 Гўдакликдан таниш юмшоқ ва илик тупроқ,
 Бир яйрайман, бир йиғлайман, ўкраб йиғлайман.

С а о д а т

Эй фалак, бу не изтироб! Чидаб бўлмас ҳеч!

И с к а н д а р

Тор кўчага бурилдиму ним қоронғуда
 Таниш тутни кўрдим. Ичим ўртаниб кетди.
 Ўша арик, ўша девор, ўша дарбоза.

Худди мени кутган каби қия очилган.
 Қандай мардлик, қандай журъат келди,
 билмайман.

Мен ҳовлига кирдим, ана у бир туп ўрик,
 Ана ўша тандир – онам бир замонларда
 Нон ёпганда менга атаб қулча қиларди.
 Эски айвон. Астагина бордим у кўрдим!
 Онагинам сокингина ухлаб ётарди.
 Ой нурлари оппоқ сочу киприқларида
 Акс ётарди. Кўзларимни қоплаб келган ёш
 Ногоҳ унинг рухсорини тўсди. Оҳ, онам
 Онагинам, ўғлинг шундоқ ёнингда туриб
 Эркаланиб сийнангга бош қўя олмайди,
 Бола бўлиб ҳидларингга тўя олмайди.
 Ўша лаҳза она билан фарзанд ораси
 Оҳ, нақадар яқин эди, нақадар узоқ!
 Қошида мен узоқ-узоқ ўлтирар эдим.
 Лекин кўрқар эдим, онам уйғониб қолса,
 Мени олам билмаса ҳам у билар эди,
 Болажон деб қучоғига жо қилар эди.

(Сукут)

Тонг отмасдан, ҳали кўкнинг Зухроси сўнмай,
 Қуёш ҳам илк нурларини сочмасдан бурун
 Яна ўша таниш тупроқ кўчани босиб
 Ортга қайтдим. Бир пайт боқсам, гузар томонда
 Ўт шуъласи кўриндию у ёнга юрдим.
 Эски гузар энди катта сайхон бўлибди.
 Ўртасида улкан ҳайкал – солдат ҳайкали
 Мангу олов косасини ушлаб турибди.
 Яқин бордим. Мармар лавҳа. Ўт шуъласида
 Порлаб турар заррин хатлар ёзилган номлар:
 Миркомиллов, Абдуллаев, Собиров, Шеров –
 Бари менинг тенгқурларим, оғайниларим.
 Улар билан биз иккита эски дўппининг
 Орасига пахта тиқиб тўп тепар эдик.

Анавини «чаток» дердик, буни «пакана»,
 Мирзахалил «фирром» эди... Фалак гардиши
 Қирқ иккита бўз боланинг ширин жонини
 Қирқ икки туп атир гулга айлантирибди.
 Наридим бордим. Алоҳида тикланган қабр,
 Бўй баробар мрамор лавҳа. Бошида юлдуз.
 Ким экан деб қизикдим уқидим. Ҳайхот!
 Ҳайхот, дунё! Сенинг бундоқ ишларинг бордур,
 Қабристонга биров ёри, биров фарзанди,
 Биров ота, онасини йўқлаб боради.
 Мен-чи, у кун, не сўз билан баён этайки,
 Ўз қабримнинг тепасида ўзим турардим.
 Дердим, фалак нега мени шу ҳолга солдинг,
 Ҳадду поён борми алам, дарду сабримга.
 Ўзим тирик мазор бўлиб келиб турибман
 Менга насиб этмаган шу совуқ қабримга...
 Эй воҳ, энди мен юртимга қандоқ қайтаман,
 Не юз билан ўлмаганман дея айтаман?
 (Саодат йиғлаб нари кетади.

*Шу пайт кема томондан «Қаро кўзим» кўшиги
 янграйди. Жалол, Саодат, Искандар кема томонга
 қараганча узоқ жим қолишади. Кўшиқ бўлинади.)*

О в о з

«Дикқат! Дикқат! «Беруний» теплоходнинг бар-
 ча сайёҳлари дикқатига. Бугун кемада Ўзбекистон
 куни эълон қилинади. Барча қардош республика-
 ларнинг вакиллари бугун Ўзбекистон меҳмонлари
 бўладилар. Кеч соат тўққизда томоша залида
 тўпланишингизни сўраймиз. Ўзбек сайёҳлари иш-
 тирокида концерт бўлади.

Дикқат, дикқат! Теплоход жўнашига ўн беш
 дақиқа вақт қолди. Теплоходга чиқишингизни
 сўраймиз. Бугунги кечки тадбиримиз мутасаддиси
 Жалол Аҳмедов ўн еттинчи купега зудлик билан
 етиб келинг! Дикқат! Дикқат!

Ж а л о л

Насиб қилса кўришармиз, хайр, Искандар!
Энди юртга яширинмас, ўзинг бўлиб бор.
Олтмиш – ҳали ўта кетган қарилик эмас,
Кўзларингни даволаймиз – ҳали яшайсан.

И с к а н д а р

Умр ўтди.

Ж а л о л

Билки, инсон умридан агар
Бир кун муддат қолган бўлса, ўша муддатни
Покланишга сарф этмоғи керак. Ҳа, шунда
Нопок ўтган – бутун умр бир туш бўлару
Ўша бир кун ҳаёт бўлар. Чинакам ҳаёт,
Бошқа гапим йўқ, Искандар, омон бўл!

И с к а н д а р

Хайр!

(Жалол кетади. Саодат келади.)

С а о д а т

Искандар, сен мени кечир, ўзим билмасдан
Ҳаётингга завол бўлдим. Энди виждоним
Ўлгунимча менга азоб беради. Тушун.
Акангга чин севги билан боғланганим рост.
Ҳозир унга жуда қийин. Ёнига борай.

(Кема томонга бир неча қадам қўйиб орқага қайрилади.)

Энди билдим, ҳақиқат бир юксак тоғ экан,
Ундан кўзни юмиш мумкин, терс қараш мумкин,
Аммо тупроқ билан кўмиш беимкон экан.
Сенга эса сўнгги сўзим: Ватанингга қайт.
Ўтган ишлар ўтди. Энди қолган умрни
Ёлғон билан эмас – ҳалол ва пок яшайлик.
Пешонада нима бўлса шуни кўрамиз.

И с к а н д а р

Саодат, мен умрим борки, сендан розиман,
 Миннатдорман, бу қабоҳат тўла дунёда
 Сенинг ёдинг покизалик тимсоли бўлиб,
 Шуъла бўлиб хаётимни ёритиб турди.
 Шу нур ҳақки, миннатдорман, бор бўл, омон
 бўл!

(Теплоход гудок чалади.)

С а о д а т

Кўришгунча хайр, Искандар!

И с к а н д а р

Саодат, ок йўл!

(Саодат кетади, Искандар соҳилда ёлғиз)

Ана, кема, Ватанимнинг битта бўлаги.

Оҳ, Ватаним бунча яқин, бунча узоксан,

Ўртамизда икки қадам масофа, холос.

Икки қадам кўйсам – тамом, кучоғингдаман,

Аммо ўша икки қадам – икки дунёнинг

Орасича йўлдир. Гўё туғилмоқ, ўлмоқ

Саналари орасида турган чизикча...

Ана, кема йўлга чикди. Энди у мендан

Бегубор у йилларимдек узоклашади.

Бир дам тўхта, болалигим, мовий баҳорим,

Гурбат юртга ташлаб кетма мени, диёрим.

Узоклашма. Кўз олдимда тургин бир нафас.

Сен бу ожиз дийдамга нур бергин бир нафас,

Сенинг билан энг бахтиёр оним кетмоқда,

Қуриб қолган вужудимдан жоним кетмоқда.

Юртим, кемам тўлқинларнинг устида қалқиб,

Гирдобларга кўкрак уриб кетиб борадир.

Йўқ, у – офтоб, менга тунни қолдириб, балқиб

Ёруғ кундуз масканига етиб борадир.

Энди менга шаби ҳижрон фалакда танҳо

Саргардон бир юлдуз каби мўлтираш қолди.

Ҳар йил бир бор бандаргоҳга келиб умидвор,
Сайёҳлардан «бир кафт тупроқ» деб тилаш

КОЛДИ.

Хайр, Ватан, хайр, онажон!..

(Денгизга қараб аста тиз чўқади.)

Болангни кечир,

Айриликда ўлиб кетсам, мендан рози бўл.

(Йиғлайди)

Қани эди, насиб бўлиб бағрингда ўлсам,
Бу дунёдан ҳеч беармон кетган бўлардим.

Гўё она қучогида ухлаган бола –

Тупроғингда эркаланиб ётган бўлардим.

(Сукут)

Куёш ботиб кетди – кемам кўздан йўқолди,

Ана, кўкка бирин-кетин чиқди юлдузлар.

Юлдуз-юлдуз ёшлар тўкиб менинг ҳолимга,

Кўнгилдаги фарёдимга фалак ҳам бўзлар.

Эй қоронғу фалак, энди сен бағрингни оч,

Ерда менинг маконим йўқ, олиб кет мени,

Кафан қилиб ботаётган куёш нуридан,

Юлдузларнинг Ватанига дафн эт мени.

Абадият маконига мени олиб кет,

Соғинч номли юлдуз бўлиб сузиб юрайин.

Инсонларга беватанлик дардини сўзлаб,

Юрагимдек симоб бўлиб қалқиб турайин.

Юлдузлардан юлдуз бўлиб кўринса замин,

Меҳр тилай ва осойиш тилай ҳар замон.

Қайда адо бўлса менинг нотавон жисмим,

Рухим айтар: ота юртим, сен бўлгин омон!

ТАМОМ.

МУНДАРИЖА

ШАВҚУ АРМОНИМ ҒАЗАЛ

Инсон	6	Бобил минораси	36
Муҳаббат бирла	10	Дўстга деганим	37
Севги оташи	11	Кураш оини	38
Жон талаш	12	Кечир, ё раб	39
Қўллар	13	Керак бўлса	40
Бир кадам	15	Йўқни қандок бор этай	41
«Ажаб, ёшлиқни не қил- дим»	16	Дур бўлиб томгаими сўз ...	42
Шоира Саида Зуннуновага	17	Шеърят	43
Фурсатинг	18	Гулмиди, райҳонмиди, жамбул	44
Шаҳр аро	19	Севги келса	45
Ёшлигимда	20	Жон тугамайди	46
Навоий ғазалига муҳаммас	21	Сир айтар ғунчага ғунча ...	47
Пиёла	23	Бевафо дўстларга	48
Ўзимга савол	24	Биз англамаган жаҳон экан ишқ	49
Дўстга биз соғар узатдик ..	25	Эл нетиб топғай мени	50
Яхшидир аччиқ ҳақиқат ...	26	Менда бор ишқ ичра ғам ..	51
Туркистон бозори	27	Уч сўзда бир маъно	52
Ажаб эрмас	30	Раққоса	53
Ватан истаги	32	Ёд этинг	54
Хижрон кушлари	33		
Килурман тавбалар	34		

БЕДОРЛИК

Жумадан колган одам	56	Унтер Пришибеев	77
Биздан кейин ҳеч бир авлод қайта қурмасин	61	Кўрсаткич бармоқ	78
Эски ҳаммом, эски тос	65	Қисмат	79
Диагноз	70	«Инсон феъли ажабдан ажаб...»	80
Уятчанлик	72	Чистон	81
«Амалдорлар талашиб ўрин»	74	Бизнесмен сўзи	82
Амалдорнинг ўлимига	75	Бўри чақирган мажлис	83
Тўра йигит	76	Учкелен бозорида	86
		Шоҳлар орзуси	87

Шум бола	88	Раис ва шоир	114
Бизлар арра тортмоқдамиз .	90	Узоққа бормадик андиша	
Оғриқли саволлар	91	билан	115
Бу замон газали	93	Қўғирчоқлар	116
Туш	94	Давлат иши	117
Сенинг шаънинг	95	Денгиз ташлаб кетган	
Савағич	98	кемалар	120
Халқ ноибларига	102	Юрагингда макон тутган	
Ильза хоним	104	кул	122
Изтироб	106	Тушунган одам	123
Керак	107	Қитъа	124
Трамвайда	108	Бизга сўз тегди кеча	125
Дарддошлик	109	Тожиқ биродаримга	126
Султонмурод	112	Қизим, бахтли кунда	128

ҲАЖВ ДАҲТАРИ

Шаҳарми бу, кишлокми		Матмусанинг лагани	171
бу?	130	Матмусанинг чархпалаги	172
Найнинг қисмати	134	Матмусанинг тандири	175
Сен менга тегма	136	Матмусанинг уйланиши .	177
Кумурскалар жанги	140	Қизиқувчан Матмуса	179
Ёмоннинг сўзи	144	Матмуса – рассом	181
Юбилей	146	Матмусанинг дутори	184
Туш	148	Тандир кийган Матмуса ..	187
Соф хавонинг фойдаси	150	Матмусанинг меҳмондўст-	
Елим айтар	152	лиги	189
Бу кўҳна ҳасрат	153	Матмусанинг кўшиги	191
Мажлис қилинг	154	Матмуса ва ўғрилар	195
Бир таваккалчи дейдики .	157	Матмусанинг Америка	
Сиёсий сабоқ	158	очиши	197
<i>Донишқишлоқ латифалари</i>		Матмусанинг ҳайкали	201
Матмусанинг кишлоғи	168	Матмусанинг эшак сотгани	206
Матмусанинг қалпоғи	170	Матмусанинг боғи	209

СУБҲИ СОДИҚ

Хуррият тонготари	212	Ватан кадри	219
Шукурким, келди истиклол	213	Ўзбекистон боғларига қай-	
Янги йил муножоти	214	тиб келди булбуллар	220
Наврўз нашидаси	215	«Ватан, то танда жоним	
Туркистон бир, ватан бир	216	бор»	221
Ўлкамда баҳор	218	«Қадамнинг муборак	

бўлсин...»	222	Кичкина катгалар	246
Кел, эй Бббур, ватанга... ..	223	Бир ниҳол	248
Ҳожи ота Марғилоний		Табрик	249
сўзи	224	Икки жаҳонни садқа қил .	258
Ёш шоирга	225	Тилсим	255
Масканим Фарғонадир	226	Меҳмон ва мезбон	260
Фарғонанинг йўлларида ..	228	«Тарбия»	262
Деманг, шоир тиниб кетди	233	Дўсти нодондан кўра	263
Муборакбод	234	Каъбатуллоҳ	264
Кексалик гашти	235	Грипп бўлган ошнамга	265
Шахмат устида айтилган		Шеър ёзганда	266
шеър	237	Ёлгон ҳақида	267
Кузатиш	238	Менинг ёрим	268
Тошкент дарбозаси	240	Тайёрада	269
Боқий хотира	241	Ал-Фаргоний	270
«Сиз менинг осмоним...» ...	242		

ИСТАНБУЛ ФОЖИАСИ

Шеърӣ драма	278
-------------------	-----

Эркин Воҳидов

ТЎЛА АСАРЛАР ТЎПЛАМИ

3-жилд

КУЗ САХОВАТИ

Шеърлар, ҳажвий асарлар ва шеърӣй драма

«Sharq» нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси

Бош таҳририяти

Тошкент – 2016

Нашрга тайёрловчи *Мирзо Кенжабек*

Масъул муҳаррир *Носиржон Жўраев*

Рассом Лазиз Омонов

Бадий муҳаррир *Феруза Башарова*

Техник муҳаррир *Раъно Бобохонова*

Саҳифаловчи *Мастура Атхамова*

Мусахҳиҳлар: *М.Зиямуҳамедова, С.Аллаева*

Нашриёт лицензияси: АІ № 201, 28.08.2011 йил.

Босишга рухсат этилди 23.12.2015. Бичими: 84x108^{1/32}.
«TimesNewRoman» гарнитураси. Офсет босма. Шартли босма
табоғи 18,06. Нашриёт-ҳисоб табоғи 13,8. Адади 3000 нусха.
Буюртма № 4096. Келишилган нарҳда.

«Sharq» нашриёт-матбаа

акциядорлик компанияси босмаҳонаси.

100000, Тошкент шаҳри, Буюк Турон, 41.

ЭРКИН
ВОҲИДОВ

АСАРЛАР

14200

Куз
саховати

ISBN 978-9943-26-196-9

9 789943 261969

Куз
саховати

АСАРЛАР
Учинчи жилд

ЭРКИН ВОҲИДОВ

